

**DEN ANDRA GENERATIONEN
SVERIGEFINNAR -
FINLÄNDARE ELLER
SVENSKAR?**

**Pro gradu
Mia Järvinen
Anu Kontulainen**

**Handledare
Marja Järvelä
Anna-Karin Kollind**

ABSTRAKT

Författare: Mia Järvinen & Anu Kontulainen

Titel: Den andra generationen sverigefinnar - finländare eller svenskar?

Vetenskapsområde: Samhällspolitik

Publikationstid: Maj 1998

Publikationsort: Jyväskylä

Nyckelbegrepp: Identitet, etnicitet, tvåspråkighet, främlingskap.

Data och metod

Den här undersökningen baserar sig på kvalitativa och kvantitativa metoder. Undersökningsmaterialet har samlats genom att intervjua 25 andra generationens sverigefinnar i somras och höstas 1997 i Göteborg, Sverige. Vid temaintervjuerna fyllde respondenterna i enkätblanketterna. Den kvantitativa metodens syfte är i första hand att kontrollera och att ge stöd till det kvalitativa materialet.

Teoretiskt perspektiv

De centrala begreppen i undersökningen är etnisk identitet, tvåspråkighet, kulturell anpassning, minoritet och främlingskap. Med hjälp av dessa begrepp analyseras sverigefinnarnas olika positioner i samhället. Undersökningen är gjord ur sverigefinnarnas synvinkel.

Resultat

Syftet med denna undersökning är att utreda andra generationen sverigefinnars identitet, tvåspråkighet och deras anpassning till Sverige. Den andra generationens sverigefinnar känner sig inte som en minoritet i Sverige, inte antalsmässigt eller maktmässigt. De har tillägnat sig reglerna i svenska samhället och känner sig jämställda med svenskar. Ur språklig synvinkel har den andra generationens sverigefinnar lyckats bygga upp en positiv självuppfattning till både svenska och finska språket. Andra generationens sverigefinnar har oftast någon typ av dubbel identitet - en identitet som är både svensk och finsk. Sverigefinnar balanserar mellan den finska och svenska identiteten och det beror på situationen om dom känner sig som finnar eller svenskar. Enligt denna undersökning finns det då några sverigefinnar vars nationella och etniska identitet saknar gestalt. Finskheter är ändå en del av varje sverigefinnarnas identitet. De kan inte bli av med sitt finska ursprung.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid
1 Inledning	1
2 Syfte, frågor och problemställning	2
3 Finländarnas historia i Sverige	3
4 Disposition	8
5 Samspelet mellan den kvalitativa och den kvantitativa metoden - två sätt att förstå den sociala världen	9
6 Teoretiskt perspektiv	28
7 Resultatredovisning	57
8 Diskussion	100
Referenslitteratur	104
Bilagor	

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid
1 INLEDNING	1
2 SYFTE, FRÅGOR OCH PROBLEMSTÄLLNING	2
3 FINLÄNDARNAS HISTORIA I SVERIGE	3
3.1 Utvandring från Finland till Sverige	3
3.2 Finländarna i Sverige	5
3.3 Den svenska politiken och etniciteten	7
4 DISPOSITION	8
5 SAMSPelet MELLAN DEN KVALITATIVA OCH DEN KVANTITATIVA METODEN - TVÅ SÄTT ATT FÖRSTÅ DEN SOCIALA VÄRLDEN	9
5.1 DEN KVANTITATIVA UNDERSÖKNINGEN	9
5.1.1 Urval	10
5.1.2 Frågorna och formuläret av enkäten	11
5.1.3 Den undersökta gruppen	12
5.1.4 Kvantitativ analys	13
5.2 DEN KVALITATIVA UNDERSÖKNINGEN	15
5.2.1 Dialogisk antropologi	15
5.2.2 Frågeställningar i kvalitativ undersökning	16
5.2.3 Intervju som informationssmetod	17
5.2.4 Temaintervju	18
5.2.5 Intervjusituationens olika rum	19
5.2.6 Kvalitativ analys	21
5.3 TRE SÄTT ATT DRA SLUTSATSER	22
5.4 DEN PROFESSIONELLT GENOMFÖRDA UNDERSÖKNINGEN	24

5.5 FÖR- OCH NACKDELAR MED KVALITATIV OCH KVANTITATIV METOD	25
6 TEORETISKT PERSPEKTIV	28
6.1 DEN NATIONELLA MODERNITETEN	28
6.2 PROBLEMATISERING AV FRÄMLINGSKAP	29
6.3 "VI OCH DOM" - TEORETISKA ASPEKTER PÅ FÖRHÅLLANDENA MELLAN MINORITETER OCH MAJORITETER	32
6.3.1 Minoritet och majoritet enligt referensgruppteori	33
6.3.2 Minoritetspolitikens fem olika aspekter	33
6.3.3 Minoritet och etnicitet	34
6.4 IDENTITET OCH ETNICITET	36
6.4.1 Jagidentitet och självuppfattning	36
6.4.2 Den sociala identiteten	38
6.4.3 Den etniska identiteten	40
6.5 ATTRAKTION TILL DET EGNA LANDET OCH URSPRUNGET	41
6.6 KULTUR, SPRÅK OCH IDENTITET	43
6.6.1 Tvåspråkighet - vad är det?	44
6.6.2 Tvåspråkighet ur minoriteternas synvinkel	46
6.6.3 Våldet mot minoriteternas språk	47
6.7 KULTURELL KOMPETENS	48
6.8 KULTURELL ANPASSNING	50
6.9 NYKOMLINGARNAS KAMP OM OLIKA FÄLT	52

6.10 SVENSKARNAS STEREOTYPIER OM FINNAR - FINNARNAS STEREOTYPIER OM SVENSKAR	53
Fördomar - avsky mot utgruppen	55
7 RESULTATREDOVISNING	57
7.1 SVERIGEFINNAR - FYRA OLIKA GRUPPER	57
7.1.1 Den undersökta gruppen ur enkätens synvinkel	62
7.1.2 Världsmedborgare	65
7.1.3 Svensk	68
7.1.4 Både finländare och svensk - den integrerade	71
7.1.5 Finländare i Sverige	75
7.2 TVÅSPRÅKIGHET PÅ INDIVIDUELLA OCH SOCIALA NIVÅER	80
7.3 SVERIGEFINNAR - MINORITET I SVERIGE?	83
7.4 IDENTITET HOS SVERIGEFINNAR - BLANDNING AV FINSKHET OCH SVENSKHET	85
Sverigefinnarnas identitet - skillnader mellan olika grupper	85
7.5 DEN SVENSKA DRÖMMEN - RADHUS, TVÅ BARN, HUND OCH VOLVO 740	89
7.6 "VI OCH DOM" - FRÄMLINGSKAP UR SVERIGEFINNARNAS SYNVINKEL	93
8 DISKUSSION	100
REFERENSLITTERATUR	104
BILAGOR	
1 Enkätblankett	
2 Temaintervju	
3 Citat	
4 Frekvenser	

1 INLEDNING

Denna undersökning handlar om sverigefinnar, tvåspråkighet, identitet och främlingskap. Vårt intresse för sverigefinnar och deras situation i Sverige vaknade i samband med att vi studerade förra hösten 1996 vid Göteborgs universitet och att vi som finländarna bodde och levde i Göteborg ungefär ett år.

Vi är själva finländare, men den tid vi nu studerat i Sverige har gett oss en viss behärskning av svenska språket. Vårt hemland är naturligtvis Finland, men våra studier i Sverige har gett oss möjligheten att bli bekanta med den svenska kulturen. Vårt perspektiv är finländskt men genom våra egna erfarenheter som finländare i Sverige är vårt perspektiv till viss del också sverigefinskt.

Sverigefinska Riksförbundet i Stockholm och dess forskare Helena Kivisaari hjälpte oss att hitta det exakta ämnet för vår undersökning våren 1997. Sverigefinska Föreningen i Göteborg och dess ordförande Liisa Kirjavainen-Hyväri har också medverkat till vår undersökning genom att ge för oss tillstånd att använda deras medlemsregister.

Det finns ganska många studier gjorda om sverigefinnarna. De flesta har framförallt analyserat orsakerna till att finländare har flyttat till Sverige, vad dom har gjort i Sverige och hurdan levnadstandard dom har haft. Dessa undersökningar var populära på 1960-1980- talet. *Från slutet av 1980-talet har undersökningarna mer handlat om sverigefinnarnas kulturella anpassning i ett längre tidsavsnitt (jmf. Virta 1989, 1994).* Nuförtiden är man inte så intresserad av faktorer som driver finländarna till Sverige utan av hur finländarna har klarat sig i Sverige och hur dom har anpassat sig till maktkulturen. Bland annat *Erik Allardt, Magdalena Jaakkola, Karmela Liebkind, Tove Skutnabb-Kangas och Erkki Virta* har forskat om sverigefinnarnas situation i Sverige.

2 SYFTE, FRÅGOR OCH PROBLEMSTÄLLNING

Syftet med denna undersökning är att *utreda den andra generationen av sverigefinnar, deras identitet, tvåspråkighet och anpassning till Sverige*. Syftet kan sammanfattas i följande huvudfrågor:

1. Vad har sverigefinnarna för etnisk identitet?
2. Vilka är orsakerna till eventuella skillnader i etnisk identitet?
3. Hur har sverigefinnarna anpassat sig till Sverige och hur ser dom på Finland och Sverige?

Frågeställningarna belyses dels med *litteraturstudier* över teorier och undersökningar, dels med *egna empiriska studier*.

De centrala begreppen i undersökningen är etnisk identitet, tvåspråkighet, kulturell anpassning, minoritet och främlingskap. Med dessa begrepp försöker vi analysera sverigefinnarnas olika positioner. I denna undersökning har vi försökt använda *olika slags litteratur* i syfte att ge en *mångdimensionell bild av sverigefinnarnas situation i Sverige*.

När vi började den här undersökningen i våras 1997 hade vi en *preliminärhypotes*: Undervisning, som ges på modersmålet, förstärker den etniska identiteten. När undersökningen fortskred övergav vi denna hypotes därför att skolspråk inte visade sig spela någon större roll hos våra respondenter. Nästan alla hade haft undervisning i skolan både på svenska och finska. Naturligtvis har språket betydelse när man pratar om identiteten men i vår undersökning betonar vi inte förhållandet mellan skolan och språket.

Undersökningen är gjord ur sverigefinnarnas synvinkel inte ur skolinstitutionens eller det svenska samhällets synvinklar, men den belyser det svenska samhällets inställning till sverigefinnar och andra utlänningar. *Undersökningen har genomförts i Göteborg, Sverige*.

3 FINLÄNDARNAS HISTORIA I SVERIGE

3.1 UTVANDRING FRÅN FINLAND TILL SVERIGE

Sveriges och Finlands utveckling och öden har formats av både likheter och olikheter i geografi och historia. Även om utvandringen från Finland till Sverige starkt påverkades av förhållanden under och efter andra världskriget finns i bakgrunden också historiska faktorer, som går hundratals och t o m mer än tusen år tillbaka i tiden. Två av de viktigaste är de historiskt betingade likheterna i samhällenas institutionella uppbyggnad och traditionen att flytta fram och tillbaka mellan de områden som i dag utgör Finland och Sverige.

Det har bott finländare länge i Sverige. Från medeltiden och framåt har finländare flyttat till mellersta Sveriges gruvarbetarområden och till Uppland för att idka jordbruk. Från 1400-talet gick migrationen främst till Stockholm, där finländarna var en önskad arbetskraft. De flesta av invandrarna var från väst- och sydkusten. Från slutet av 1500-talet flyttade ungefär 12 000 finländare från Savolax till Värmland, Dalarna och Hälsingland för att idka svedjebruk. År 1809 efter finska kriget var svenska riket indelat i två delar. Då blev en del av finska Tornedalen svenskt område. På 1870-talet började sågindustrin öka och det lockade finska arbetare speciellt från Österbotten till Sverige. Också förtrycksåtgärder från Rysslands sida inverkar på viljan att flytta till Sverige. (Jutila, 1994, s 14.)

Från och med 1860-talet fram till andra världskriget var den ekonomiska utvecklingen i Sverige exceptionellt snabb. 1930-talet var ett viktigt decennium både för Sveriges utveckling och för den bild som formades om Sverige efter 1945. Den svenska industrin drabbades relativt lite av den världsomfattande krisen på 1930-talet; arbetslöshet förekom men den var mindre än i andra industrialiserade länder. Samtidigt ökade de som var sysselsatta i industrin och handeln mycket snabbt. Sverige industrialiserades på ett mycket framgångsrikt sätt. (Allardt, 1996, s 22.)

Sverige hörde till de mycket få europeiska länder som inte drogs med som krigförande eller blev ockuperat under andra världskriget. Krigstiden

utmärktes i alla länder av regleringsekonomi, men i Sverige innebar den också att en sorts planekonomi fick legitimitet i vida kretsar. Det som senare ofta har kallats den svenska modellen, d v s kombinationen av ett omfattande välfärdssystem, lugna förhållanden på arbetsmarknaden samt en samförståndspolitik hade starka rötter i krigstidens politik av samförstånd. Finland hade i sin tur kommit in i en positiv ekonomisk utveckling under 1930-talets senare hälft. Men kriget, vinterkriget 1939-40, fortsättningskriget 1941-44 och kriget mot tyskarna i Lappland 1944-45, eliminerade för en lång tid framåt de ekonomiska möjligheterna till systematisk välfärdspolitik. (Allardt, 1996, s 23.) Under det andra världskriget sändes 70 000 krigsbarn från Finland till Sverige och ungefär 5 000 av dem stannade i Sverige efter kriget. Den stora dramatiska förändringen ur utvandringssynpunkt skedde år 1954, då man kom överens om en gemensam nordisk arbetsmarknad och då passfrihet mellan de nordiska länderna infördes. (Jutila, 1994, s 14 f.)

Den största utflyttningen från Finland till Sverige inträffade emellertid under slutet av 1960-talet. Då skedde också en förändring av sammansättningen av utvandrarerna som alltmer kom från landsbygdsområden i norra Finland. De två överlägset största utflyttningsåren var 1969 och 1970. År 1969 och 1970 utvandrade 38 607 respektive 41 479 individer från Finland till Sverige. Under dessa två stora utflyttningsår dominerades flyttningsrörelsen av utflyttare från Lapplands, Uleåborgs och Vasa län. (Allardt, 1996, s 32 f.) Det finns många olika orsaker till "den stora utvandringen." *Förändringarna i näringsstrukturen* omvandlade på dramatiska sätt klasstrukturen i det finska samhället. Lantbruksproletariat försvann plötsligt nästan helt. Finland hade också en snabb tillväxt under 1960-talet. Tillväxttakten i Finland var under 1960-talet cirka fem procent per år. Landet var emellertid utsatt för enormt stora strukturförändringar och hade en arbetsmarknad med starka växlingar i sysselsättningen. Åren 1967 och 1968 utmärktes av en mycket hög *arbetslöshet* som också blev en viktig bakgrundsfaktor för den rekordartade utvandringen till Sverige under åren 1969 och 1970. Höga födelsetal under 1940-talet gjorde att gruppen unga vuxna som *kom ut på arbetsmarknaden* i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet var mycket stor och det påverkade också viljan att flytta till Sverige. (Jutila, 1994, 14 f.)

Den fulla sysselsättningen i Sverige och sysselsättningsvårigheterna i Finland hörde till de sociala krafter som under efterkrigsdecennierna starkast skapade en dragning till Sverige och bortstötning från Finland. Den största utflyttningsgruppen under "den stora utvandringen" var *ungdomar, 18-30 års åldern*. Män var lite mer intresserade av att flytta till Sverige än kvinnor. De flesta utvandrare hade ingen yrkesinriktad utbildning och dom flyttade oftast i Sverige till Stockholm, Göteborg eller till de industristäder, som fanns mellan dom två städerna. (Jutila, 1994, s 16 ff.)

Ifråga om utvandringen från Finland till Sverige har 1980- och 1990-talet inneburit ett helt nytt läge. Under 1980-talet fram till 1988 var i själva verket flyttningarna från Sverige till Finland talrikare än från Finland till Sverige. Under 1990-talet har Finland haft en massarbetslöshet som vida överstiger vad man tidigare har upplevt, men också Sverige har haft arbetslöshet som gjort det svårt för invandrare att finna lämpliga arbetstillfällen på den svenska arbetsmarknaden. Det är intressant att notera att utvandringen från Finland till Sverige, när den ännu förekommer också till sin struktur har förändrat karaktär. Tidigare kom utvandrarerna huvudsakligen från arbetarklassen, men under slutet av 1980-talet och början av *1990-talet* har en *allt större del av utvandrarerna bestått av tjänstemän, studerande och forskare, som ofta betraktat sina Sverigevistelser som tillfälliga*. Utvandringen håller alltså alltmera på att få en allmäneuropeisk karaktär. De rörligaste är unga människor, som är öppna för möjligheten att flytta mellan olika länder i sökandet efter nya erfarenheter och avancemang. (Allardt, 1996, s 36.) Vi själva har studerat i Sverige ungefär ett år. Tanken att stanna i Sverige och att söka jobb i Sverige låter inte alls som ett omöjligt alternativ. Vi har träffat många finska studerande som har kommit till Sverige bara för att studera ett eller två år, men som slutligen har stannat i Sverige. Dom har fått arbete eller blivit kära i någon.

3.2 FINLÄNDARNA I SVERIGE

Den sverigefinska bosättningen har grovt räknat koncentrerats till fyra-fem huvudtyper av miljöer: de två storstadsområdena Stockholm och Göteborg,

de större och mellanstora industristäderna i Mellan-Sverige, de mellansvenska bruksorterna och Norrbottens tätorter. I Göteborg bor ca 16 000 sverigefinnar. I storstäderna har den finskspråkiga befolkningen blivit relativt anonym. Den offentliga anonymiteten har befrämjats av den socioekonomiska och utbildningsmässiga bakgrunden, som i och för sig varit mer arbetarklasslik än för majoriteten, men antagligen mer "medelklassig" än i andra sverigefinska miljöer. (Lainio, 1996, s 280 ff.)

Finska som första- och andraspråk i det svenska utbildningsväsendet har diskuterats mycket livligt. Skola och utbildning socialiserar individen och bidrar också aktivt till att forma dennes identitet. Val av de undervisningspråk som påverkar förutsättningarna för socialisation och identitetsbildning engagerar därför föräldrar, skolfolk och politiker. Den svenska officiella inställningen till undervisning i finska har varierat. Under perioden från 1970 till 1980-talet ansågs att man borde ge undervisning i och på modersmålet, om än i begränsad utsträckning. I mitten av 1980-talet gick de intentioner som initierades av Invandrarutredningen 1974 en motstridig framtid till mötes: å ena sidan förverkligades undervisningsmodeller med finska modersmålsklasser men å andra sidan inträffade en attitydmässig förändring som förebådade en nedskärning av hemspråkundervisningen överlag, främst baserad på ekonomiska argument. Finskan i den svenska skolvärlden har alltså fått kämpa i en motsträvig miljö. (Lainio & Wande, 1996, s 376.) I januari 1998 föreslog minoritetsspråkskommitten att finska, samiska och zigeniska officiellt erkänns som minoritetsspråk i Sverige. Detta förslag kan göra Sverige flerspråkigt och komma att förbättra finnarnas minoritetställning i Sverige. Kommitten föreslår att obligatorisk undervisning i minoritetsspråken införs i grundskolan och gymnasiet. Minoritetsgrupperna skall också få statligt stöd för att stärka deras kultur. Finland har tryckt på Sverige för att få till stånd ett bättre skydd för finskan. Det Sverigefinska riksförbundet, som tillvaratar de finsktalandes intressen i Sverige, hälsade förslaget med tillfredsställelse. Också Finlands statsminister Paavo Lipponen har uttryckt sin tillfredsställelse med språkförslaget som enligt honom är en milstolpe i relationerna mellan Finland och Sverige. (Göteborgs- Posten, 1998 A & B.)

3.3 DEN SVENSKA POLITIKEN OCH ETNICITETEN

Sedan slutet av 1960-talet har den etniska dimensionen i samhällsutvecklingen fått en ökande och allt viktigare betydelse. Det finns många olika sätt för staten att förhålla sig till etniska minoriteter. Förhållanden mellan en etnisk majoritet och etnisk minoritet karakteriseras oftast av att det är en asymmetrisk relation där den ena parten har makten över den andra. De här relationerna är ofta resultat av kolonialism, ockupation eller *invandring*.

I den svenska politiken skedde en förändring 1975. Då antog en enhällig riksdag en ny politik som hade etnisk pluralism som mål för framtida utveckling; man skapades en helt ny politik - invandrar- och minoritetspolitik. I detta sammanhang tog man explicit avstånd från den dittills förda assimileringspolitik. I den officiella retoriken har politiken flyttats på skalan från "tvångsassimilering" till "stöd" i och med 1975 års beslut i riksdagen. I beslut och högtidstal hänvisas till att Sverige är ett mångkulturellt samhälle. Den nya politiken 1975 skapade en illusion bland invandrare och minoriteter om att staten skulle gynna och hjälpa till med att etablera organisationer för nya etniska minoriteter i Sverige. Invandrargrupperna började organisera sig och invandrarorganisationer agerade som intresseorganisationer med krav på samhällsåtgärder. Den nya svenska invandrapolitiken kunde ses som ett svar på existerande och potentiella konflikter. Det var en politik som försökte stävja konflikterna mellan invandrargrupper och styra utvecklingen. Men...allt blev inte som man tänkt. Jämlikhetsmålet har varit det överordnade målet för politiken och etnisk pluralism i form av separata institutioner har uppfattats som ett hot mot jämlikheten. På 1980-talet uteslöt man helt ordet "minoritetspolitik" i politiska propositioner i frågan. Det långsiktiga perspektivet i den tidigare politiken att invandrargrupper skulle få officiell ställning som etniska minoriteter i Sverige var inte seriöst menat eller var bara en konjunkturfråga. Sverige hade ingen minoritetspolitik och det fanns en strävan att gå tillbaka till en tidigare assimileringspolitik. (Peura, 1994, s 11 f.)

4 DISPOSITION

Syftet med denna undersökning är att utreda den andra generationen sverigefinnars identitet, tvåspråkighet och deras anpassning till Sverige. I det följande beskriver vi först metoder. Den här undersökningen baserar sig på kvalitativa och kvantitativa metoder. Den kvantitativa metodens syfte är i första hand att kontrollera och ge stöd till det kvalitativa materialet. Därefter går vi genom olika teoriperspektiv och definierar undersökningens viktiga begrepp. De centrala begreppen i undersökningen är etnisk identitet, tvåspråkighet, kulturell anpassning, minoritet och främlingskap. I resultatkapitlet analyserar vi materialet vid hjälp av en typologi. Vi har delat in sverigefinnarna i fyra typer som vi kallar "världsmedborgare", "svenskar", "finländare" och personer, som känner sig både finska och svenska. I detta avsnitt har vi förknippat vårt kvalitativa och kvantitativa materialet med teoretiska aspekter. Diskussion leder fram till slutsatserna.

5 SAMSPELET MELLAN DEN KVALITATIVA OCH DEN KVANTITATIVA METODEN - TVÅ SÄTT ATT FÖRSTÅ DEN SOCIALA VÄRLDEN

I denna undersökning har använts *både kvalitativa och kvantitativa metoder*. Vår ursprungliga plan var att intervjua 15 personer och skicka en enkät till, ett urval på 300 personer. Men av tidsmässiga och ekonomiska skäl bestämde vi oss för att intervjua 25 personer och att lämna enkäten enbart till intervjupersonerna. Vi hade också svårigheter med att få medlemsregister från Sverigefinska Riksförbundet. Vi väntade på registret över tre månader. Ändå tycker vi att 25 intervjuer och en liten enkätundersökning är ett ändamålsenligt material. Det är så stort att man skulle kunna använda det till flera undersökningar, till exempel skulle forskare i finska språket kunna analysera intervjupersonernas finska språk, deras dialekt osv. Det skulle också vara möjligt att fördjupa sig i något annat temaområde än vi gjort.

5.1 DEN KVANTITATIVA UNDERSÖKNINGEN

Med en kvantitativ metod får man en endast översiktlig men tillförlitlig information. Enligt Alasuutari är kvalitativa metoder användbara i förundersökningen, och underlättar genomförandet av den kvantitativa undersökningen (Alasuutari, 1993, s 190). I den kvantitativa forskningen utgår man oftast från *ett slumpurval* av populationen. Urvalets ide är att en del av populationen representerar hela populationen. Den kvantitativa forskningen strävar ofta efter att skaffa jämförbar kunskap om den forskande populationen. Härvid kan man inte ta hänsyn till fenomenens mångformighet och alla dess specifika drag. Alla fenomen kan man inte mäta. I den kvalitativa forskningen är situationen helt annorlunda. Det samlade materialet är detaljerat, men möjligheten till generalisering är begränsad. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo, 1994, s 46.) Den kvantitativa metoden inom samhällsvetenskapen bygger historiskt sett på ett ideal om en förutsättningslös och *objektiv vetenskap* (Holme & Solvang, 1991, s 151).

Denna undersökning syftar inte till att dra slutsatser om egenskaper hos en population. Enkäten och beräkningen av fördelningar ger bakgrundsinformation om intervjupersonerna och om urvalet. Enkäten blir också ett medel för att kontrollera det kvalitativa materialet. *Syftet med det kvantitativa materialet är alltså att ge stöd åt och komplettera det kvalitativa materialet.* Enkäterna gjordes samtidigt med temaintervjuerna. Alla intervjupersonerna fyllde enkäten före temaintervjun.

5.1.1 URVAL

Urval av enheter på ett sådant sätt att man i efterhand kan generalisera resultaten med en tillfredsställande grad av säkerhet, kallas för sannolikhetsurval. Vid alla andra former av urval baseras generaliseringarna med nödvändighet på ungefärliga bedömningar, och dessa urvalmetoder garanterar inte sig i själva någon representativitet. För att resultatet skall bli ett sannolikhetsurval måste urvalet ske på ett sådant sätt, att alla enheter i populationen har en känd sannolikhet att komma med i urvalet. (Hellevik, 1984, s 73.)

Urvalet i denna undersökning kan beskrivas som *ett ostyrt slumpmässigt urval*. Ett urval om 25 personer gjordes till största delen ur ett medlemsregister i Sverigefinska Riksförbundet. Det fanns 300 personers adresser i medlemsregistret. Nästan alla intervjupersoner är medlemmar i finska föreningar. Ungefär en femtedel av dem är aktiva i föreningarnas verksamhet och resten passiva. De här passiva medlemmarna visste inte ens att de tillhör finska föreningar. Deras föräldrar hade anmält dem till föreningarnas medlemregister. Aktivitet och passivitet i finska föreningar spelade ingen större roll med tanke på den här undersökningens syften. Personerna är födda mellan 1966-1981 i Sverige eller har flyttat till Sverige när de var yngre än tre år. Alla personer bor i Göteborg. Både deras föräldrar eller åtminstone en av föräldrarna kommer från Finland. Intervjupersonerna utvaldes från medlemsregistret. Vi försökte att vid urvalet ta hänsyn till kön och ålder för att få en någorlunda jämn fördelning. Första kontakten med sverigefinlänarna fick vi genom att ringa till dem och då kom vi överens om intervju tid och intervju plats. Det var överraskande att bara tre personer vägrade att

deltaga i undersökningen. Att delta i en undersökning måste vara frivilligt. De som intervjuas måste få reda på vad det är de medverkar i. Bara utifrån detta kan man bygga upp den nödvändiga tillit, som är en förutsättning för att intervjusituationen ska fungera. På så sätt kan intervjun bli den engagerande, kunskapsutvecklande och medvetande process som den bör vara. (Holme & Solvang, 1991 s 105.)

Med hjälp av några bekanta personer fick vi kontakt med några intervjupersoner. Två personer var gamla bekanta till oss. Vi träffade dem förra hösten när vi studerade vid Göteborgs universitet. 23 av de 25 personerna är hämtade från medlemsregistret och resten tillkom genom kontakter med bekanta. Eftersom vårt syfte med enkäten inte är att dra slutsatser om en population har detta urvalsförfande mindre betydelse.

5.1.2 FRÅGORNA OCH FORMULÄRET AV ENKÄTEN

Frågeformuläret har vi bildat av *fleralternativfrågor*, där variabler på nominal- och ordinalsnivån dominerar. Öppna frågor har inte använts eftersom enkäten närmast är ett kontrollmedel och temaintervjuerna är huvudmaterial. Frågeformulärens struktur är följande (Bilaga 1):

- bakgrundsvariabler (frågorna A-K och 1-3)
- frågor om språket (frågorna 4-8 och 18)
- attityder till finländarnas situation i Sverige (fråga 9)
- intresse för händelser i Finland (frågorna 10-11)
- attityden till utlänningar i Sverige (fråga 12)
- frågor om kompisar (frågorna 13-15)
- fråga om mobbning i skolan (fråga 16)
- de viktigaste sakerna i livet (fråga 17)
- var vill intervjuade personer helst bo (fråga 19)
- fråga om etnisk identitet, dvs känner man sig som finsk, svensk eller svensk-finsk (frågan 20)

Frågeformuläret rör sig från "lätta" frågor till "svåra". De sista frågorna behandlar intervjupersonernas värden och preferenser. Många anser att bakgrundsfrågor skall komma sist i formuläret (Trost, 1994, s 86).

Men enligt Marja Järvelä (1994) kan formulärets struktur vara följande:

- bakgrundsvariabler
- nöjd repektive missnöjd med
- värderingar
- preferenser.

I vårt formulär kommer bakgrundsfrågorna först. Formuläret är kort och motivationen för att besvara frågorna hinner inte minska. Det är också lätt att börja med enkla frågor. Frågorna har formulerats med vanligt språk. Intervjupersonerna hade inte svårt att förstå frågorna. För långa frågeformuleringar blir lätt otydliga och kan skapa frustration.

5.1.3 DEN UNDERSÖKTA GRUPPEN

För undersökningen utvaldes *25 personer från Göteborg*. Nästan alla är födda i Sverige: 19 personer är födda i Göteborg, fyra är födda i andra städer i Sverige och två är födda i Finland, men båda två flyttade till Sverige när dom var yngre än tre år. Enligt vår ursprungliga plan skulle de intervjuade vara 16-30 år. Det finns dock en person i gruppen, som är 31 år. Intervjun med honom var mycket informativ och han medtogs i den undersökta gruppen. Den undersökta gruppens ålders- och könsfördelning är följande:

	16-19 år	20-25 år	26-31 år	Summa
Kvinnor	6	6	2	14
Män	2	4	5	11
Summa	8	10	7	25

Alla intervjupersoner är ogifta men fem är samboende. Fem personer har också barn. Utbildningsfördelningen ser ut på följande sätt:

Grundskola	2
Yrkesskola	1
Gymnasium	14
Universitet	5
Någon annan skola	3

Av intervjupersonerna är 40 procent finska medborgare och 60 procent är svenska medborgare. I flertalet fall har föräldrarna flyttat till Sverige, på grund av att de fått arbete (över 70 %). Bättre levnadsstandard i Sverige och studier vid universitet lockade också finländarna till Sverige. Intervjupersonernas föräldrar flyttade till Sverige för ungefär 20-30 år sedan. Största delen av intervjupersonerna anser att deras modersmål är finska (92 %). 60 procent av dem undervisades på svenska i grundskolan och 40 procent undervisades både på svenska och på finska.

Intervjupersonernas nuvarande arbetssituation var följande:

Gymnasist/Studerande	7
Arbetare	10
Praktikant	2
Mammaledighet	2
Arbetslös	4

5.1.4 KVANTITATIV ANALYS

För att forskare lättare skall kunna bilda sig en uppfattning om vad data har att säga de förhållanden som undersöks, försöker de under analysen att förenkla och sammanfatta den stora informationsmängd, som ligger i de data de samlat in och bearbetat. En första förenkling av den ursprungliga listan med kodsiffor får de genom att sätta upp *frekvensfördelningar*, dvs översikter av hur många enheter som har olika värden på en enskild variabel eller olika kombinationer av värden på två eller flera variabler. Frekvensfördelningar blir jämförbara med varandra genom att räknas om till procent (relativa frekvenser). För att få bättre överblick över tendensen till samvariation mellan värden på variablerna, kan man göra *bivariata frekvensfördelningar*. (Hellevik, 1984, s 28 f, 164.)

I en bivariat analys benämns den ena av dessa variabeln för *den oberoende variabeln* och den andra för *den beroende variabeln*. Detta utgör en teknisk bestämning av variablerna som säger att man vill studera hur enheternas värde på den beroende variabeln varierar utifrån det värde enheten har på den oberoende variabeln. (Holme & Solvang, 1991,

s 221.) I vår forskning analyseras data med frekvensfördelningar och bivariata frekvensfördelningar. Eftersom materialet är så litet (25 enheter), är *det inte rationellt och möjligt att göra mer komplicerade analyser*. Analysen gjordes *med hjälp av SPSS-dataprogram*.

5.2 DEN KVALITATIVA UNDERSÖKNINGEN

5.2.1 DIALOGISK ANTROPOLOGI

Den kvalitativa metoden i denna undersökning har sin filosofiska grund i dialogisk antropologi som betonar betydelsen av ett interaktivt förhållande. Det finns ingen entydig definition av *den dialogiska antropologin*. Crapanzano och Tullio Maranhano har studerat och utvecklat en analys som grundar sig på *det hermeneutiska begreppet* om kunskapens natur. Enligt hermeneutikens kunskapsbegrepp kan skapandet av antropologisk kunskap studeras som en process då två personer träffas och kunskap föds som ett resultat av *ett interaktivt förhållande, av diskussion, förståelse och tolkning*. Forskarens roll i denna process är central. Forskaren bör bli en synlig del av sin undersökning och tolkningen breddas så att den också inbegriper den egna rollen. (Vasenkari, 1997, s 48.)

Crapanzano gör en uppdelning av dialogen i två delar. Med *primärdialog* avser han mötet mellan forskare och informant. Begreppet *skuggdialog* använder han för att beskriva den dialog som forskaren för via skrivna forskningsrapporter t.ex. med sina kolleger. Med hjälp av detta begreppspår har Crapanzano på ett utmärkt sätt kunnat stödja den antropologiska forskningen. Å ena sidan finns mötet mellan forskare och informant och å andra sidan finns en presentation av forskningen i skriven form. I primärdialogen förhandlar sig forskaren och informanten fram till en interaktionsituation i växelverkan. Enligt Crapanzano förs ständiga överläggningar mellan forskaren och informanten för att hitta den lämpliga formen. Termen *skuggdialog* använder Crapanzano för att beskriva den dialog som forskaren för med sina läsare om det han skriver. Han talar också om den närvarande osynliga aktören i mötessituationen. En sådan kan vara t.ex. en teoretisk utgångspunkt, en viss vetenskaps konvention, som forskaren följer eller en symboliskt betydelsefull person. (Vasenkari, 1997, s 48 f.)

Enligt Crapanzano är den kontext som framställs i en skriven forskningsrapport aldrig densamma som kontexten för de parten som varit med om intervjusituationen; man framställer det oftast som om det

är den andra partens, informantens, verklighet. *Kontextualiseringar är dock aldrig neutrala*. De har alltid en imperativ funktion. De talar om för läsaren hur texten skall läsas. Forskaren träffar val, redigerar, publicerar, presenterar den kontext och den teoretiska referensram som han tillämpar i sin undersökning. Den antropologiska forskningsprocessens centralaste problem är att det i skrivna forskningsrapporter i allmänhet inte framgår på vilket sätt forskaren för flyttar sig från *face-to-face interaktion till teoretisering*. Det är vanligt att låta informanten komma till tals glimtvis då det behövs stöd för att bevisa att teorin är riktig eller för att bilda en teori. Det är bara sällan som informantens uttalanden är hörnstenar för en undersökning. (Vasenkari, 1997, s 49.)

Ur hermeneutikers synvinkel är vetenskapens mål och uppgift *att förstå ett fenomenets mening*. Meningen är tids-, kultur- och personbunden. Det finns inget som är allmängiltigt över tid. Det metodologiska angreppssättet är ideografiskt och analyserna hänför sig till kvalitativa metoder. Intervjuformen är ofta öppen. (Lantz, 1993, s 35.)

5.2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR I KVALITATIV UNDERSÖKNING

Kvalitativ undersökning har målet att hitta oförnuftiga och inkonsekventa fenomen i undersökningsmaterialet. Problemet är ofta bara att "dessa oförnuftiga och inkonsekventa saker" inte kommer upp. Kulturen som är nära forskarens egen kultur kan se självklar ut. Därför är det viktigt att ställa *varför-frågor* för att få "djupare" information än med *vad-frågor*. *Varför-frågor* kan framställas med olika metoder. Sådana metoder är t.ex. att jämföra olika kulturer, att utreda konflikter jämfört med tidigare undersökningar, att utreda undersökningsmaterialet genom att jämföra med *publicitetsbilden*, att söka ofullständiga typologer eller inre konflikter i materialet, att söka normer eller viktiga termer. (Alasuutari, 1993, s 178 ff.)

Kravet att frågeställningen ska vara spännande pekar på att ny kunskap bör vara både möjlig och önskvärd. Både *fantasi och kreativt tänkande* blir fundamentala egenskaper för en forskare. För det andra ska frågeställningen vara *fruktbar*. Detta understryker den ämnesmässiga

utvecklingen. All ny kunskap måste ändå ses i förhållande till nuvarande kunskap. För det tredje ska frågeställning vara *enkel*. I enkelhetskravet ligger en betoning av att man i ett forsknings- och utredningsarbete inte kan lösas alla de problem som finns inom ett visst ämnesområde. Om ett projekt ska resultera i något, måste man avgränsa frågeställningen. Kravet på enkelhet innebär också att man måste utveckla en precis uppfattning av det problem eller den fråga man ska arbeta med. Men hur bra en metod är, beror inte på graden av formalisering i frågeställningen, utan mer på *i vilken utsträckning metoden kan klara av att lösa problem eller metod*. (Holme & Solvang, 1991, s 37 ff.)

5.2.3. INTERVJU SOM INFORMATIONSMETOD

Intervjuer kan utformas mycket olika. Det kan skilja sig åt i *struktureringsgrad*; en intervju kan vara helt öppen, helt strukturerad eller någonting däremellan. Olika former av intervjuer ger olika slags information. Vi har använt oss av en halvstrukturerad intervjuform.

Man kan också skilja mellan *informant- och respondentintervju*. Respondentintervju går ut på att man intervjuar personer som själva är delaktiga i den företeelse man studerar, t.ex. en person som själv är sverigefinländare (om man är intresserad av sverigefinnarna). En informantintervju innebär att man pratar med en person som själv står utanför den företeelse man studerar men som har mycket att säga om det (t.ex. svenskar). (Holme & Solvang, 1991, s 104.) I vår undersökning genomförde vi respondentintervjuer. Det finns dock ett slags intervju som inte liknar vare sig respondent- eller informantintervjun. Det är *gruppintervjun eller gruppdiskussionen*. Den huvudsakliga skillnaden är att den sociala dimensionen, kommer in som ett viktigt element. I stället för en kommunikationssituation mellan forskare och en individ får man en diskussion mellan människor som i ett socialt samspel med likasinnade former och utvecklar uppfattningar och åsikter. (Holme & Solvang, 1991, s 108.)

Vi genomförde 25 *temaintervjuer*. 19 intervjuer gjorde vi tillsammans och sex intervjuer gjorde vi ensamma. Tre intervjuer av 25 var en slags gruppintervjuer. Då intervjuade vi två personer samtidigt. Fokus för

dessa intervjuer var dock inte gruppens sätt att samspela, utan gruppintervjuerna genomfördes av praktiska skäl. Genom att vara två när vi intervjuade försökte vi garantera likheten i intervjuerna. Vi tänkte också att vi kanske får fram mer olika synpunkter när det finns två intervjuare. Alla respondenter accepterade att det var två intervjuare som ställde frågor. Varje intervju tog ungefär en till en och en halv timme. Intervjuerna genomfördes sommaren och hösten 1997. Intervjuerna genomfördes på finska språket. Respondenterna fick ändå använda svenska språket om dom hade svårigheter med det finska språket.

5.2.4 TEMAINTERVJUN

Man kan se temaintervjun som en mellanform av den strukturerade och den öppna intervjun - som en halvstrukturerad eller *riktad öppen intervju*. Denna intervjutyp passar bra när undersökningen handlar om emotionella saker. (Hirsjärvi, Hurme, 1982, s 35.) I den riktade öppna intervjun beskriver den tillfrågade fritt sitt sätt att uppfatta ett fenomen, resonerar med sig själv och beskriver sammanhang som han eller hon anser vara betydelsefulla. *Respondenten beskriver sin bild av verkligheten* och ger därmed inblick i sina subjektiva erfarenheter. Det är just det subjektiva som söks, vilken mening och innebörd en individ ger det fenomen som intervjuaren intresserar sig för. Intervjuaren söker följa individens tänkande inifrån, och använder sig av en form av ställföreträdande introspektion. I vid bemärkelse handlar det *om att förstå hur den sociala verkligheten är konstruerad och ordnad ur respondentens perspektiv*. (Lantz, 1993, s 18.)

Den öppet riktade intervjun karaktäriseras bl a av att den

- syftar till att förstå meningen med fenomen i relation till respondentens livsvärden
- är deskriptiv
- är fokuserad på bestämda temata
- är öppen för flertydigheter och förändringar.

Samspelet mellan intervjuare och respondent ger respondenten utrymme att tillsammans med en intresserad och icke-värderande person verbalisera sitt tänkande och söka nyanser och differentieringar. Icke-

värderande innebär att intervjuaren strävar efter att inte värdera det respondenten säger utifrån sig själv, trots att det är svårt att vara helt icke-värderande. Intervjuaren kan skifta i perspektiv och genom att reflektera över vad som sagts kan respondenten ytterligare tydliggöra sin upplevelse eller uppfattning om det fenomen som intervjuaren önskar få belyst. *Genom interpretation*, dvs uttolkning av det respondenten berättar, *ökas förståelsen av det undersökta fenomenet*. Uppgiften är att söka fånga hur respondenten gestaltar fenomenet och tillskriver det mening. (Lantz, 1993, s 34 f.)

Temaintervjufrågor är bildade av som *ledfrågor*. Frågorna är i sina huvuddrag definierade. Om man jämför med temaintervjun har den strukturerade intervjun fasta frågeområden, frågor och svar i bestämd ordningsföljd. (Hirsjärvi, Hurme, 1982, s 38.) Intervjufrågor kan indelas efter i en skala från *rena faktafrågor* (kön, civilstånd etc) till frågor som *speglar känslolägen* (inställning till invandrare etc). Man skiljer ofta mellan:

- faktafrågor som är stabila över tid eller föränderliga
- bedömningsfrågor
- åsiktsfrågor
- attitydfrågor
- känslolägesfrågor.

(Lantz, 1993, s 56.)

I uppläggningsen av intervjun har vi följt den här formen. Vi ställde först faktafrågor som handlade om skolan och familjen och övergick efter det till frågor om attityder och känslor. (Bilaga 2)

5.2.5 INTERVJUSITUATIONENS OLIKA RUM

Miljöns betydelse är ganska stor när man genomför intervjuer. Miljön kan t.ex. bidra till att föra samman människor eller skilja dem åt, den kan *tillåta eller hindra kommunikation*. När intervjuare och respondent träffas bör de ha ett fysiskt och psykologiskt utrymme som främjar kontakten dem emellan och underlättar kommunikationen. (Lantz, 1993, s 109.)

Det är intervjuarens uppgift att se till att den rumsliga utformningen blir så god som möjligt. Det är ofta svårt eftersom intervjuer äger rum i de mest skilda miljöer. Rummet bör vara fredat från intrång, telefoner och störande ljud (Lantz, 1993, s 111). Intervjun kan utföra vid ett personligt sammanträffande (besöksintervju) dvs. intervjuaren söker upp intervjupersonen i bostaden, på arbetsplatsen eller på annan plats (Hansagi & Allebeck, 1994, s 31). Vi genomförde intervjuerna hemma hos oss i Kallebäck i Göteborg eller hemma hos respondenterna. I båda fallen flöt intervjuerna bra. När vi var hemma hos respondenterna, kunde det hända att en av respondentens familjemedlemmar kom och frågade någonting eller att barnen sprang runt i rummet osv. Men de här händelserna störde inte intervjuerna; tvärtom. Avbrotten gjorde intervjusituationerna mindre formella.

Det psykologiska utrymmet kan utgöras av att det finns tillräckligt med tid avsatt så att både respondent och intervjuare kan känna sig fria till eftertanke. Det måste finnas tid att stanna upp, tid för att tänka efter och innan den egentliga utfrågningen börjar måste det finnas tillräckligt med tid till att diskutera överenskommelser inför intervjun. (Lantz, 1993, s 110.) I detta sammanhang pratar Crapanzano (jmf. Vasenkari, 1997, s 48 f) om primärdialog. Enligt honom förs en ständig "kamp" mellan forskaren och informanten för att hitta den lämpliga formen. Vi bjöd respondenterna på kaffe eller te för att minska den spänning som möjligtvis fanns. Vi försökte också först prata om någonting annat än intervjun. När stämningen var avslappnad började vi intervjun. *I början av intervjun redogjorde vi för bakgrunden till intervjun.* Vi klargjorde också att alla respondenter får vara anonyma. *Inga respondenter nämns vid namn i den här slutrapporten.*

Att intervjuas och att bli intervjuad innebär alltid en anspänning. Situationen kan vara mer eller mindre nervös både för intervjuare och respondent. Oron eller spänningen kan hanteras på olika sätt, men den påverkar alltid samspelet mellan intervjuare och respondent och vad som sägs under intervjun. Psykologisk kunskap visar att en klar, avgränsad och tydlig ram minskar spänningen i intervjusituationen. (Lantz, 1993, s 118.)

Intervjuerna bandades. Vi anhöll om tillstånd att banda och alla gick med på det. Några av dem berättade inte så mycket sina erfarenheter när bandet rullade. Men efter "den officiella intervjun" öppnade dom sig för oss. Vad kan det betyda för respondenter och för intervjuens tillförlitlighet när intervjuer bandas? För- och nackdelar kan vägas mot varandra. *Med bandning underlättas databearbetningen oerhört.* Det är i efterhand möjligt att noggrant evaluera intervjuernas kvalitet beträffande genomförandet. *Å andra sidan kan respondenterna tänkas bli mera förtegn.* (Lantz, 1993, s 111 f.) Men oftast verkade inte bandupptagningen störa respondenterna. Det var till och med en som frågade om vi hade tillräckligt många kassetter; han hade så mycket att säga.

5.2.6 KVALITATIV ANALYS

Analysen av den information som kvalitativa intervjuer ger är ofta en både *tidskrävande och omständlig process*. Den huvudsakliga anledningen till detta är den form som informationen har. Detta är också kanske den tydligaste skillnaden mellan en kvantitativ enkät och en kvalitativ intervju. I enkäten är all information i förväg organiserad och strukturerad i vissa kategorier. Det gör att information finns i sådan form att den kan analyseras direkt. Situationen är radikalt annorlunda när det gäller kvalitativa intervjuer. I sådana intervjuer måste strukturering och organisering av information ske efter det att insamling är avslutad.

Data som utgör underlag för en kvalitativ analys är beskrivande, men en kvalitativ undersökning *syftar längre än till beskrivning*. Analysen innebär att söka efter vilka drag eller sammanhang som ligger dolda i den totala helheten. Analysen innebär att intervjuaren genom reflektion abstraherar kring det som beskrivits. Det är alltså felaktigt att alltid sätta likhetstecken mellan deskription och kvalitativ analys. (Lantz, 1993, s 72.) I den hermeneutiska antropologin syftar man speciellt till djup information med hjälp av en interaktiv växelverkan, diskussion, förståelse och tolkning (Vasenari, 1997, s 48).

Intervjuens frågeställning, dess innehåll och form, bestäms av den teoretiska förförståelsen, och av den mer eller mindre välutvecklade

modell som styr utfrågningen. Det är med ledning av denna som bearbetningen görs. Vid bearbetning som sträcker sig längre än deskription används teoretiska begrepp. Giltighet erhålls genom analys och fördjupning av helhetens delar och genom en syntes där ett meningsfullt mönster på en högre abstraktionsnivå framträder. (Lantz, 1993, s 73.)

Vi har delat in sverigefinnarna i undersökningsmaterialet i fyra typer som vi kallar "världsmedborgare", "svenskar", "finländare i Sverige" och personer, som känner sig både finska och svenska. *Att använda typologier* är inte begränsat till särskilda forskningsområden. Man kan emellertid troligen med rätta påstå att dess utveckling som begreppsmässigt och empiriskt verktyg historiskt har stimulerats av problem inom den komparativa tvärsamhälleliga forskningen, vilket i synnerhet *Max Webers* arbeten ger exempel på. En typologi innefattar abstraktion och urval av speciella drag eller element som omorganiseras till en teoretiskt intressant konfiguration. Relevansen bestäms av någon princip som avgör vad som innefattas i begreppet. Med hjälp av en sådan princip införs ordning i mångfalden av drag och unika egenskaper. Ett mer allmänt begrepp på en högre abstraktionsnivå bildas. *Att bilda begrepp är i viss grad detsamma som att generalisera.* (Hughes, 1979, s 231 f.)

En generalisering innebär med nödvändighet att det unika går förlorat. Det kommer alltid att finnas fall som är svåra att inordna under de principer som drar upp gränserna för ett typbegrepp. *Det finns alltså alltid gränsfall och tvetydiga fall.* Följaktligen kan inget enstaka typbegrepp leda till en fullständigt exakt beskrivning av en uppsättning fenomen. Syftet är att organisera erfarenheter på ett teoretiskt intressant sätt. (Hughes, 1979, s 232.)

5.3 TRE SÄTT ATT DRA SLUTSATSER

Alla undersökningar har som syfte att dra slutsatser om det som undersökts. De vanligaste sätten att dra slutsatser är deduktion, induktion och abduktion. I de fall utgångspunkten för en undersökning är en teori som forskaren vill testa, är *deduktion* ett sätt att göra slutsatser.

Forskaren vill då undersöka om några av de empiriska konsekvenser som kan härledas ur en teori motsvarar faktiska förhållanden. (Lantz, 1993, s 42.) Enligt Grönfors (1982, s 27 f) är deduktion en form av vetenskaplig slutledning, som utgår från den allmänna nivån och leds till detaljer. Deduktion är typisk för positivismen.

Slutsatser i en undersökning kan också ha sin grund i mer eller mindre tillfälliga iakttagelser som väcker forskarens nyfikenhet. Man kan genom att studera enskilda fall sluta sig till mer allmängiltiga lagar. Ett sådant sätt att dra slutsatser kallas *induktion*. (Lantz, 1993, s 42.) Induktion är den vetenskapliga slutledningen, som fortskrider logiskt från detaljer till generaliseringar. Man kan skilja på tre olika generaliseringsnivåer: deskriptiv, empirisk och teoretisk (Grönfors 1982, s 30 f). Ofta resulterar en undersökning med induktiv utgångspunkt i att det utvecklas en teori som i sin tur görs till föremål för nya undersökningar. Man får en forskningsprocess, där en induktiv fas efterföljs av en deduktiv. (Hellevik, 1984, s 67.) Deduktion och induktion är olika sätt att dra slutsatser; att söka leda i bevis eller att upptäcka något nytt. Ur ett kunskapsutvecklingsperspektiv är induktion något som föregår deduktion. Induktion och deduktion bygger på att forskaren har en föreställning om vad som skall belysas. Forskare letar systematiskt efter något som de har en förkunskap eller föräning om. (Lantz, 1993, s 43.)

Ett tredje sätt att dra slutsatser är *abduktion*. Abduktion leder till en slutledning genom att tidigare kända mönster som omger det fenomen som undersöks ses på ett nytt sätt, ur ett nytt perspektiv. Abduktion ger möjlighet att pröva nya oväntade relationer mellan företeelser och begrepp, ger uppslag till nya och oväntade hypoteser. Abduktion är ett centralt begrepp när man söker fånga det oväntade i induktiv och deduktiv forskning. Genom att använda abduktion kan en ny och förfinad hypotes formuleras, prövas och en ny och annorlunda slutsats bli möjlig. (Lantz, 1993, s 43 f.)

I vår undersökning dras slutsatser *induktivt*. Vi gör slutledningar som avancerar från detaljer till generaliseringar. Materialet framförs mest på deskriptivt sätt; alltså generaliseringarna är ofta deskriptiva.

5.4 DEN PROFESSIONELLT GENOMFÖRDA UNDERSÖKNINGEN

En professionellt genomförd undersökning skall ge data som uppfyller särskilda krav. I vetenskapliga sammanhang nämns ofta att:

- metoden måste ge tillförlitliga resultat (kravet på *reliabilitet*)
- resultaten måste vara giltiga (kravet på *validitet*)
- det skall vara möjligt för andra att *kritiskt granska slutsatserna*.

(Lantz, 1993, s 13.)

Ingenting i undersökningen som kan tänkas ha betydelse för hur andra kan bedöma resultaten, skall uteslutas ur forskningsrapporten. Läsarna skall självständigt kunna kontrollera om det svar forskaren ger på sina empiriska frågor är tillräckligt underbyggt. Läsarna skall också ha möjlighet att pröva resultaten i efterhand genom att utföra en undersökning med samma uppläggning som forskaren beskriver i rapporten. Därmed möjliggörs den löpande kritik och korrigerande av forskningsresultat, som är en viktig del av den totala vetenskapliga verksamheten. (Hellevik, 1984, s 15.)

Ett problem för den kvalitativa forskningen är att bevisa undersökningens validitet (jmf. kvantitativ undersökning, som har vetenskapliga överenskommelser bl.a. om representativiteten i urvalet). Validiteten beror av om det som mäts verkligen är de egenskaper som problemställningen gäller. Validiteten har att göra med datas relevans för undersökningens problemställning.

Reliabiliteten bestäms av hur mätningar har utförts; beteckningen syftar till tillförlitligheten och noggrannheten i själva mätproceduren (Hellevik, 1984, s 137). I vår undersökning försökte vi öka reliabiliteten genom att fråga viktiga saker två, tre gånger (t.ex. frågan: Känner du dig mer svensk eller finsk? ställdes tre gånger).

Forskaren bör känna etiskt ansvar för sin undersökning och dess olika intressefärer bl.a forskningsobjekten (Grönfors 1982, s 189). I vår undersökning är det viktigt att *garantera anonymitet för forskningsobjekt*. Forskningsämnet är inte speciellt ömtåligt men respondenterna kunde

berätta sådana saker som var personliga för dom. Därför är det viktigt att vi inte nämner dem vid namn. Vi och respondenterna är ungefär i samma ålder men det tycktes inverka bara positivt på undersökningen. *Könet spelade inte heller någon större roll.* Män och kvinnor uttrycker sig olika. Män har en liten råare framtoning i sitt tal medan kvinnor använder mer mjuka ord.

De *etiska reglerna* bildar en yttre ram för relationen mellan intervjuare och respondent. De etiska reglerna gäller bl.a. vilken typ av relation som intervjuare och respondent har och hur intervjuaren som professionell person skall handskas med relationer (Lantz, 1993, s 115). Våra relationer till respondenterna var professionella, men samtidigt var vi "vänner" med varandra. *Vi ligger i fas med varandra i livet.*

5.5 FÖR- OCH NACKDELAR MED KVALITATIV OCH KVANTITATIV METOD

Det finns ingen absolut skillnad mellan kvalitativa och kvantitativa metoder. Man kan med fördel även kombinera kvalitativa och kvantitativa element i en och samma undersökning. De kan med sina starka och svaga sidor stärka varandra. Både angreppssätten är inriktade på att ge en bättre förståelse av det samhälle vi lever i och hur enskilda människor, grupper och institutioner handlar och påverkar varandra. (Holme & Solvang, 1991, s 76.) Men med två olika metoder kan man få kontroversiell information och då kan det vara svårt att bestämma vilken metod som ger tillförlitligare information. Resultaten kan alltså inte alltid stödja varandra; man måste vara beredd på skillnader. Och då är det viktigt att ta reda på *var det finns skillnader och varför.* (Tynjälä, 1991, s 393.)

Kvalitativa data och metoder har sin styrka i att de tillsammans visar en helhetsbild och möjliggör en ökad förståelse för sociala processer och sammanhang. Den huvudsakliga skillnaden mellan kvalitativa och kvantitativa metoder är olikheter i uppläggningsen av undersökningen. Kvalitativa studier präglas av flexibilitet, kvantitativa av strukturering. I kvalitativa undersökningar måste man kunna ändra på uppläggningsen under själva genomförandet av undersökningen, medan kvantitativ metod standardiserar uppläggningsen. (Holme & Solvang, 1991, s 80 f.)

Kvalitativa metoder syftar till att fånga egenarten hos den enskilda enheten och dennes speciella livssituation medan kvantitativ information införskaffas på ett sätt som präglas av avstånd och urval. Valet av metod ger olika möjligheter och begränsningar när det gäller tolkning av informationen. Kvalitativa angreppssätt med sin flexibla planering och sitt nära förhållande till informationskällan ger goda möjligheter till relevanta tolkningar. Kvantitativ information ger däremot inte utrymme för individuell anpassning. Kvantitativ data har oftast en mer precis form. (Holme & Solvang, 1991, s 81 ff.) Kvalitativa undersökningar dokumenterar resultaten med hjälp av citat medan kvantitativa undersökningar dokumenterar resultat med hjälp av tabeller (Gronmo, 1982, s 109).

Enkätundersökningar styrs mindre av personliga förhållanden än vid intervju eller andra personliga observationsmetoder. I enkäten är man anonym i sina svar och man behöver heller inte se den person som frågar en i ögonen. Personlig kontakt skapar större närhet och därmed möjlighet att resonera kring förhållanden. Metoder där observationer samlats in med hjälp av personliga möten ökar risken för att svaren blir påverkade av det spel som pågår mellan intervjuaren och respondenten. Vid en enkätutfrågning styrs man inte på samma sätt som vid en intervju av kroppsspråk och kulturella dominansförhållanden. Vid enkät minskar också den risk som finns vid alla personliga intervjuer att man provocerar i svaren eller svarar för att göra intervjuaren till lags. (Carle, 1996, s 17.) Relationen mellan forskaren och den undersökte kan liknas vid en jag-det-relation i kvantitativa undersökningar medan denna relation i kvalitativa undersökningar kan kallas jag-du-relation. Med jag-det-relation menas, att forskaren skulle stå utanför den studerade företeelsen och vara en ren observatör, ses som en fördomsfri forskare, fri från alla "bör"-uppfattningar och därmed i stånd att observera vad som verkligen finns, det som "är". (Holme & Solvang, 1991, s 78, 322.)

Förhållandet mellan informant och forskare är viktigt. Vårt syfte var att ha jag-du-relation med våra respondenter och skapa kunskap som ett resultat av ett interaktivt förhållande mellan oss och våra respondenter. Kunskapen har utvecklats ända från den första kontakten med respondenterna till slutet av undersökningsprocessen. Undersökningen har varit en interaktiv process å ena sidan mellan oss forskare och å andra

sidan mellan oss och respondenterna, undersökningens läsare och tidigare undersökningar. Vi valde *den kvalitativa metoden* därför att vi ville ha "djup" information om forskningsämnet. Den riktade öppna intervjun gav oss möjlighet att samla in ett *omfattande och mångsidigt material*. Med intervjun kunde vi få en stor mängd individdata och svar, som var ganska nyanserade. Vi kunde också kontrollera mätsituationen; alltså att rätt person svarade på frågorna. Största nackdelen med denna metod är dess *höga kostnader*. Vi var tvungna att resa runt ganska mycket i Göteborg och det kostade pengar. Dessutom fick vi ofta arbeta på *obekväm arbetstid*, därför att undersökningsspersonerna oftast var tillgängliga på sin fritid i regel på kvällarna.

6 TEORETISKT PERSPEKTIV

6.1 DEN NATIONELLA MODERNITETEN

Hur uppstår nationer? Hur uppstod iden till en sådan ordning i världen? Genom Franska revolutionen och 1800-talets ideologiska och politiska utveckling av folksuveränitet och nationellt självbestämmande har nationerna fått en speciell roll för att ge legitimitet inte bara åt staterna utan också åt statsledningarna. Inom nationer med etniskt splittrad befolkning har man därför från statsmakternas sida strävat efter att skapa statsnationer och bygga upp en statsnationalism för att på det sättet få stöd för den inre och yttre politiken. (Johansson, 1993, s 57 f.)

Terminologin inom området är ofta förvirrad och orden "nation", "nationell" och "nationalitet" kan användas på olika sätt. *Nationalitet* kan hänсыfta på statstillhörighet och den grupp människor som är medborgare i en viss stat. *Nationalitet* kan också syfta på en grupp människor som genom sin härstamning och kultur är avgränsad från andra grupper. I det senare fallet kommer nationalitet att relatera till begrepp som folk eller etnisk grupp. I den samhällsvetenskapliga teoribildningen har man ibland definierat nationalitet som en folkgrupp som eftersträvar kontroll över ett territorium men ännu inte uppnått detta. Skillnaden mellan en nationalitet och *en nation* skulle då ligga i att en nation uppnått sina politiska mål genom att kontrollera en territorialstat eller åtminstone ha ett eget autonomt territorium. Det förefaller finnas goda grunder att betrakta en nation eller nationalitetsgrupp som en gemenskap baserad på kulturell kommunikation. Gemenskapen avgränsas och hålls samman genom en gemensam kulturell identitet baserad på gemensamma värderingar, normer och ideer, liksom också gemensamma preferenser och prioriteringar i fråga om attityder och beteende i olika situationer. (Johansson, 1993, s 15 ff.)

Enligt Eriksen (1993, s 6, 99 ff; Eriksen 1992, s 53) är nationalismen förknippad med etnicitet och staten. Å ena sidan betonar nationalismen kulturell likhet och den grundar sig på ideologer som anser att vissa etniska grupper måste inneha makten i staten. Nationalismen gör alltså skillnad mellan "vi och dom". Själva tanken med staten är att det finns

andra nationer eller åtminstone andra människor som inte hör till denna nation - till "vår nation". Nationalstaten är alltså en stat som är dominerad av *en etnisk grupp*. Å andra sidan är det påtagliga tecknet på nationalism att den har en särskild relation till staten. Den nationella statens ide är att politiska och kulturella gränser måste vara överensstämmande. Staten har också monopol på att samla skatter och använda våld. Det här dubbla monopolet är den viktigaste källan till makten. De mesta nationella stater har också ett nationellt språk som används i officiella situationer. Ur vår synvinkel är debatten om nationella stater just nu ganska aktuell. I t ex före detta Jugoslavien, Ryssland och Spanien finns "mäktiga" etniska grupper som kräver en egen stat. Men samtidigt vandrar människor från land till land för att skaffa sig arbete eller för att söka trygghet osv. Hurdana de nationella staternas framtid kommer att vara vet vi inget om.

Den moderna nationalismen kan också ha andra ansikten; samtidigt som nationstillhörigheten är något som i olika situationer kan vara påtagligt både för den som tillhör en given nation och för den som inte gör det, är den naturligtvis också i många sammanhang svårbestämbar. Människor kan ha många olika identiteter och dessa behöver inte ligga på samma plan som den nationella identiteten. Samtidigt som man är bärare av en svensk identitet kan man dels ha en europeisk identitet, dels också en speciell regional identitet i en svensk kontext. Alla identiteter har inte samma betydelse för individens agerande, men i olika sammanhang kan medlemmar av en grupp aktivt identifiera sig med denna och se världen i termer av "vi" och "dom". (Johansson, 1993, s 19.) Om nationalstaterna vill överleva ännu en lång tid, kommer det att bli nödvändigt att etablera en status för "dom"; denna status bör vara provisorisk och utvecklingsbar, samt kunna anpassas till förändringar av sociala behov och mentaliteter (Kristeva, 1991, s 107).

6.2 PROBLEMATISERING AV FRÄMLINGSKAP

Alla är rädda för det främmande. Alla bär vi på fördomar, avund och hat. Men hur kan man vara främling? Vi ställer oss sällan den frågan eftersom vi ofta ser det som självklart att vara medborgare. Det som är främmande, måste vara extraordinärt för att tilldra sig vårt intresse (Berg, 1992, s 62). Men vem är en främling? Fenomenet "främlingar" koncentreras ofta till

”invandrare” eller ”utlänningar”; dom är människor som inte hör till vårt samhälle på samma sätt som vi infödda. Enligt *Julia Kristeva* (1991, s 104) är främlingen den som inte hör till någon grupp, den som är *den andre*. För *Georg Simmel* (1981, s 149) är främlingen den som kommer idag och stannar nästa dag; främlingen har enligt Simmel inte den gängse betydelsen av en vandrare som kommer idag och går imorgon. Främlingen har visserligen inte helt övergivit den frihet från alla band som ligger i detta att komma och gå. Men han är fixerad till en bestämd rumslig sfär eller till en grupp vars klart definierade gränser gör den analog med en rumslig sfär. Främlingens ställning inom denna sfär bestäms av att han ursprungligen inte tillhört den och av att han medför kvaliteter, som inte kan härstamma från den.

Men det finns också ett främlingskap med en annorlunda innebörd. Detta främlingskap uteslutar en gemenskap som är baserad på något allmänt, som parterna har del i. Relationen till främlingen är en icke-relation. Då är främlingen inte en medlem av själva gruppen. Främlingen är snarare samtidigt nära och fjärran. Det följer av att relationen enbart grundas på en allmänmänsklig likhet. För den som kommer från ett främmande land eller tillhör en främmande ras är detta återigen inga individuella egenskaper, utan det rör sig om en främmande härkomst, som kunde vara gemensamma för många främlingar. Det är därför främlingar uppfattas som en bestämd allmän typ, inte som individer. (Simmel, 1981, s 154.) Ur Kristevas synvinkel (1991, s 53) har begreppet främling också en juridisk betydelse; det avser personer som inte har medborgarskap i det land, där de är bosatta. Främlingen kan alltså definieras enligt juridiska system: *jus solis* och *jus sanguinis*. Man anser antingen att de som är födda i samma trakt tillhör samma grupp eller att barn, födda av infödda föräldrar hör samman med gruppen. Genom att upprätta nationalstater får vi den enda moderna, acceptabla och tydliga definitionen av främlingar; de som inte hör till den stat i vilken de befinner sig; de som inte åtnjuter samma medborgarskap. (Kristeva, 1991, s 104 f.)

Den massiva inflödet av främlingar i livsrummet har gjort de förmoderna mekanismerna för social rumsbildning föråldrade och otillräckliga. *Främlingskap* har från att en gång i tiden ha varit ett tillfälligt irritationsmoment blivit *ett permanent tillstånd*. Att leva modernt betyder att leva med främlingar. Och att leva med främlingar är alltid ett osäkert,

prövande och nedbrytande liv. Det moderna samhällets problem är inte hur man ska avlägsna främlingar utan *hur man ska leva tillsammans med dem permanent*. (Bauman, 1995, s 197 ff.) Ulrich Beck (1995, s 94 ff) i sin tur diskuterar inverkan av motmoderniteten. Typiskt för motmoderniteten är tveklöshet, beslutsförlamning och okalkylerbarhet. För motmoderniteten är alla grundbegrepp som moderniteten demonterade, demaskerade och avlegitimerade heliga. Det gäller tradition, natur, religion och nation. Det gäller också det egna och det främmande; "vi-dom-identiteter". Enligt Bauman (Horgby, 1996, s 48) omges "vi-identiteten" av positiva värden som förtroende, tillgivenhet och trygghet medan den förknippar sådana negativa värden som misstänksamhet, motvilja, rädsla och stridslystnad med "dom-identiten".

Hurdant är förhållandet mellan "vi och dom"? Kan människor leva tillsammans utan hänsyn till etnisk tillhörighet eller nationellt ursprung? I ett demokratiskt samhälle kan människor inte leva på isolerade öar, odla sina egna traditioner och utöva sin egen folklöre. Ändå talar man mycket för att nya getton är på väg att ta form samtidigt som de gamla gettona brutaliseras. Om det mångkulturella samhället ska ha en chans att överleva, måste människor leva tillsammans mot gemensamma mål. Att bejaka ett mångkulturellt samhälle är naturligtvis inte detsamma som att bejaka getton och segrering. Det är inte ett samhälle, där varje kultur bildar ett eget getto. Ett sådant samhälle skulle spricka sönder. Det mångkulturella samhället är inte heller ett samhälle där alla struntar i sin etniska och kulturella bakgrund. Man kan inte tvinga en människa att förneka sin kulturella tillhörighet. Den kontroversiella frågan är alltså om varje grupp ska uppmuntras att leva och verka för sig eller om grupperna ska assimileras in i varandra. Ett samhälle kan vara mångkulturellt. En individ däremot förblir bunden till någon eller några olika kulturer. Som individer håller vi fast vid vissa värden och en viss tillhörighet. Det byter vi inte ut lika lätt som kläder. Men vi behöver inte vara rädda för främlingar. Den verkliga främlingen finns inom oss, inte utanför oss. Att inte vara rädd för - att samtala och leva med en främling; det är ett mångkulturellt samhälle.

Hur är det med sverigefinnarna - känner dom sig som utlänningar i Sverige eller kan dom identifiera sig som svenskar? Den andra generationens sverigefinnar har bott hela livet i Sverige. I princip har

dom goda förutsättningar att anpassa sig till det svenska samhället; dom kan oftast tala både finska och svenska, deras utseende liknar svenskarnas osv. Men vad känner dom innerst inne - känner dom sig hemma i Sverige eller i Finland, eller är dom främlingar utan del i någotdera, alltså den andre?

6.3 "VI OCH DOM" - TEORETISKA ASPEKTER PÅ FÖRHÅLLANDENA MELLAN MINORITETER OCH MAJORITETER

Många forskare har försökt definiera begreppet "*minoritet*", men det finns ingen allmänt accepterad definition av det. Nationalencyklopedins ordbok förklarar minoritet som "att ha färre medlemmar än konkurrerande grupp". I detta sammanhang menas främst etniska, kulturella, religiösa och språkliga minoriteter. Minoritet kan definieras numeriskt. Då syftar minoritet på en grupp som *antalsmässigt* är mindre än den grupp som den ställs i motsats till. Minoritet kan också definieras som *en grupp som har mindre makt än den grupp som den ställs i motsats till*, oberoende av antal. Barn och sverigefinnar i Sverige är exempel på grupper som är minoriteter antalmässigt och maktmässigt i relation till vuxna och icke-sverigefinnar (svenskar). "Vita" i Sydafrika var en minoritet antalmässigt, men en majoritet maktmässigt fram till 1994. (Skutnabb-Kangas, 1994, s 100.)

Man kan inte vara både minoritet och majoritet; man är alltid det ena i relation till det andra. Den som är minoritet i relation till en viss enhet, kan dock samtidigt själv vara majoritet i relation till en annan enhet. Svenskarna till exempel är majoritet i Sverige i relation till sverigefinnarna, medan svenskarna är en minoritet i förhållande till europeer. *Minoritet* bör alltså förstås *som en relation*. Minoritetsdefinitioner kräver också vissa egenskaper hos en grupp för att den skall ses som en minoritet. Gruppen skall också ha en vilja att bibehålla eller stärka gruppens kultur, dess traditioner, religion och språk. Det lättaste sättet att definiera minoritet är att använda en antalmässig definition i kombination med ett maktmässigt underordnande. (Skutnabb-Kangas, 1994, s 100; Schwarz, 1976, s 9.)

6.3.1 MINORITET OCH MAJORITET ENLIGT REFERENSGRUPPTEORI

Ett sätt att granska förhållandena mellan en minoritet och majoritet är att tillämpa *referensgruppsteori*. Den grupp som en individ känner särskild dragning till, som han gärna identifierar och jämför sig med, och vars värderingar och normer han försöker tillägna sig, kallas referensgrupp. (Eskola, 1971, s 123.) Enligt referensgruppsteorin har sociala jämförelser mellan grupper inom en social struktur ett avgörande inflytande på den enskilda individens åsikter om saker och ting. Teorin utgår från att individer handlar normenligt och ansluter sig till gällande normer i den grupp de tillhör eller vill tillhöra. Gruppen utövar härigenom social kontroll och kan förmå personer att handla tvärtemot deras personliga övertygelser. Teorins kärna är att enskilda personer hör till flera gruppbyggnader i samhället: yrkesgruppen, grannskapet, familjen, den etniska gruppen osv. De skilda grupperna tillgodoser olika personliga intressen och behov. Människor rättar sig alltså efter de normer som gäller för stunden, de mest näraliggande. De fogar sig efter den förhandenvarande referensgruppens normer. (Lange & Westin, 1981, s 72 f.)

6.3.2 MINORITETSPOLITIKENS FEM OLIKA ASPEKTER

Enligt sociologen E. Dahlström finns åtminstone fem olika möjliga aspekter av *minoritetspolitik*: diskriminering, negativ segregation, positiv segregation, ackulturation och assimilation (Dahlström 1971 i Liebkind, 1984, s 21). Enligt Bergman & Swedin (1986, s 34) är ordet diskriminering synonymt med särskilnad, urskillnad och åtskillnad. När man diskriminerar särbehandlar man. I dagligt tal liksom inom samhällsvetenskapen betecknar ordet diskriminering i första hand det förhållandet att grupper, eller individer som uppfattas vara representanter för dessa grupper särbehandlas av andra grupper eller individer som representerar dessa andra grupper. Med *negativ segregation* avser Dahlström den åtskillnad, som görs i offentliga sammanhang. T.ex. när skolor, bostadsområden, offentliga toaletter osv. är uppdelade efter minoriteten och majoriteten. Enligt Dahlström går diskriminering och negativ segregation hand i hand. Med *positiv segregation* avser han en

segregation som koncentrerar sig på att bevara minoritetskulturen vid sidan av majoritetens kultur. Med *ackulturation* syftar Dahlström på en politik som försöker tvinga minoriteten att internalisera majoritetens språk, normer, värden och andra kulturella drag. När majoriteten försöker minska minoritetens känsla för sin identitet och nationalitet, kallar Dahlström detta för en *assimilations* politik. (Liebkind, 1984, s 21.)

Ur vår synvinkel hänför sig begreppsparet minoritet-majoritet oftast till frågor om antal och makt; alltså att en minoritet oftast är antals- och maktmässigt mindre än majoritetsgruppen. Enligt denna definition kan man säga att sverigefinnarna är en minoritet i Sverige. I vår undersökning visade sig begreppsparet minoritet-majoritet inte vara så bekant för andra generationens sverigefinnare. Dom kände sig inte som en minoritetsgrupp. Det fanns även många respondenter i vår undersökning som inte visste vad dessa ord betyder.

6.3.3 MINORITET OCH ETNICITET

De flesta minoritetsdefinitioner hänför sig till etniska minoriteter. Därför är det viktigt att man också definierar ordet "*etnisk grupp*". En etnisk grupp kan också definieras på olika sätt. Termen "etnisk" har sitt ursprung i antropologi och etnologi. Oftast definieras en etnisk grupp på grundval av biologiska, lingvistiska, kulturella och religiösa kriterier (Liebkind, 1989, s 28). Erik Allardt (1981, s 43) har räknat upp fyra kriterier som en grupp skall uppfylla för att kunna betraktas som en etnisk grupp:

1. Självidentifikation
2. Härstamning
3. Specifika kulturdrag
4. En social organisation för interaktion både inom gruppen och med personer utanför gruppen.

Allardt betonar att det inte finns kriterier för tillhörighet i en etnisk grupp, som alla medlemmar kan eller bör uppfylla. Vissa medlemmar uppfyller dock alla kriterier och varje medlem måste uppfylla *minst ett kriterium innan man kan tala om en etnisk grupp*. Men de flesta medlemmar uppfyller ofta alla kriterier.

I *socialantropologisk* litteratur definieras en etnisk grupp som en grupp som

1. till stor del bevarar ett biologiskt släktskap inom gruppen
2. innehar centrala kulturella värden som realiseras i enhetliga kulturella former
3. upprätthåller ett kommunikations- och växelverkanfält och
4. består av medlemmar som identifierar sig med gruppen och som andra identifierar tillhöriga gruppen. (Liebkind, 1980, s 59.)

”Etnisk” har sin rot i ett grekiskt ord, ”ethnos”, som betyder människor av ens egen sort, nation eller folk. En grupp utgörs av ett antal individer som har någon form av gemensamt kännetecken och en känsla av att tillhöra en kollektiv enhet med gemensam målsättning och delade normer. För en etnisk grupp är det *den etniska tillhörigheten* som är central. Medlemmarna i gruppen har införlivat medlemsskapet i sin självuppfattning.

En etnisk minoritet i Sverige är en etnisk grupp som är icke-dominant i det svenska samhället. Alla etniska grupper utom den svenska är då etniska minoriteter i Sverige. Etniska relationer betecknar de ömsesidiga förhållningssätt som utvecklas mellan etniska grupper inom och mellan samhällen. Etniska relationer i Sverige omfattar alltså alla etniska grupper som finns representerade i landet. (Bergman & Swedin, 1986, s 31 ff.) Vissa forskare använder termen ”etnisk” endast om grupper som numeriskt och maktmässigt är minoriteter. Ur en sådan synvinkel är majoritetsgrupper inte etniska. Enligt Skutnabb-Kangas (1994, s 101) skapar ett sådant synsätt förbistring både teoretiskt och praktiskt. Majoriteter är också etniska grupper. Alla människor har en etnicitet. Vissa människor är bara mindre medvetna om sin etnicitet. Det kan beror på att etniciteten inte har varit viktig för dem. Medvetenhet om etniciteten uppstår först när den på något sätt hotas eller ifrågasätts av andra människor.

Ur vår synvinkel refererar etnicitet i hög rad till en grupp människor som identifierar varandra som tillhörande samma folk, som anser sig ha gemensamt ursprung och delar en uppsättning kunskaper, värderingar och erfarenheter. Dessa kriterier är gemensamma för ett flertal forskare som formulerat definitioner av begreppet (jmf. Allardt, Bergman & Swedin).

Vi anser också att etnicitet är en tillhörighet som inte kan bytas ut. Det handlar alltså om en tillhörighet av tvingande karaktär som man föds in i.

6.4 IDENTITET OCH ETNICITET

Identitet är nyckeln till förståelsen av etnicitet. Begreppet "identitet" används i psykologi, sociologi, sociolingvistik, socialantropologi och etnologi. Därför är det inte märkligt att identitet både definieras och benämns på flera olika sätt.

Den enklaste bestämningen av identitet är att den utgör svar på frågor som: Vem är jag? Vem tror andra att jag är? Identiteten är inte någon statisk egenskap hos en person utan den är *ett resultat av förhandling med omgivningen*, speciellt med "signifikanta andra", alltså viktiga personer i ens liv. Socialisation är en styrningsprocess som handlar om att reproducera vissa identitetsarrangemang. Den består idealt sett i att tilldela varje medlem av kollektivet en likartad identitet. Det som i det moderna samhället i första rummet anvisas är inte explicita identiteter utan *frihet att välja mellan olika identiteter*; en frihet att röra sig mellan identiteter (Bauman, 1995, s 151). Enligt Bauman syftade identiteten tidigare på någonting som var fixerat och färdigt. Identiteten var något man byggde upp. Detta gäller dock inte längre. I det postmoderna samhället är det inte möjligt; man kan inte bygga upp sin identitet eftersom den förändras hela tiden. (Jallinoja, 1996, s 45 ff.) Identiteten utgörs av sociala processer och den förändras och bildas på nytt i sociala relationer (Berger & Luckmann, 1995, 195).

I det följande presenterar vi en förenklad beskrivning av några av identitetens aspekter, men går inte in på enskilda teorier. Först kommer vi att belysa psykologiskt perspektiv, därefter ett socialt och etniskt perspektiv.

6.4.1 JAGIDENTITET OCH SJÄLVUPPFATTNING

Inom psykologin betraktar man vanligtvis identiteten ur individens synvinkel. I det perspektivet kan identiteten bestå av två huvudaspekter,

vilka betonas i olika teorier: jagidentitet respektive självuppfattning eller självidentitet.

Individen kan skifta position i förhållande till sig själv och vara både objekt och subjekt i upplevandet av sig själv. Dessa två sidor avspeglar sig även i hennes identitet. Individens upplevelse av sig själv som *subjekt* kallas för "*jagidentitet*" och hennes upplevelse av sig själv som *objekt* kallas för "*självuppfattning*". (Ouvinen-Birgerstam, 1984, 20 f.)

Uppdelningen anses härstamma från den amerikanska psykologens fader William James (1890) som gjorde en åtskillnad mellan *det upplevande jaget* ("I" på engelska) och *det upplevda jaget* ("me"). Något motsvarande finns inom den symboliska interaktionismen, som grundar sig på G.H. Meads (1934) teori. Mead skapade begreppet "me", som är den bild som individen har utvecklat om sig själv. Den representerar det förflutna i nuet. Enligt Mead är "me" socialt bestämd och består av övertagna och organiserade roller. När individen har tagit till sig andras roller, dvs. attityder och värderingar, kan hon se på sig själv genom dessa och på så sätt vara ett objekt för sig själv. Detta ger individen hennes självmedvetande. Subjekt-upplevandet berörs mer i förbigående. Subjekten, "I", ger en känsla av frihet och initiativ. Individen kan uppleva sig själv utan att bli objekt för sig själv. (Mead, 1976, s 132 ff.)

Jagidentiteten betonas även av psykoanalytiska, fenomenologiska och existentialiska teorier. Den kan kallas ofta för *egoidentitet*, *jagkänsla*, *jagupplevelse* och *det upplevande jaget*. Jagidentiteten handlar om individens känsla av att vara sig själv, att känna igen sig själv och att också kunna utvecklas och förändras (Virta, 1994, s 22). Karakteristiskt för identitetens subjekt-aspekt, dvs jagidentiteten, är att den i huvudsak kommer till uttryck som *emotioner*. Den består av känslomässiga "här och nu" upplevelser som väller fram inifrån. Dessa känslor saknar både objekt och struktur och är i den bemärkelsen ogripbara. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 32.)

Kognitivt inriktade teorier å andra sidan är mer intresserade av självuppfattningen, som även kallas för *självbild*, *det upplevda jaget* och *självvet som objekt*. Självuppfattningen är individens teori om sig själv och den ger svar på frågan: "*Vem är jag?*". (Virta, 1994, s 22.)

Självuppfattning är både strukturell och kognitiv till sin natur. Individens upplevelser av sig själv är inte helt kaotiska och förvirrade utan är organiserade efter bestämda principer (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 24). Självuppfattningen har framför allt att göra med identitetens *kognitiva* dimension, även om den också har en känslomässig förankring. Självuppfattningen formas huvudsakligen genom symboliska tankeförställningar, oftast språkliga. Omvärlden och dess förflutna kommer till individen via språket som representerar den verkligheten han lever i. Med hjälp av kulturellt ”ärvda” och inlärd symboler för individen en inre dialog med sig själv och strukturerar i minnet sina upplevelser till en helhet som bildar hans självidentitet. Han bygger upp ett system av sina roller och relationer och av sina kroppsliga och mentala sidor hos sig själv. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 28.)

Självuppfattning och jagidentitet förefaller vara två olika typer av identitetsupplevelser. Självuppfattning är lättare att förstå. Man kan alltid identifiera sig på något sätt. Man kan ha mer eller mindre omfattande och sammanhängande beskrivningar av sig själv beroende på sina erfarenheter. Jagidentitet är svårare att beskriva. Den kan man bara uppleva. Den tycks inte ha någon gripbar struktur. Den finns bara här och nu; den är en slags helhetskänsla av att jag finns till. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 23.) Jagidentiteten anses ofta vara emotionell och åtminstone delvis omedveten, medan självuppfattning karaktäriseras som kognitiv och medveten. Skillnaden mellan jagidentitet och självuppfattning bör inte uppfattas som absolut; det finns teorier som betonar båda identitetsaspekterna. (Virta, 1994, s 22.)

6.4.2 DEN SOCIALA IDENTITETEN

Social identitet är också ett mångtydigt begrepp. Det syftar på de sätt som en individ identifieras och definieras i termer av allmänt accepterade sociala kategorier eller attribut såsom kön, ålder, yrke, etniskt ursprung, släktskap, nationalitet eller religiös bekännelse (Lange & Westin, 1981, s 186). Enligt Virta (1994, s 23) innefattar social identitet identifikation med eller medlemskap i olika grupper så som t.ex. yrke, politisk ideologi, nationalitet och etnisk grupp.

Jagidentitetens och självuppfattningens motsvarigheter på den sociala identitetens nivå kan kallas för *kollektiv identitet eller vi-identitet respektive gruppidentitet*. Den kollektiva identiteten syftar på upplevelsen av att tillhöra en viss grupp eller kategori. Den innebär en "här och nu"-upplevelse som markerar *individens känslomässiga tillhörighet till gruppen*. "Jag är en av oss...här hör jag hemma..." Vi-identiteten omfattar även individens engagemang i andra gruppmedlemmar och i gruppens mål. (Ouvinen- Birgerstam, 1984, s 47 f.)

Begreppet gruppidentitet å andra sidan syftar på de föreställningar, värderingar och känslor som man hyser om gruppen och om sitt eget medlemskap i den (Virta, 1994, s 23). Individen gör med andra ord den grupp hon tillhör till objekt för sitt tänkande. Gruppidentiteten hänser på gruppmedlemmarnas uppfattningar om sig själva som en grupp; *d v s medlemmarnas uppfattning om vilka de är*. Den uppstår ur dialogen mellan gruppens medlemmar och andra utanför gruppen. Oftast finns en samstämmighet i hur gruppen definieras inifrån och utifrån. Generellt kan man säga att gruppidentiteten är en återspeglning av den omgivande samhällsstrukturen och dess normer och värderingar som något modifierade internaliserats av de enskilda gruppmedlemmarna. Man kan här tala om subkulturella variationer av generella samhällsliga mönster. (Ouvinen- Birgerstam, 1984, s 46 f.)

I denna undersökning definieras identitet på följande sätt (Figur 1):

IDENTITET		
<i>Individuell identitet</i>	JAGIDENTITET	SJÄLVUPPFATTNING
<i>Social identitet</i>	KOLLEKTIV -/ VI-IDENTITET	GRUPPIDENTITET
	<i>Subjekt-aspekt</i>	<i>Objekt-aspekt</i>

FIGUR 1. En modell över individens identitet. (Modellen är en omarbetad och förenklad version av identitetsmodeller hos bl.a. Lange & Westin, 1981; Ouvinen-Birgerstam, 1984; Virta, 1994.)

6.4.3 DEN ETNISKA IDENTITETEN

Den etniska identiteten kan ses som en av ett antal möjliga sociala identiteter. Enligt Weinreich (1989, s 45) är den etniska identiteten inte "en sak". Den är en komplicerad process som skapar och omskapar individens etnicitet. Det finns anledning att *skilja mellan etnisk och nationell identitet*. För många människor sammanfaller etnisk och nationell identitet, men inte för alla. Termen etnisk identitet hänför sig till språkligt-kulturell särart. Nationell identitet syftar i stället på medlemskap i eller härstamning från en viss nation eller ett visst samhälle. Etnisk identitet är en aspekt av individens sociala identitet. Viktiga grundvalar för etnisk identitet är språk, kultur, härstamning eller geografiskt område. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 51.) Den etniska identiteten utvecklas i en specifik historisk kontext, som bestämmer hur, när och i vilken form etnisk identitet uttrycker sig. Enligt Lange & Westin (1981, s 312) är en etnisk grupp en social grupp som har en gemensam kultur och i första hand definieras av härstamning.

I många fall kan begreppen etnisk och nationell identitet överlappa med varandra. Så länge en finländare bor i Finland, finns det inte någon skillnad mellan finsk etnisk identitet och finländsk nationell identitet. Men om man flyttar till Sverige, framträder efter hand skillnaden mellan etnisk och nationell identitet. Finskheten förvandlas alltmer till en etnisk identitet medan den nationella finländska komponenten minskar i betydelse. Man kan alltså vara nationellt sett svensk utan att vara svensk i etnisk bemärkelse. (Virta, 1994, s 23 f.)

En negativ etnisk identitet är en påtvingad identitet; en följd av samhällets identitetsförtryck. När invandrare kommer till Sverige tilldelas de rollen som utlänning. Den rollen väljer man inte själv och den är negativt värdeladdad. Enligt Karmela Liebkind (1984, s 37) är den negativa identiteten något ganska generellt hos minoriteter. Men denna negativa identitet kan vara förknippad med falskt medvetande; negativ identitet är ofta en följd av majoritetens definitioner och värden.

6.5 ATTRAKTION TILL DET EGNA LANDET OCH URSPRUNGET

Ifall människan känner stark attraktion till den grupp, klass eller det folk dit hon själv hör, kan hon då samtidigt känna stark attraktion till andra grupper, samhällsklasser och folk? Eller utgör attraktionen till den egna gruppen ett hinder för att rikta attraktionen mot andra? Denna fråga har man tidvis debatterat mycket häftigt. Det har ofta påståtts att attraktion till det egna landet minskar möjligheten att känna sympati för andra länder eller folk; att den rent av väcker antipati och aggressivitet mot dessa. Andra har likväl avvisat detta påstående och sagt att attraktion till den egna gruppen tvärtom kan stödja en attraktion riktad mot andra. (Eskola, 1971, s 121.) Bauman (1995, s 209) avser med patriotism kärleken till fosterlandet, viljan att bevara det mäktigt och lyckligt. Patriotens främsta plikt är disciplin; lydnad mot staten är det tydligaste tecknet på patriotism.

Thomas Hylland Eriksen (1996) talar om myterna, symbolerna och ritualerna som råmaterial för personers och nationers identitet. Myterna om det förflutna knyter an till den enskildes identitetskänsla; kunskap om historien ger identitet. En personlig identitet är beroende av minnet eller en subjektiv, personlig biografi. (Eriksen, 1996, s 51 f.) Den mytologiska föreställningen om ursprunget är på ett symboliskt plan förbunden med den enskilda människans föreställningar om sitt ursprung (Lange & Westin, 1981, s 325).

Människor får *sin personliga identitet genom sina erfarenheter*. De flesta människor har haft föräldrar och ett barndomshem, och de flesta när förmodligen ömma och starka känslor inför sina barndomsminnen. Det tas för givet att familjen är den djupaste, mest förpliktande gemenskap en person kan tillhöra. Den alternativa gemenskap som lyckas utnyttja denna tillhörighet genom att i relativt oförändrat skick förflytta den till en annan social nivå (t.ex. nationen som metaforisk familj) kan potentiellt sett få sina medlemmar att offra sina liv. I en stat exproprieras och nationaliseras många av medborgarnas personliga erfarenheter. Genom t.ex. utbildningsväsendet och nationella ritualer transformeras de till nationella erfarenheter. De privata ritualerna med familjen blir mer än familjeritualer; de blir också t.ex. finska eller svenska ritualer. Platsen där vi växte upp är vidare inte bara vilket lokalsamhälle som helst; den finns i

nationen, och om vi minns vår uppväxt med ömma känslor överförs samma känslor till nationen genom denna symboliska koppling. För att uttrycka det mera precist: symboler som var meningsfulla i en bestämd kontext kan fortsätta att vara det i en ny kontext efter att ha blivit omplanterade. Nationen sitter i den kulturella kroppen, i habitus, hos alla som har vuxit upp som medlemmar av en fungerande nation. (Eriksen, 1996, s 56 ff.)

Hur är det med sverigefinnarna? Dom har växt upp i Sverige, men deras föräldrar eller åtminstone en av föräldrarna är finsk. Deras barndoms erfarenheter har både finska och svenska element. Vilka symboler och ritualer dominerar deras identitet? Är deras fosterland Finland eller Sverige? Och vilken betydelse har fosterland för dem? Vi forskade i den här problematiken t.ex. med hjälp av följande frågorna:

- * När du tittar på ishockey, hejar du på Sverige eller Finland?
- * Beskriv en typisk svensk. Känner du dig som en typisk svensk?
- * Vad betyder den blåvita korsflaggan, bastun och Sibelius för dig?

Självvet, jaget, är i den här fasen av moderniteten inte längre något som kan tas förgivet, utan ett projekt. När en människa ser sig själv i spegeln på morgonen vet hon inte längre vem hon ser: hon vet att den här personen måste skapas aktivt dag för dag. En person med både finska och svenska nära förfäder kan välja att skifta mellan olika finska och svenska identiteter och blandformer mellan dem. Eftersom nationerna inte längre har ett enda förflutet, utan många, får de också många alternativa framtider och samtider. Personen är inte längre en integrerad individ, men i allt större utsträckning en "divid": personen är inte längre odelbar, utan delbar. (Eriksen, 1996, s 70 f.) Platsen - hemorten, den trygga och stabila uppväxorten - kan inte längre tas för given; den måste i många fall skapas aktivt (Eriksen, 1996, s 74).

6.6 KULTUR, SPRÅK OCH IDENTITET

För att samtala med en person som har en annan språklig och kulturell bakgrund räcker det inte att kunna språket och de grammatiska reglerna. Det är nödvändigt att veta hur språket används vid olika slags samtal. Språkets struktur och uppbyggnad påverkas kontinuerligt av tänkandet inom kulturen (Lundberg & Eriksson, 1983, s 22).

Som enskilda varelser har vi inte auktoritet över betydelseerna när vi använder språket. Vi kan bara använda språket för att producera betydelser från våra egna positioner. Språkets regler och kulturens betydelsesystem inverkar på språkets betydelser. Språket är ett socialt system, inte ett individuellt system. Det existerar före oss. Att tala ett språk betyder inte bara att vi uttrycker vårt innersta utan också att aktivera betydelser som är nedsänkta i vårt språk och vår kultur. (Hall, 1992, s 288.)

Språket har en central betydelse för identiteten. Som individer definierar vi oss själva och blir definierade av andra med språkliga begrepp. För etniska grupper är språket ofta den viktigaste sammanhållande faktorn och symbolen för gruppens identitet. Språk, kultur, tänkande och identitet är således alltid intimt förbunda med varandra. (Virta, 1994, s 25.) Av alla etniska markörer är språket det mest framträdande. Det är praktiskt taget omöjligt att efter de tidiga tonåren tillägna sig ett nytt språk utan att det hörs i talet. Genom intonationen, melodin och uttalet kan en infödd alltid identifiera en person som haft ett annat första språk. Det egna språket är en markör, som inte bara urskiljer utlänningar, utan också identifierar människor med den egna språkgruppen. Språket är den egna kulturens allra främsta väv. Framför allt är språket den främsta sammanhållande länken inom en etnisk grupp. Språk och identitet utgör två sidor av samma slant. De är varandras förutsättningar. Utan språk finns ingen identitet och utan identitet finns inget språk. (Lange & Westin, 1981, s 321 ff.)

Enligt Virtas forskning är de sverigefinska elevernas finska identitet i första hand en kulturidentitet, som hör ihop med det finska språket, finsk

mentalitet osv. och i klart mindre utstäckning en nationell identitet (som berör Finland som nation, land och samhälle). En sverigefinsk identitet är språkligt-kulturellt finsk, men nationellt svensk. Å ena sidan är eleverna finnar, men å andra sidan är Sverige det land där de vill bo. (Virta, 1994, s 38.)

Språket är en viktig symbol för nationell och etnisk identitet. Vi har undersökt vilken betydelse språket har för den etniska identiteten hos andra generationens sverigefinnar i Göteborg. På grundval av vårt material kan vi göra några jämförelser med Virtas forskning och analysera våra respondenters etniska identitet.

6.6.1 TVÅSPRÅKIGHET - VAD ÄR DET?

Tvåspråkighet kan definieras på många olika sätt. Erkki Virta (1994, s 9) har definierat det på följande sätt: "Enligt de minst krävande definitioner räcker det med att man förstår några yttranden på ett annat språk än modersmålet. Stränga definitioner förutsätter en infödd persons kompetens i två språk eller en fullständig behärskning av två språk."

Skutnabb-Kangas urskiljer fyra stora grupper av tvåspråkiga: elittvåspråkiga, människor från språkliga majoriteter, människor från tvåspråkiga familjer och människor från minoriteter. För elittvåspråkiga personer är tvåspråkigheten ett frivilligt val (t. ex. dom studerar i andra länder) och förutsättningarna är oftast de bästa möjliga. Människor från den språkliga majoriteten lär sig ofta ett främmande språk, t. ex. engelska i skolan. Tvåspråkigheten är i detta fall i viss mån frivillig. Metoderna för att hjälpa människor att bli tvåspråkiga är ganska utvecklade. Människor från tvåspråkiga familjer har inget yttre tryck från samhällets sida att bli tvåspråkiga; samhället uppmuntrar oftast enspråkighet hos dem och förutsätter att de blir enspråkiga i samhällets officiella språk. Människor från språkliga minoriteter har oftast ett starkt yttre tryck på sig att bli tvåspråkiga, eftersom deras eget språk har begränsade officiella rättigheter. De har också ett starkt familjeinternt tryck att bli tvåspråkiga för att ha bättre chanser i arbetslivet. Metoderna för att hjälpa

minoriteter att bli tvåspråkiga skulle kunna vara betydligt mer utvecklade. Risken för misslyckanden i försök att bli tvåspråkig är större för minoritetsbarnen än för någon av de övriga gruppernas barn. Barnen kan komma att bli nästan enspråkiga i sitt eget språk eller i majoritetsspråket. Då finns en fara att barnen inte integreras i samhället eller i sin egen kultur och sitt eget språk. (Skutnabb-Kangas, 1981, s 78 ff.) I värsta fall kan det också hända att barnen varken kan tala sitt eget språk eller majoritetsspråket flytande.

När man talar om tvåspråkighet, måste man därför också tala om *halvspråkighet*. Nils Erik Hansegård lanserade termen "dubbel halvspråkighet" i början av 1960-talet. Halvspråkighet är svårt att definiera. Man kan konstatera att ingen människa är "helspråkig" i den meningen att hon behärskar alla förekommande ord och fraser i sitt eget språk. Det finns alltid t ex fackområden eller geografiska områden med en annan dialekt som man inte är bekant med och därmed saknar kunskap om språket som används där. Med hänsyn till språkets kulturbundenhet kan man inte heller förvänta sig att de som kallas tvåspråkiga kan använda sina båda språk lika bra i alla förekommande situationer. Men halvspråkighet handlar om något annat. Hansegård lade störst vikt vid behärskandet av språkets tanke-, vilje- och känslfunktioner, inslag av rikedom eller fattigdom på individuella betydelser, samt förmågan att skapa eller nyskapa. Dessa centrala punkter beskriver Hansegård här: *"Halvspråkighet föreligger...om man inte språkligt får fullt utlopp för sina känslor eller inte fullt påverkas emotionellt av språket."* Vi kan också säga att en person är halvspråkig om han inte uppfyller kriterierna i definitionen om tvåspråkighet på något språk. (Laukkanen & Östnäs, 1986, s 58.)

Enligt Maritta Soininens forskning har andra generationens sverigefinländare endast liten användning för sina finskkunskaper i vardagen (åtminstone så långt det beror på dem själva) även om de har ett visst intresse av att utveckla dessa kunskaper. Dessa iakttagelser bekräftas också av en lingvistisk undersökning av andra generationens språkvanor. Enligt den användes minoritetsspråket nästan uteslutande i samtal med personer som tillhörde den äldre generationen. Med sina jämnåriga och

syskon talade man helst svenska. Orsakerna till detta kan vara många: Gapet mellan uppgivet intresse och faktisk språkbehärskning kan vara stort; kunskaperna i svenska kan vara överlägsna, och dessutom har de två språken olika sociala status som minoritets- respektive majoritetsspråk. (Soininen, 1989, s 87.)

Vi studerade respondenternas tvåspråkighet genom att fråga dom, om dom kunde tala både finska och svenska. Respondenterna berättade också för oss, hurdana kunskaper har dom i finska och svenska språket. Enligt olika forskningsresultat spelar språket en stor roll i den etniska anpassningsprocessen och därför är vi intresserade av respondenternas subjektiva åsikter om deras språkkunskaper.

6.6.2 TVÅSPRÅKIGHET UR MINORITETERNAS SYNVINKEL

Tidigare har tvåspråkighet ofta varit förknippad med en mängd negativa företeelser, med fattigdom, maktlöshet och underordnad ställning i samhället. Det har varit de svaga, förtryckta språkminoriteterna, de maktlösa i samhället, som har varit tvungna att bli tvåspråkiga. När två grupper med olika språk eller olika dialekter av samma språk kommer i kontakt med varandra, måste den ena gruppen ofta lära sig den andra gruppens språk, om de vill kommunicera med varandra. Och den som har mera makt har också möjlighet att påtvinga den andra gruppen sitt språk. Tvåspråkighet har betraktats som något ont, som en mellanstation på väg till enspråkighet i ett föraktat lågstatusspråk via ett stadium av tvåspråkighet i lågstatusmodersmålet och majoritetsspråket till enspråkighet i majoritetsspråket med hög status. Tvåspråkigheten har varit ett nödvändigt medel för att minoritetsmedlemmen skall kunna bli delaktig i majoritetskulturen med alla dess fördelar. Från början av detta århundrade finns många "undersökningar", som menar sig visa att tvåspråkiga är lata, dumma, moraliskt undermåliga osv. Denna negativa syn var till stor del dikterad av behovet att stödja ideologin om "en nation - ett språk" som var ett argument för nationalstaterna, och som berättigade den hårda assimilationspolitik som fördes gentemot språkliga

minoriteter, både inhemska och invandrare. (Skutnabb-Kangas, 1981, s 69 f.)

Trots att den negativa synen på tvåspråkighet i någon mån har ändrats både globalt och i Skandinavien, finns ändå en hel del av dessa attityder kvar. Människor med dubbel språklig och kulturell identitet och med en vilja att hålla fast vid båda språken kan fortfarande uppfattas som avvikare. Trots att man i princip anser att det avvikande, det annorlunda kan vara lika bra, blir "annorlunda" ofta lika med "sämre", därför att referensramen alltid är det enspråkiga samhällets referensram; det annorlunda definieras i förhållande till denna enspråkiga norm, detta monopolistiska samhällsideal, där tvåspråkighet ses som en tillgång endast om den uppträder i form av elittvåspråkighet hos de högsta socialgruppernas representanter. (Skutnabb-Kangas, 1981, s 71.)

6.6.3 VÅLDET MOT MINORITETERNAS SPRÅK

Enligt Pierre Bourdieu är det symboliska våldet närvarande överallt: i språket, i uppfostran och i utbildningen. Skolsystem underhåller maktstrukturer och det representerar klasskillnader. Enligt Bourdieu är språket ett viktigt medel i kampen om makt. Genom att använda språket skapar man gruppidentitet och därför är kampen om den språkliga makten viktig i kampen om den politiska och ideologiska makten. Språket är också ett medel för att dominera; olika grupper pratar på sitt eget sätt, och dom som inte kan det officiella språket, känner sig själva utomstående. (Mäkelä, 1996, s 243 ff.) Bourdieu (1991 B) talar om *språkligt habitus*. Habitus är förkroppsligade tanke- och handlingsmönster som styr individen, mönster som utgör sociala och kulturella produkter. Bourdieu visar i sin språkanalys på den godtycklighet som kännetecknar ett samhälles sociala skiktning. Att de dominerande i ett samhället via en officiellt erkänd språknorm kan härska över dem som domineras. (Carlson-Jakobsson, 1996, s 22; Bourdieu, 1991 B.)

Ett helt homogent språk eller talsamfund existerar inte i verkligheten. Språket används för att särskilja och upprätthålla skillnader. Ett språkligt

habitus kan sägas uttrycka den position en individ eller grupp intar i den sociala hierarkin. Själva språket fungerar alltså som ett maktmedel på sociala och kulturella fält. Det språk som används i en viss situation beror inte enbart på talarens förmåga att producera grammatikaliskt korrekta yttranden, utan är lika mycket en fråga om att ha den "rätta" sociala och kulturella kompetensen. Framhävandet av ett standardspråk på bekostnad av andra varianter, är för Bourdieu en del av en politisk strategi. Enligt Bourdieu utsätts folkliga dialekter för en systematisk nedvärdering. (Carlson-Jacobsson, 1996, s 22; Bourdieu 1991 B.) Enligt Laukkanen och Östnäs (1986, s 121) skapar samhället med sina dolda våldsmekanismer en ny människotyp - den halvspråkiga marginalmänniskan.

Språket är en symbol för den grupp som talar det. Den status ett språk får i samhället återspeglar också den gruppens status som talar språket. (Skutnabb-Kangas, 1981, s 315.) Enligt Erkki Virta (1994) har finska språkets status höjts och svenskarnas fördomar mot finnarna minskat senare år. I början av 70-talet var det vanligt att finnarna i Sverige skämdes över att tala finska och att barnen mobbades på sin finskhet. Sedan dess har skammen blivit ovanligare och den etniska stoltheten ökat. Språkproblem och anpassningssvårigheter har minskat och de finska barnen i dag har bättre möjligheter att vara tvåspråkiga och tvåkulturella än för några decennier sedan. Men å andra sidan, om man jämför finnarnas status och språkliga rättigheter i Sverige med svenskarnas i Finland, framstår sverigefinnarnas situation som ganska dålig. (Virta, 1994, s 3 ff.)

6.7 KULTURELL KOMPETENS

Kultur är en grupps sätt att organisera, uppfatta och återskapa sitt liv på. Kultur är en dynamisk process. Det pågår hela tiden en kognitiv och emotionell förändrings- och anpassningsprocess, där den egna grupptillhörigheten och den gemensamma referensramen på tillvaron kontinuerligt omprövas i växelverkan med andra i gruppen. I de flesta fall av fortlöpande kontakt med en dominerande kultur anammar medlemmar i den etniska minoriteten kulturelement från denna majoritet

i sin strävan att upprätthålla en stabil bild av verkligheten och att anpassa sig själva till det omgivande samhället. På grund av skillnader i makt- och dominansförhållanden lever alla minoriteter under ett ständigt hot att sammansmälta med majoriteten, att överta majoritetens perspektiv på omvärlden och sig själv och bli en av dem. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 55.)

Skutnabb-Kangas delar in kulturell kompetens i tre komponenter som har att göra med kunskap, känslor och uppträdande. Den kognitiva delen av kulturell kompetens innebär att man vet mycket om kulturen (t. ex. man vet mycket om dess historia, språk, mat hur institutioner fungerar osv.) Den affektiva delen av kulturell kompetens innebär att man har djupa positiva känslor och attityder gentemot en kultur. Man förstår den inifrån och man identifierar sig med den. Man accepterar en stor del av dess normer och världen. Det är svårt att ha denna typ av starka, djupa känslor för flera kulturer, om de har normer och värderingar som står i konflikt med varandra. Uppträdande-delen av kulturell kompetens innebär att man kan uppföra sig på kulturellt passande, icke-stötande sätt i olika situationer med företrädare för den kulturen. (Skutnabb-Kangas, 1986, s 179 ff.) Skutnabb-Kangas talar också en om metakulturell medvetenhet. Det handlar om förståelse av det särspräglade i ens egen kultur och språk, förmågan att medvetet reflektera över sin och andras kulturer och att vid behov distansera sig från dem för att kunna betrakta dem utifrån, som objekt. Enligt Skutnabb-Kangas har första generationens sverigefinnar skaffat sig en hög grad av kompetens i svensk kultur, när man tänker på de kognitiva och beteendemässiga aspekterna. Detta omfattar också kompetensen i det svenska språket. Samtidigt har dom en hög grad av kognitiv och beteendemässig kompetens i den finska kulturen. De har också en metakulturell medvetenhet gentemot bägge kulturerna och språken. Andra generationen är också kompetenta i de kognitiva aspekterna av bägge kulturerna som har att göra med språkkunskaper. I de affektiva aspekterna som kommer fram vid självkategorisering visar de lojalitet och identifikation med både Finland och Sverige. Andra generationens beteendemässiga kompetens och metakulturella medvetenhet ser ut att vara hög för bägge kulturerna. (Skutnabb-Kangas, 1994, s 107 ff.)

6.8 KULTURELL ANPASSNING

I den etniska förändringsprocessen urskiljs vanligen två huvudsteg; *ackulturation och assimilation*. Ackulturation är det första steget, och den avser minoritetsmedlemmars materiella och beteendemässiga likriktning till majoritetsmedlemmarna, samtidigt som den ursprungliga etniska identifikationen börjar luckras upp. Assimilation i sin tur är det sista stadiet i förändringsprocessen. Den är fullbordad då minoritetsmedlemmen, genom att successivt ha bytt perspektiv och referensgrupp, slutligen också identifierar sig med majoritetsbefolkningen och tillägnar sig dess värdesystem. Processen är slut då medlemmar i majoritetskulturen är beredda att acceptera denna person som en av dem. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 56 f.; Ålund, 1985, s 39.)

Skutnabb-Kangas talar om flera olika utvecklingsfaser vid utvecklandet av tvåkulturell kompetens. Första fasen är *segregation*. Segregationen kan vara frivillig eller ekonomiskt, socialt eller politiskt påtvingad. Man är i den här fasen fullt kulturellt kompetent i sin egen kultur och inte alls kompetent i det nya landets kultur. Den gamla kulturen är självklar och man frågasätter aldrig sin egen kultur. Däremot är den nya kulturen okänd. Den andra fasen heter *funktionell anpassning*. Funktionell anpassning kan också kallas *en objektiv yttre anpassning*. Det innebär att invandraren fortfarande är kompetent i sin egen kultur men också har fått vissa kunskaper och i någon mån kan uppträda så som krävs i det nya landet. Solidariteten är fortfarande helt och hållet riktad mot den gamla kulturen och det finns inga känslomässiga anknytningar till den nya. Den yttre anpassningen innebär alltså att man börjar skaffa sig sådana vertyg, som behövs för att kunna överleva och fungera i den nya kulturen. Den tredje fasen är *ackulturation*. I den här fasen börjar man bli allt bättre i att uppträda som en fullvärdig medlem av det nya samhället och kunna allt mer om det. Man har fler och fler möjligheter att delta, man börjar acceptera vissa av det nya samhällets normer och värderingar, och det försiggår ofta en aktiv process, där man väger dessa normer mot den gamla kulturens normer. Det innebär att man fortfarande identifierar sig fullt med den gamla kulturen, men man har också kritik mot den även om

den ofta är förstående och överslätande. Denna fas kännetecknas av *en subjektiv inre anpassning*. (Skutnabb-Kangas, 1986, s 184 f.)

Efter ackulturationsfasen finns flera möjliga utvecklingsvägar: *integration, assimilation och marginalisering*. Integration innebär att man tillägnar sig normer och värderingar både i den egna kulturen och i den nya. Den nya kulturen kommer inte i stället för den gamla. En person som har integrerat sig i den nya kulturen har en hög metakulturell medvetenhet. Assimilation innebär att invandrare accepterar den nya kulturens normer och värderingar så till den grad att den gamla kulturens normer och värderingar helt förkastas. De ser ner på sin gamla kultur och identifierar sig helhjärtat med den nya. Marginalisering innebär för första generationens invandrare att man känslomässigt tar avstånd från den gamla kulturen. Man vill identifiera sig med den nya kulturen och uppföra sig enligt dess normer, men man bli inte helt accepterad; man får aldrig tillfälle att fullt ut lära sig den nya kulturens innebörder. För andra generationen innebär marginalisering bristfälliga kunskaper om ursprungskulturen och ingen positiv identifikation med den. Men de har heller inga grundliga kunskaper om den nya kulturen. Marginalisering är oftast ett resultat av diskriminering och misslyckanden i försöken att bli accepterad av majoritetskulturen. (Skutnabb-Kangas, 1996, s 186 ff; även Berry, 1986, s 28.) Berry (1986) åskådliggör ackulturations olika former med hjälp av fyrafältsteori. (Figur 2.)

<i>Det är viktigt att bibehålla sin egen identitet och kultur</i>			
		Ja	Nej
<i>Det är viktigt att underhålla relationer mellan olika grupper</i>	Ja	Integration	Assimilation
	Nej	Separation	Marginalisering

FIGUR 2. Ackulturations olika form.

Den etniska förändringsprocessen är inte möjlig att hejda, men en snabb assimilation av minoriteter är ett undantagsfenomen. Den kultur som en person har vuxit upp i har format hennes personlighet och identitet så djupt, att hon har svårt att frigöra sig från den. Därför assimileras inte första generationen av en etnisk minoritet, även om den ofta ackultureras. Det vanliga är dock, att redan andra generationen uppvisar assimilationstendenser. Sedan avtar som regel styrkan av den ursprungliga etniska identifikationen ytterligare med varje efterföljande generation. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 58.)

6.9 NYKOMLINGARNAS KAMP OM OLIKA FÄLT

Bourdieu har tre nyckelbegrepp: kapital, habitus och fält. Mycket ungefärliga översättningar av Bourdieus term "kapital" är värden, tillgångar och resurser. Det är framför allt det symboliska kapitalet, som intresserat Bourdieu. Det symboliska kapitalet är det som erkännes och det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt. Det symboliska kapitalet omfattar t ex utbildningskapital och vetenskapligt kapital. Bourdieu talar också om "kulturellt kapital" och "socialt kapital". (Broady, 1990, s 171.) Med habitus avser Bourdieu ett system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Dessa system av dispositioner är resultat av sociala erfarenheter, kollektiva minnen, sätt att röra sig och tänka som ristats in i människors kroppar och sinnen. Människornas habitus, som formats av det liv de dittills levt, styr deras föreställningar och praktiker och bidrar därmed till att den sociala världen återskapas eller förändras. (Ibid, s 228.)

Ett socialt fält i Bourdieus mening existerar när en avgränsad grupp människor och institutioner strider om något som är gemensamt för dem. Ett fält uppstår grovt sagt där människor strider om symboliska eller materiella tillgångar som är gemensamma bara för dem. Ett socialt fält utmärks bland annat av att de symboliska vinsterna utdelas från positioner inom fältet. En och samma individ, grupp eller institution kan tillhöra

mer än ett fält. (Broady, 1990, s 270 ff.) I varje fält finner man en kamp - och man måste således varje gång söka efter dess specifika former - mellan *nykomlingen*, som försöker spränga inträdesrättens lås, och de dominerande, som försöker försvara monopolet och utestänga konkurrens. De nytillkomna måste betala en inträdesavgift som består i erkännandet av spelets värde och i kunskapen om spelets principer. Nykomlingarna är försvurna åt omstörtningstrategier, men dessa strategier håller sig dock inom vissa gränser - annars skulle nykomlingarna uteslutas från fältet. Och de delrevolutioner som ständigt äger rum i fälten ifågasätter i själva verket aldrig spelets grunder, dess fundamentala axiom, den yttersta trosspelaren som hela spelet vilar på. Underförstått kräver man att nykomlingarna ska ha en praktisk kunskap om spelets regler. På detta sätt är spelets hela historia, hela dess förflutna, närvarande i varje spelakt. (Bourdieu, 1991 A, s 129 f.)

När vi talar om sverigefinnarnas anpassning och deras etniska strategier är det också möjligt att tala om nykomlingarnas kamp i olika fält. Sverigefinnarna kan förstås som nykomlingarna och dom måste strida om symboliska och materiala tillgångar som är gemensamma för alla. Deras position inom olika fält beror t ex på deras kulturella, språkliga och sociala kapital. Språket är en av de viktigaste inträdesavgifterna till vissa fält. Om sverigefinnar har svenska som modersmål har dom en betydligt bättre situation för att kämpa i olika fält "mot svenskar". Liknande kulturell och religiös bakgrund hjälper också sverigefinnar att anpassa sig till olika fält.

6.10 SVENSKARS STEREOTYPIER OM FINNAR - FINNARS STEREOTYPIER OM SVENSKAR

En stereotypi kan definieras som en förenklad mental bild av någon kategori av personer, institutioner eller händelser, som delas i allt väsentligt av människor i stort. Kategorierna kan vara vida eller begränsande. Stereotyper åtföljs vanligen men inte nödvändigtvis av fördomsfullhet, det vill säga av fördelaktiga eller ofördelaktiga inställningar till någon medlem av kategorin i fråga. Etniska stereotyper

är sålunda generaliseringar av egenskaper hos människor av annan nationell eller etnisk identitet. Stereotypiernas innehåll kan vara förvrängningar av de faktiska omständigheterna, men inte desto mindre är de verkliga tanke kategorier som appliceras på människor och situationer. (Bergman & Swedin, 1982, s 173.)

Skola, föräldrar och massmedia är effektiva för att skapa stereotyper och fördomar (Lange & Westin, 1981, s 67). Ett bra exempel på svenskarnas stereotyper om finnarna och Finland ger Göteborgs-Postens artikel "Absolut Suomi": "Sjöar och skog. Sauna och svårmod. Stänk i lite Koskenkorva och det blir Suomi. Men det ryms förstås mer i den finska folksjälens. Sisu till exempel. Utan denna urkraft hade Finland inte varit Finland i dag." Lars Dimming betonar också att finlandssvenskarna är en rik och stark minoritet i södra och västra Finland. Genomsnittsfinnen däremot har lägre utbildning och är sjukare än den typiska finlandssvenskan. (Dimming, 1997.) Finländare beskrivs ofta med adjektiven patriotisk, arbetsam, uthållig, trumpen och fördomsfull. Men är dessa föreställningar verkliga eller är dom bara inbillningar om finskhetens representationer? Det är typiskt för ett västerländskt tänkande att bilda modeller som betonar kulturella likheter och skillnader. Det finns "ett antagande om den nationella identitetens existens". (Kylmänen, 1994, s 6 f.)

Invandrarbilden av svenskarna är säkerligen komplex och motsägelsefull, likaväl som svenskarnas uppfattning om invandrarna är det. Bergman och Swedin (1982, s 194 ff) har funnit fyra stereotyper som uttrycktes av invandrare ur olika etniska och nationella grupper: (1) Svenskarna är *herrefolk*; (2) Svenskarna som *utlänningsfientliga*; (3) Svenskarna är *socialt slutna och inbundna*; (4) Svenskarna som *andligt tomma*.

I många invandrares ögon uppträder svenskarna som ett herrefolk, som inte kan ta hänsyn till minoritetsmedlemmarnas personliga egenskaper eller kultur. Till denna herrefolksmentalitet anses höra egenskaper att vara en självgod besserwisser. Nationell eller etnisk identitet har i många sammanhang fått betydelse även i vardagslivet. Eftersom svenskarna var "först i landet" blir invandrarna automatiskt juniorer, socialt sett. Detta

är en tillskriven, medfödd egenskap, som i svenskarnas ögon gör det naturligt att invandraren hamnar i botten av samhällshierarkin. Många invandrare tycks vara besvikna på Sverige. Åtskilliga hade väntat sig att svenskarna skulle vara mer toleranta och förstående. Vad de i stället mötte var utlänningsfientlighet. (Bergman & Swedin, 1982, s 197 ff.)

När vi berättar för våra svenska kompisar att vi kommer från Finland, frågar dom oss: "Tycker ni om sprit?" eller " Sitter ni i bastu varje dag?" När vi berättar för våra kompisar i Finland, att vi studerar i Sverige kommenterar dom: "Hur kan ni göra det? I Sverige är alla homosexuella, malliga och ytliga." I temaintervjun har vi försökt kartlägga våra respondenters stereotyper om finnarna och svenskarna. Vi bad dom att beskriva en typisk svensk och skildra Finland med fem ord. Vi frågade dom också, vad svenskarna tycker om finländare.

FÖRDOMAR - AVSKY MOT UTGRUPPEN

Fientlighet, misstänksamhet, aggressivitet mot utgruppen resulterar och förstärks av *fördomar*. Fördomarna innebär en blank vägran att erkänna att fienden skulle kunna besitta några dygder, parad med en benägenhet att förstora dess verkliga och inbillade laster. Allt som de svurna fienderna gör tolkas på ett sådant sätt att det ytterligare svärtar deras bild, och deras handlingar tillskrivs orättfärdiga motiv som om man tillämpade principen: "Allt vad du säger eller gör kommer att föras till protokollet och användes som bevis emot dig." Fördomarna hindrar en från att medge möjligheten av att utgruppens avsikter skulle kunna vara hederliga eller att fienderna skulle kunna vara allvarliga avsikter och vara utan baktankar. Varenda rörelse som fienden gör, den må vara aldrig så fredlig eller rentav menlös, in under ett förstoringsglas för att man ska kunna avslöja dess ondskefulla avsikt. (Bauman, 1990, s 61.)

Fördomsfullheten är inte jämnt fördelad. Det har gång på gång iakttagits att vissa människor är speciellt benägna att uppfatta världen i termer av skarpa och oförsonliga motsättningar och känna häftigt agg mot var och en som är eller tycks vara olik dem själva. En sådan benägenhet tar sig

uttryck i rasistiska attityder och handlingar eller mer generellt i *xenofobi*, ovilja mot allt "främmande". (Bauman, 1990, s 62.) Det finns en människotyp som är speciellt benägen för fördomar: den *auktoritära* eller *preparanoide*. Människor med en hög grad av fördomsfullhet håller i allmänhet konsekvent och tvångmässigt på konformiteten. (Laukkanen & Östnäs, 1986, s 44; Bauman, 1990, s 62.)

Norbert Elias presenterade en ingående analys av en fördomsalstrande situation i sin teori om de *etablerade* och de *utomstående*. En anstormning av utomstående utgör alltid ett hot mot den etablerade befolkningens levnadssätt, hur oansenlig den objektiva skillnaden mellan nykomlingarna och de gamla invånarna än är. Spänningar uppstår ur nödvändigheten att bereda nykomlingarna plats och ur de utomståendes behov av att skaffa sig utrymme. Detta får båda sidorna att överdriva skillnaden. Obetydliga drag som under andra omständigheter kunde ha passerat obemärkta uppmärksammas nu och framställs som hinder för ett samliv. De bemöts med avsky och används som bevis för att det är nödvändigt att hålla ett strikt avstånd och otänkbart att beblanda sig med varandra. Frukten och fientliga känslor når på båda sidor kokpunkten, men de etablerade har på det hela taget större möjlighet att handla efter sina fördomar. De kan också åberopa den rätt till området som de har förvärvat redan genom långvariga boende där: de utomstående är inte bara främmande och annorlunda, de är också "snyltgäster", inkräktare utan rätt att vara där. (Bauman, 1990, s 63 f.)

7 RESULTATREDOVISNING

7.1 SVERIGEFINNAR - FYRA OLIKA GRUPPER

Vi har analyserat det kvalitativa forskningsmaterialet genom att dela in respondenterna i fyra olika grupper. Indelningen grundar sig på följande fem kriterier:

- respondentens egen uppfattning om sig själv som finländare, sverigefinne, svensk eller tillhörande någon annan grupp.
- respondentens uppfattning om hur han har anpassat sig till det svenska samhället.
- respondentens språkkunskaper (främst kunskaper i finska och svenska språket) och hennes sätt att använda finska och svenska till vardags.
- Finlands och finskhetens betydelse för respondenten och respondentens egen uppfattning om Finland
- respondentens attityder och fördomar om svenskarna och Sverige.

Våra indelningskriterier grundar sig till största delen på respondenternas egna åsikter om olika saker, men delvis har vi själva tolkat deras uttalande. I resultatdelen har vi använt svenskspråkiga citat. Den största delen av dem är översättningar från finska till svenska och de finns på ursprungligt språk i bilaga 3. Citat har vi översuttit ganska ordagrant. Med hjälp av de fem kriterierna har respondenterna grupperats i fyra huvudtyper:

1. Världsmedborgare
2. Svensk
3. Både finländare och svensk (en integrerad)
4. Finländare i Sverige

Ingen av respondenterna kan strängt klassificeras i någon av typgrupperna, eftersom *typologierna är enkla modeller om verkligheten och deras syfte är att berätta någonting om det studerade fenomenet.*

Vårt material fördelar sig numerärt på följande sätt:

Världsmedborgare	2
Svensk	4
Både finländare och svensk	9
Finländare i Sverige	10

I den här undersökningen benämner vi våra respondenter för sverigefinländare, sverigefinne eller svensk-finsk. Orden finländare, finne och finsk har här använts synonymt. Vi har inte gjort några åtskillnader mellan olika begrepp.

Vi kan inte med statistisk analys urskilja de fyra olika grupperna i vår typologi utifrån det kvantitativa materialet, eftersom det är så litet. Enligt enkäten kan man indela respondenterna i två olika grupper: finländare och sverigefinnar. När vi med hjälp av ett frågeformulär frågade respondenterna om de kände sig som finsk, svensk eller svensk-finsk, svarade ingen att de kände sig som svensk. Fjorton av dem svarade att de kände sig som finsk och elva personer svarade att de kände sig som svensk-finsk. Men i temaintervjuerna uppdagades att några av respondenterna kände sig eller ville känna sig själva som svenska. Detta resultat visar, att med hjälp av en enkätundersökning skulle vi ha fått en mer summarisk bild av respondenterna. Men varför erkände ingen av respondenterna att hon eller han kände sig svensk i enkätundersökningen? Den största orsaken till det är att vår undersökning behandlar just svensk-finskheten. Om vår undersökning hade behandlat något annat tema, skulle nog några respondenter ha benämnt sig själv som svensk. Vår fysiska närvaro i undersökningssituationen har också kunnat inverka på saken. Respondenterna har kunnat tro att det vore olämpligt att se sig som svenska, eftersom vi, forskarna, är finländare. Om forskarna hade varit svenskar, skulle de ha kunnat svara på andra sätt. Den andra orsaken till det att respondenternas åsikter ändrades under intervjuens gång kan vara det att intervjusituation var som en "medvetenhetsprocess". Under intervjus gång märkte de att det inte är så lätt att svara på frågan, känner de sig mer finska, svenska eller svensk-finska. Man kan tänka att respondenterna har en viss lyckmur. I början ville de inte berätta oss hur saken verkligen är och deras åsikter om deras etniska och nationella identitet var motstridiga och varierande. Men vi tror att temaintervjuerna har givit oss en ganska sanningsenlig bild av andra generationens sverigefinnar.

I början av vårt forskningsarbete (våren 1997) hade vi hypotesen att undervisningsspråket inverkar på andra generationen sverigefinnars identitet. Vi förkastade denna hypotes ganska snart, eftersom vårt intervjumaterial visade att undervisningsspråket inte hade någon stor betydelse för respondenternas identitet och anpassning. Om vår forskning enbart hade behandlat respondenternas skolerfarenheter, skulle vi kanske ha kunnat bekräfta hypotesen, men vi var inte intresserade av endast dessa erfarenheter. Respondenterna berättade om dem på samma sätt, oavsett om dom hade haft undervisning på finska eller både finska och svenska. Tio hade haft undervisning på både svenska och finska och femton hade enbart haft svenskspråkig undervisning. Alla intervjupersoner hade haft hemspråk i skolan - åtminstone två timmar i veckan. På grund av andra generationen sverigefinnars skolspråk, kan vi inte indela dem i olika grupper. Om vi resonerar kring vår ursprungliga hypotes med hjälp av vår enkät, kan vi säga att finskspråkig undervisning har haft liten påverkan på huruvida respondenterna känner sig som finska eller svensk-finska.

Det finns många olika faktorer som inverkar på forskningsresultaten. De viktigaste faktorerna är *ålder och kompisar*. I vår forskningsgrupp finns några som snart blir fullvuxna och som redan har jobbat och bildat familj. Utifrån intervjuerna kan man säga att relationen till de finska rötterna varierar genom livet. Man kan säga att de unga respondenterna (under 20 års ålder) har de starkaste reaktionerna och känslorna till finskheten. I ungdomen bringas känslorna i svallning och då kommer många frågor som behandlar identiteten, såsom "Vem är jag?", "Var är min plats i livet?" De äldre respondenterna har mera stabila attityder till finskheten. De äldre har även lättare att acceptera sin svensk-finska bakgrund och anser att de finska rötterna är en del av deras identitet. Utifrån intervjuerna kan man säga att hos varje sverigefinne pågår en process som rör den etniska identiteten. Denna förändras och utformas därför hela tiden. Varje intervjuad person uppgav sig åtminstone en gång i livet ha tänkt på sin relation till finskheten och de finska rötterna. Förutom åldern inverkade respondenternas sociala omgivning på deras identitetsuppfattning. Personer, som har mycket kontakter med andra finländare i Sverige och som ganska ofta åker till Finland, känner sig mera finska än personer, som till största delen har svenska vänner och som inte har så många kontakter med finländare eller Finland.

Ålder och kön inverkar på respondenternas typgrupper i någon mån.

TABELL 1: Olika typgrupper beroende på åldern.

	16-19	20-25	26-31	Summa
Världsmedborgare	0	2	0	2
Svensk	1	2	1	4
Finländare och svensk	1	4	4	9
Finländare	2	5	3	10
Summa	4	13	8	25

TABELL 2: Olika typgrupper beroende på kön.

	Kvinna	Man	Summa
Världsmedborgare	0	2	2
Svensk	3	1	4
Finländare och svensk	6	3	9
Finländare	5	5	10
Summa	14	11	25

Båda "världsmedborgarna" är män och de är ganska unga (mellan 20-25 år). De har en lite osäker livssituation; den ena är arbetslös och den andra har ett tillfälligt arbete. En typisk "svensk" är en ung kvinna. "Svenskorna" har mestadels svenska vänner och de har velat gå i skolan på svenska. Kanske därför har de ganska stark majoritetsidentifikation. Det finns en man i gruppen "svensk". Han är över 30 år gammal och kan perfekt svenska. Eftersom han har bott så länge i Sverige och har inga betydelsefulla kontakter till Finland, har han anpassat sig helt till det svenska samhället. Det är också typiskt för "svenskar" och "svenskor" att de har klara framtidsplaner; de vill bo och leva sitt liv i Sverige. "Både

finländare och svensk" är ofta över 20 år gammal. Kanske är det lättare för äldre att integrera båda kulturerna i sin identitet. Deras identitet är ganska mogen och stabil. Kvinnor tillhör denna grupp oftare än män. Men det finns en intressant egenskap i gruppen "både finländare och svensk"; nämligen alla de tre männen är aktiva i finska föreningar på något sätt. Är det så att finska föreningar har en positiv inverkan på svensk-finska män och hjälper dem att bilda en dubbel etnisk identitet? Eller söker vissa människor sig till de finska föreningarna? Vi anser att båda faktorerna inverkar på saken. Aktivitet i finska föreningar har kunnat hjälpa männen att bilda sig en positiv och välbalanserad dubbel identitet. Personerna i gruppen "*finländare i Sverige*" har fördelat sig ganska jämt, om man granskar deras ålder och kön. I denna grupp har respondenterna ganska olika bakgrund och livsituationer. Kanske deras hemuppföstran har gett stöd att bibehålla sin finska identitet. Personerna i denna grupp har inte gått i finskskola oftare än personer i andra grupper och de är inte speciellt aktiva i finska föreningar.

På grund av vårt intervjumaterial kan man säga att andra generationens svensk-finska kvinnor har anpassat och integrerat sig lite bättre och snabbare än männen till det svenska samhället. Utifrån vårt intervjumaterial kan man säga att andra generationens svensk-finska kvinnor bor eller umgås oftare med svenskar än med finländare. Däremot umgås de svensk-finska männen utan tvivel mestadels med finska kvinnor eller de är ungarlar (i vår undersökningsgrupp). Det leder också till att de finska kvinnorna har accepterats lättare än männen i det svenska samhället. Men varför har de finska män mera svårigheter än kvinnor att anpassa sig till Sverige? Eller är det så att de finska männen inte så lätt vill acceptera det svenska samhället? Svenskarna har mera fördomar mot finska män än mot finska kvinnor och de finska männen har lite dåligt rykte. Enligt våra respondenter tycker svenskarna att den finska män är lite dum, fyllerist, ful och han talar lite konstig svenska. Ganska ofta får man också höra att finska män har en svag självkänsla. Denna svaga självkänsla kan möjligen accentueras när en människa tillhör en etnisk minoritet. Situationen kan vara problematisk om man känner sig som utlänning i både Sverige och Finland. Släktingarna i Finland tänker att han är svensk och vännerna i Sverige tänker att han är finsk. Kanske därför vill han vara "utomjordisk"; han vill inte vara svensk men han kan inte heller vara helt finsk.

7.1.1 DEN UNDERSÖKTA GRUPPEN UR ENKÄTENS SYNVINKEL

I detta avsnitt hänvisar vi huvudsakligen till vår enkäts resultat, (bilaga 4) men vi använder oss också av de kvalitativa resultaten. Avsikten är att ge en allmän bild av hela gruppen.

Alla känner sig tvåspråkiga. Endast tre personer anser sin språkkunskap i finska vara dålig och alla tycker att deras språkkunskap i det svenska språket är god (88 %) eller medelmåttig (12 %). Det är ganska vanligt att respondenterna talar finska i hemmen; 72 procent talar finska med sina föräldrar och endast 8 procent av dem talar enbart svenska när de är hemma. Några respondenter berättade också för oss att de pratade finska med sina föräldrar och svenska med sina syskon. När vi frågade vilket språk de helst talar här i Sverige, svarade 44 procent av dem finska och 56 procent av dem svenska. Det är ganska vanligt att andra generationens sverigefinländare talar både finska och svenska med sina vänner - enbart 20 procent av dem talar uteslutande svenska med sina vänner. Varför vill då så många respondenter prata finska? Deras föräldrar har kanske velat att barnen skulle bli tvåspråkiga och att de skulle kunna umgås med släktingar i Finland. De har automatiskt lärt sig finska hemma, eftersom deras föräldrar är finskspråkiga. Enbart en av respondenterna hade en svensk pappa och hennes föräldrar pratade ganska ofta sinsemellan svenska hemma. Nästan alla respondenternas första språk har varit finska och många har lärt sig svenska i skolan. Man kan säga att deras världsuppfattning har skapats på finska. Detta kan förklara deras preferenser. Enligt Westin och Lange (1981, s 321) har språket en central betydelse för identiteten. Det första språket ger en världsuppfattning åt människan och individens socialisation sker alltid i språkligt samspel.

Nästan alla intervjupersonerna hade både nu och i barndomen såväl finska som svenska vänner. I barndomen hade de fler finska kamrater än i dag. Många av respondenterna hade som barn bott antingen i Tuve eller i Angered. Dessa områden är ganska typiska finska miljöer i Göteborg. För några år sen hade Tuve smeknamnet "Lilla Finland" och där finns fortfarande en väg som heter "Finlandsvägen". Några av respondenterna har i sin barndom varit medlemmar i Tuves "finnegång". Nuförtiden har de inte så mycket att göra med sina barndomsvänner, eftersom de flesta andra generationens sverigefinnar flyttat från dessa områden och deras

vännskapskrets har blivit mångsidigare. De har svenska, finska och utländska vänner. Att gå i svenskspråkig skola, konfirmationsundervisning och därefter gå i svenskspråkigt gymnasium eller yrkesskola har bidragit till att andra generationens sverigefinnar "integrera" sig med svenskarna.

Minoritetsgrupper känner ofta att de har mindre rättigheter än majoriteten och ha svårare att göra sig hörda och att påverka samhället. Mot bakgrund av detta är det förvånansvärt att många av de undersökta menar att sverigefinländare är *jämställda med svenskarna* (55 %) eller att de har en *bättre situation än andra utlänningar* i Sverige (36 %). Bara två personer tycker att sverigefinländare är *jämställda med andra utlänningar* i Sverige. Andra generationens sverigefinnar tycker att finländarna har en ganska bra situation i det svenska samhället. Man kan tolka det här resultatet så att de inte känner att symboliskt-strukturellt våld riktas mot sverigefinnar. Det skulle vara intressant att jämföra första generationens attityder i denna fråga med andra generationens attityder. Andra generationen har en fördel av att de kan tala flytande svenska och inte bryter så mycket, medan första generationen har haft större svårigheter med det svenska språket. Finländarna har kanske accepterats i det svenska samhället, eftersom de har kommit till Sverige för att jobba. De är numerärt en stor grupp i Sverige och de har omfattande organiserade verksamheter. Därtill har de varit ganska länge i Sverige och svenskarna har blivit vana vid finländare.

En femtedel av intervjupersonerna har blivit mobbade av lärare eller studenter i skolan på grund av sin finska bakgrund. Man kan säga att mobbningen i skolan inte så ofta har riktats mot sverigefinnarna. Den största delen av respondenterna tror inte att mobbningen skulle ha med deras finska rötter att göra. En av dem berättade dock för oss att han hade fått osakligt grundade kvarsittningar, få frågor i klassen och dåliga betyg därför att han var sverigefinne. Enligt vårt material har mobbningen mot sverigefinnarna inte varit systematisk eller strukturell utan snarare grundad i skiljaktigheter mellan enskilda individer. Å andra sidan anser Tove-Skutnabb-Kangas (t. ex. 1986, s 206 ff; 1994, s 164 ff) att det främsta våldet mot sverigefinnarna är den osynliga och institutionella rasismen, som framträder i daghem och i skolor.

Sverigefinländare är inte så intresserade av vad som händer i Finland. 40 procent av dom följde i någon mån aktuella händelser i Finland. Det finns många orsaker till varför de inte intresserar sig för vad som händer i Finland. Kanske följer de inte heller med aktuella händelser i Sverige eller så är de mera intresserade av det som händer i Sverige än i Finland. Alternativt kan det vara för jobbigt att följa med aktualiteter i Finland. I allmänhet läser de inte finska tidningar och vetenskap om händelser i Finland får de via TV.

När vi frågade dem om de skulle vilja bo i Finland eller i Sverige, svarade endast tre personer att de skulle vilja bo i Finland. Varför vill de hellre bo i Sverige? Kanske därför att de vet hur det svenska samhället fungerar. De har bott hela sitt liv i Sverige och det finska samhället är obekant för dem. Deras hem finns i Sverige. Enligt Erkki Virtas (1994, s 38) undersökning är andra generationen sverigefinnars identitet svensk till nationaliteten (jmf. också Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 51).

De viktigaste sakerna i livet för sverigefinländare är familj, hälsa och vänner. Utbildning, arbete och levnadsnivå nämndes några gånger bland de tre viktigaste sakerna i livet. I frågeformuläret (bilaga 1) fanns också alternativen fosterland och religion, men ingen av respondenterna nämnde dessa. Om Finland eller Sverige t ex var i krig, skulle man kunna tänka sig att nämna alternativet fosterland. Men eftersom fosterlandet eller freden inte är hotade, upplevs det inte som centralt i livet. Enligt Eriksen (1992, s 53) är en nationalitetskänsla starkast när staten har framgångar. I dag har både Finland och Sverige ekonomiska svårigheter, vilket betyder att nationalitetskänslan kan vara ganska låg eller på väg upp. På sistone har det fötts flera rörelser, vilka betonar idén med nationalstaten och en nation. Den andra orsaken till att ingen av respondenterna nämnde alternativet fosterland, kan vara att de inte riktigt kan säga vilket land som är deras hemland. Det var ingen överraskning att ingen av dem nämnde religion, eftersom sekularisering är så typiskt för ett västländskt, postmodernt samhälle (jmf. Beck, 1995).

Ovan nämnda resultat härrör sig i huvudsak från det kvantitativa undersökningsmaterialet. Utifrån detta kan dock inga generaliseringar göras. Undersökningens huvudsakliga resultat granskar vi främst i resultaten från den kvalitativa undersökningsdelen. De följande fyra

kapitlen presenterar mer ingående de typgrupper som vi "extrapolerat" ur undersökningsmaterialet.

7.1.2 VÄRLDSMEDBORGARE

"Världsmedborgare" är en liten men intressant del i vår undersökta grupp. Vi har placerat två personer i denna. *En "världsmedborgare" känner sig inte svensk, finsk eller svensk-finsk.* Han uppfattar sig som någon annan. Följande citat kännetecknar deras uppfattning om sitt ursprung, sin etniska och nationella identitet.

"Nå, är jag nå'n annan...ibland så tycker jag alltså att jag är så'n här världsmedborgare, jag anser alltså att jag är mer finländare än svensk" (1)

"...jag känner mig utomjordisk...från solen eller nå't liknande. Så är det." (2)

På något sätt är "världsmedborgaren" en rotlös person; hans fosterland kan utgör av hans eget hus och hans tomt, han har inget egentligt hemland. Man kan säga att "världsmedborgaren" saknar nationell identitet; Finland och Sverige betyder lika mycket för honom men inte mer än andra länder, de är länder bland andra (jmf. Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 51).

"...jag är bara Kalle, inte nå'n...i papprena står nog att jag är svensk medborgare men för mig betyder det inget." (3)

När "världsmedborgaren" hör ordet Finland, tänker han närmast på Finlands natur, sauna (bastu) och sommar. Olika nationella symboler och ritualer betyder ingenting för honom. Till exempel, Finlands flagga väcker inga speciella känslor hos honom. Om Finlands flaggas betydelse kan man konstatera följande:

"Lika mycket som Sveriges flagga. Det är bara flagga, det är inget mer med det...Det är inget underligt, flagga som flagga...ungefär som Kanadas flagga eller vilken flagga som helst. Det gör det samma." (4)

I matcher mellan Finland-Sverige sympatiserar han varken med Finland eller Sverige. I den internationella idrotten kan han sympatisera med något annat lag, till exempel Kanadas. Men trots det vill "världsmedborgaren" hellre bo i Sverige än i Finland, eftersom han känner Sveriges samhällssystem bättre än något annat samhälle i världen. Man kan säga att han har acklimatiserat sig till det svenska samhället och kan leva aktivt i det svenska samhället, men han kan inte identifiera sig med den svenska kulturen. Ur denna synvinkel kan man säga att han är i marginaliteten (jmf. Ouveinen-Birgerstam, 1984, s 62; Skutnabb-Kangas, 1996, s 186 ff; Berry, 1986, s 28). Vi kan dock inte prata om en total marginalitet, för visserligen lever han både utanför den gamla och nya kulturen, men han har inte lämnat sin närmaste familj eller vänkrets.

"Världsmedborgaren" har *hög kognitiv kulturell kompetens inom båda kulturerna* och han vet ganska mycket om både det finska och det svenska samhället. Han klarar sig med både finska och svenska språket och han vet någonting om Finlands och Sveriges historia. *Den affektiva och uppträdande delen av hans kulturella kompetens är ganska låg inom både finsk och svensk kultur.* Han har inga djupa känslor för någondera kultur och vill inte identifiera sig med någon nationell eller etnisk grupp. Han vill urskilja sig från massan. Utifrån intervjumaterialet, kan man säga att "världsmedborgaren" i någon mån ändå vill identifiera sig med en etnisk grupp, nämligen familjen och släktingarna som är viktiga för honom. Dessutom kan han ha några hobbies med finska kompisar (jmf. Allardt, 1981, s 43; Bergman & Swedin, 1986, s 31). Fast vi inte kan säga att "världsmedborgaren" har en nationell identitet, så har han på någon nivå en finsk etnisk identitet. Vi kan därför inte tala om "världsmedborgarens" totala marginalisering.

Den viktigaste orsaken till att vi talar ändå om "världsmedborgarens" *marginalisering*, är hans språkkunskap. Han är en person som inte kan vare sig perfekt finska eller svenska. Hemma hos honom pratar alla finska och han har haft finska eller svenska som skolspråk. Han har speciellt svårt för att läsa och skriva på finska. Han känner sig trots det tvåspråkig. "Världsmedborgaren" vill lära sina barn finska, men han är lite osäker på hur han skall kunna göra detta, eftersom hans kunskaper i finska inte är perfekta.

"Nå, det är på det viset att jag är ganska dålig på svenska men å andra sidan är jag också dålig på finska...Jag kan inte egentligen någotdera språket...Inte helt perfekt, det blir lite blandat. När man talar svenska så kommer det ibland finska, något ord här och där...Och samma sak då man talar finska så kommer det in lite svenska också. Nog förstår man annars allt, läser svenska bättre än finska." (5)

Vi kan åskådliggöra "världsmedborgaren" med Hansegårds begrepp *halvspråkig*. Han kan inte någotdera språk perfekt och han har svårigheter att uttala sig på det sätt som han vill. Eftersom hans språkliga kompetens är relativt "svag" och han inte kan det officiella språket, är han lätt att manipulera. Man kan tänka sig att för honom är det svårt att kräva sina rättigheter och han kan bli undertryckt av staten.

Det är svårt att säga vilken nation eller etnisk grupp som är referensgrupp för "världsmedborgaren". *Han har inget speciellt behov av att höra till någon grupp*, då han vill urskiljas som en enskild individ. Man kan inte nämna någon grupp eller något land som är speciellt viktigt för honom och kanske är familjen den mest betydelsefulla gruppen. Han känner ingen stark attraktion till eller antipati mot någon etnisk grupp. Kanske han har en konflikt mellan sin finskhet och svenskhet och kan inte känna sig som en finländare, eftersom han bor i Sverige. Men han kan inte heller känna sig som en svensk, eftersom han har finska rötter. Den här konflikten har kanske orsakat att han inte har någon nationell eller etnisk referensgrupp (jmf. Eskola, 1971, s 121 ff). "Världsmedborgaren" känner sig ibland som en utlänning i Sverige och kanske det är därför han sympatiserar med andra utlänningar i Sverige. Fastän "världsmedborgaren" ibland känner sig som en utlänning i Sverige, tycker han ändå att det oftast är lätt att umgås med svenskarna. Å ena sidan tänker han att majoriteten undervärderar utlänningarna men å andra sidan tror han att utlänningar ibland förorsakar problem.

"Världsmedborgaren" är en främling - "den andre" - i det svenska samhället. Han har ett utländskt namn, han bryter när han pratar svenska, han har haft lite annan uppfostran än svenskarna osv. Han är helt enkelt annorlunda. Men han är född i Sverige och han vill inte flytta därifrån. Han har kommit för att stanna. Å andra sidan skulle världsmedborgaren vara en främling också i Finland. Han har m.a.o. inget fosterland.

"På sätt och viss är det liksom hemlandet ...det är bara den här tomten som är här...(skrattar)... Jag bryr mig inte om nå't annat"
(6)

7.1.3 SVENSK

"Svenskarna" utgör också en ganska liten grupp (fyra personer) i vårt undersökningsmaterial. *"Svensken" har starkt assimilerat den svenska kulturen och det svenska samhället, och hans identitet är både språkligt, kulturellt och nationellt mera svensk än finsk.* Han kan inte känna sig totalt svensk, eftersom han har finska föräldrar - han blir inte fri från sina finska rötter. "Svensken" är finsk i första hand på en känslomässig nivå men däremot är han svensk i sitt tankesätt och i vardagslivet. Han pratar svenska perfekt, han gör som svenskarna gör, men i hjärtat känner han sig finsk. Med hjälp av Ouveinen-Birgerstams begrepp kan man säga att "svenskarna" har *en positiv, realistisk majoritetsidentitet*. Denna identitet är vanlig hos assimilerade minoritetsmedlemmar, vilka anser att majoritetsbefolkningens norm- och värdesystem är det mest realistiska och användbara för deras nuvarande och framtida livssituation. Efter att ha etablerat tät kontakt med majoritetsbefolkningen och alltmer anammat deras etniska repertoar och värdesystem, börjar individen successivt känna sig mer "hemma" i majoritetsgruppen än i minoritetsgruppen och börjar betrakta grupper inom majoriteten som sina närmaste referensgrupper. (Ouveinen- Birgerstam, 1984, s 65.)

"Mer som svensk, nog känner jag mig mera som en finländare ändå, men när jag nu bor här i Sverige, så är jag nog mera svensk."
(7)

"Jag brukar säga att jag är liksom 70 procent svensk och 30 procent finsk. Men nog är det ändå så att jag känner mig själv som en finländare, fattar du? Jag talar mera svenska, gör som svenskarna gör, men här liksom (och visar mot hjärtat) är jag liksom finländare." (8)

Nästan alla har positiva attityder till Finland och finskheten, åtminstone på den känslomässiga nivån. Men trots det är "svensken" den som är mest beredd av alla respondenter att lämna och glömma den finska kulturen.

Han har bara negativa åsikter om sina föräldrars kultur, medan han bara ser positiva saker i den svenska kulturen. Man måste dock minnas att alla "svenskar" inte bara har negativa åsikter om Finland och finskheten, men i allmänhet har Finland eller finskheten ingen särskild betydelse för dem. Följande citat är en av de mest tillspetsade synpunkterna på finskheten:

"Jag är i alla fall mer svensk... jag tycker inte om det finska språket. Jag tänker byta till svenskt medborgarskap genast då jag fyller 18." (9)

I slutet av intervjun medger samma respondent att hon är sverigefinländare, men hon tycker att det är ett nödvändigt ont.

"Sverigefinländare... är jag i alla fall... är då jag ändå en finsk medborgare... jag kommer inte undan det." (10)

"Svensken" har assimilerat sig starkt till det svenska samhället och ett bevis för det är hans språkkunskaper. Han kan *tala perfekt svenska*. Ingen ursprunglig svensk kan identifiera honom som finsk på grund av hans språk och därför accepterar majoritetskulturen honom som en fullvärdig medlem. Fastän föräldrarna pratar finska hemma hos "svensken", har hans kunskaper i finska språket blivit ganska dåliga. "Svensken" har svårigheter att uttrycka sig på finska på den känslomässiga nivån, men han klarar sig i vardagslivet. Han kan dock inte finska perfekt.

"Nå, det är bra att man kan svenska språket så bra att ingen hör att jag är... att jag är finländare. Det har underlättat mycket, men... samtidigt kan jag så dåligt... finska, om man skulle vara liksom... det är så många ord som jag inte kan, men det är för att jag har bott här så länge." (11)

"Svensken" kan ha ganska negativa attityder om finska språket. Han har inte tänkt att lära sina barn finska, ifall en blivande make eller maka inte är finsk. "Svensken" talar helst svenska med sina vänner och syskon, men också med sina föräldrar talar han oftast svenska. *Hans kognitiva, affektiva och uppträdande kulturella kompetens gentemot den svenska kulturen ser ut att vara hög - den kulturella kompetensen gentemot den finska kulturen är däremot hög enbart på den kognitiva nivån.*

"Svensken" har mestadels bara svenska vänner. Han har några finska och utländska vänner, men han har inget speciellt behov att söka sig finska vänner. En av respondenterna visade sin negativa attityd mot finska män på följande sätt:

"Nog tror jag att den där pappan blir svensk ändå...jag tycker inte om finska män...dom är underliga. Och inte ser dom bra ut. Enligt mig åtminstone." (12)

Ett bevis för "svenskens" anpassning till det svenska samhället är att han aldrig känner sig som en utlänning i Sverige. Han känner sig mera hemma i ett svenskt sällskap än i ett finskt. Svenskarna är "svenskens" närmaste referensgrupp och Sverige är hans hem. Finland är en semesterplats för honom och han känner sig som en turist där. Ur svenskens synvinkel är han inte en främling i Sverige och känner sig representera svenskarna mera än finländarna. I Finland och i finskt sällskap känner han sig som en främling.

Ordet Finland betyder sommar, släktingar och föräldrarnas hemland för "svenskarna" och finska flaggan är symbolen för "svenskens" föräldrars land.

"Nå, det betyder sommar...om man säger...eftersom jag alltid har varit i Finland på sommaren och då finns den här flaggan. Och jag tror, att den första saken jag tänker på är sommar och sauna och...att simma...och släktingar och...men jag tänker inte på landet, liksom det är mer personer..." (13)

I *ishockey* kan han sympatisera med Finland, men i den internationella idrotten sympatiserar han annars med Sverige. I allmänhet kan man säga att *ishockey* väcker ganska starka känslor hos alla respondenter. Det var överraskande att även "svenskarna" sympatiserar med Finland i *ishockey*. Finska *ishockey*spelare representerar dem, trots att andra finska symboler, myter och ritualer nästan ingenting betyder för "svensken". Varför sympatiserar nästan alla respondenter med Finlands *ishockey*lag? Kanske är de stolta över sitt finska ursprung i positiva sammanhang. I världsmästerskapen år 1995 besegrade Finland i Stockholm kära fienden Sverige i finalen för bara tre år sedan. I Finland hade den här segern

ganska stor betydelse för finländarnas nationalkänsla och kanske hade segern en liknande verkan på sverigefinnarna och även på "svensken".

Utlänningen är annorlunda, den andre, för "svensken", *medan svenskarna är hans nation och den närmaste referensgruppen för honom*. "Svensken" sympatiserar inte speciellt med utlänningar men däremot har han en positiv inställning till svenskarna. Han identifierar sig med svenskarna och känner en stark attraktion till svenskarna. Han beskriver en typisk svensk med hjälp av dennes yttre egenskaper. Enligt "svensken" finns de största skillnaderna mellan finländare och svenskar i deras klädsel, men i allmänhet kan man säga att "svensken" inte ser någon stor skillnad mellan finländare och svenskar.

"Vem bor i Finland och vem bor i Sverige? Jag tror inte att det till syvende och sist är så stor skillnad." (14)

"Svensken" har anpassat sig nästan fullständigt till det svenska samhället. Hans perfekta svenska språk, hans positiva attityder och känslor gentemot svenskheten och medvetna identifikation med svenskarna har hjälpt honom att anpassa sig till Sverige. Speciellt tack vare sin kompetens i svenska språket kan "svensken" kämpa om makten på samhällets olika fält. Han kan använda ett legitimt, standardspråk och kan "byta" språk efter situation. Det underlättar "svenskens" möjlighet att växla mellan olika sociala fält.

7.1.4 BÅDE FINLÄNDARE OCH SVENSK - "DEN INTEGRERADE"

Den andra stora gruppen i vår undersökning är gruppen "*både finländare och svensk*" - "*den integrerade*". Av hela gruppen kan nio betecknas som "integrerade". "En integrerad" försöker nyttja och integrera båda kulturer i sin identitet. Det är svårt för honom att identifiera sig enbart med finländare och Finland eller svenskarna och Sverige. Han känner sig som varande någonstans mitt emellan finländarna och svenskarna, oftast betecknar han sig med termen sverigefinländare. Han känner sig själv ibland som svensk och ibland som finsk beroende på situationen. Att integrera två olika kulturer är inget problem för "en integrerad", eftersom han har *en positiv inställning till bägge kulturerna*. Han har

friheten att välja mellan den finska och svenska identiteten. "En integrerad" uppfattar och accepterar sina rötter och vill inte förneka eller förskjuta sin finska bakgrund. Med hjälp av Ouvinen-Birgerstams begrepp kan vi säga att "en integrerad" har en *"dubbel etnisk identitet"*. Följande citat beskriver på ett bra sätt "den integrerades" egen uppfattning om sitt etniska ursprung.

"Jag kan inte säga att jag är svensk för att mina föräldrar är finska, jag pratar finska. Man kan inte säga finsk för att jag är svensk medborgare och född i Sverige. Så är jag svenskfinsk, tycker jag."
(15)

"Det växlar liksom... från dag till dag och beroende på humöret och situationen och..." (16)

"Det här är en så'n svår fråga. Jag är nästan mitt emellan, jag är sverigefinsk. Så att det där... jag är nästan där emellan så att båda platserna känns lika bra. Både Finland och Sverige." (17)

"Då det kommer Finland-Sverige-matcher och sådant, så är jag vanligen nog finländare bara därför att den andre är svensk, min pojkvän är svensk, så måste jag vara finsk. Jag känner mig ganska både och...men det vill jag inte...jag är ändå finsk, jag kommer aldrig att bli helt svensk. Just för att mina föräldrar är därifrån och jag kallar mig aldrig för svensk." (18)

"Den integrerade" kan anpassa sig på ett flexibelt sätt till det svenska samhället, eftersom han är tvåspråkig. Han talar både finska och svenska flytande. Hemma hos föräldrarna pratar han finska, men annars pratar han svenska. Han har några finska vänner och dom är viktiga för honom just därför att han kan underhålla sitt finska språk. Vanligen är *hans språkkunskap i svenska perfekt och han pratar flytande finska*. Att skriva och att läsa finska är lite jobbigt för honom. Men man kan säga att "den integrerade" har lyckats bibehålla både sin egen kulturs och majoritetskulturens språk. Det skulle inte vara problematiskt för "den integrerade" att studera eller jobba på finska språket. Enligt Skutnabb-Kangas (1981, s 78 ff) är risken för misslyckanden i att försöka bli tvåspråkig stor för minoritetsbarnen. Men varför kan då "den integrerade" bägge språken flytande? Antagligen har föräldrarna stött

barnen att bli tvåspråkiga och alla respondenter har haft hemspråk i skolan. "De integrerade" har också själva satt värde på tvåspråkigheten.

"Jag kan säga att jag är tvåspråkig!" (hävdande) (19)

"Den integrerade" känner sig finsk i sitt hjärta. Man kan säga att han har anpassat sig till det svenska samhället och hans identitet är flexibel. Enligt Bauman (1995, s 51) är det typiskt för det moderna samhället att individer har frihet att välja mellan olika identiteter. "Den integrerade" har accepterat att hans identitet inte är stabil eller färdig. Han tvingar sig inte att anamma någon färdig identitet utan han kan ombilda den hela tiden. Han väljar sin *referensgrupp enligt situationen* och är öppen gentemot olika kulturer. Han känner sig nästa aldrig som en utlänning Sverige, men i Finland kan han känna sig som en utlänning.

Vid matcher mellan Finland-Sverige sympatiserar "den integrerade" oftast med Finland. Det är också ganska vanligt att han sympatiserar med segraren, det kan vara antingen Finland eller Sverige . I allmänhet ser "den integrerade" bägge kulturenerna som jämställda. Båda flaggorna står honom nära, men kanske på olika sätt även om ingendera är viktigare än den andra.

"På ishockeymatchen är det så att...en flagga i ena hand en och en flagga i den andra... En har ett blått kors och den andra...vad är det... ett gult kors. Så att det är så... det har egentligen ingen betydelse." (20)

Finland är framför allt en semesterplats för "den integrerade", eftersom han eller hon hellre vill bo i Sverige än i Finland. Om han hade jobb, familj, pengar, vänner och lägenhet i bägge länderna, skulle han vilja bo i Sverige i alla fall. Trots det skulle många av dessa personer vilja testa att bo i Finland för en tid. De anser också att det inte är någon omöjlighet att i framtiden jobba så att de pendlar emellan de bägge länderna. Då skulle de kunna använda bägge språken. Två av "de integrerade" hade också studerat i Finland.

"Men nu ska man börja läsa vidare då man skall bli civilingenjör, så jag skulle gärna vilja hitta jobb liksom här vid i gränsen, vid finsk-svenska gränsen... Jag vet inte om det är möjligt, hittills har jag inte

hittat nå'n lämplig plats, men jag skulle gärna vilja att det på någon firma liksom skulle finnas nå'n kontakter till grannen, i Sverige eller Finland. Och liksom ha nå't att göra med grannlandet." (21)

I sommaren åker "den integrerade" till Finland för att träffa sina släktingar, för att bada bastu och för att njuta av Finlands natur. Många respondenter tänker just på Lappland, sjöar, skogar, fiskar och bastu, när dom hör ordet "Finland". Det är ingen överraskning, eftersom respondenternas föräldrar ganska ofta kommer från landsbygden i östra eller norra delen av Finland. Finska symboler och ritualer (t.ex. bastu, natur) har inverkat och inverkar fortfarande på "den integrerades" nationella och etniska identitet.

"Den integrerade" kan inte nämna några större skillnader mellan finländare och svenskar vare sig i fråga om deras utseende eller kultur. Enligt respondenterna har det hjälpt dem att anpassat sig till det svenska samhället. "Den integrerade" tycker att svenskarna är lika trevliga kamrater som finländare. Han har också utländska vänner och har ganska positiva inställningar till utlänningar. Eftersom "den integrerade" kan välja sin referensgrupp flexibelt ser han inga höga murar mellan olika grupper. Men bland "de integrerade" finns ganska många som är besvikna på Sveriges utlänningspolitik. De tycker att Sverige har tagit in fler utlänningar än vad landet kan ge hjälp åt. Nästan alla tycker att finländare har en bättre situationen i Sverige än andra utlänningar och tycker att de är jämställda med svenskarna. "Den integrerade" känner sig ganska sällan som en utlänning i Sverige.

"Den integrerades" kulturella kompetens är hög för bägge kulturerna på alla tre nivåer. Han har hög metakulturell medvetenhet och har därför lätt för att anpassa sig till det svenska samhället. Med hjälp av Bourdieus begrepp kan man säga att hans sociala kapital hjälper honom i den symboliska kampen inom olika fält. Det är lätt för honom att röra sig mellan olika fält och exempelvis har han lika bra möjlighet att studera eller få ett bra jobb som svenskarna.

De viktigaste sakerna i "den integrerades" liv är hälsa, familj och vänner. Utbildning, arbete och pengar nämndes också några gånger. Med avseende på vänner är "den integrerade typen" flexibel. Han har svenska, finska och utländska vänner. Det etniska ursprunget och familjen är

viktiga för "den integrerade". Ordet familj betyder för honom någonting mera än kärnfamiljen.

"Och så familjen. Den har blivit viktig så småningom. Så småningom... Särskilt nu då jag har varit i Finland... lärt känna lite bättre... till den lite större familjen. Det känns lite viktigare... avståndet har gjort att de inte har syntts... nu, då man har sett, dom är helt trevliga människor." (22)

"Den integrerades" framtidsplaner liknar unga människors drömmar. De skiljer sig inte t ex från vår eller våra finska vänners framtidsplaner. Många respondenter berättade för oss att de vill börja studera, avsluta sina utbildningar och hitta meningsfulla jobb. Några "integrerade" har tänkt resa och kanske jobba utomlands i framtiden. Att bilda egen familj och skaffa egen lägenhet är också aktuella drömmar för "de integrerade".

"Nå, nog har jag väl liksom den svenska drömmen med Volvo, hus, fru, två ungar och hund...Jag tycker att jag har kommit i den åldern att det börjar vara tid att tänka lite längre fram, inte bara dag för dag." (23)

Enligt Erkki Virtas avhandling (jmf. 1994, s 38) är de sverigefinska elevernas identitet språkligt-kulturellt finsk och nationellt svensk. Våra uppfattningar om "den integrerade" sammanfaller med Virtas resultat. "Den integrerade" har en svensk nationell identitet. Han vill bo i Sverige och hans svenska medborgarskap är en naturlig sak. Han tycker att Sverige är ett bra land att leva i, men trots det har han en finsk mentalitet.

7.1.5 FINLÄNDARE I SVERIGE

"Finländare i Sverige" är den största gruppen i vårt undersökningsmaterial. Vi har placerat tio personer i den här gruppen och vi benämner personer i den här gruppen med ordet "finländare". Men man måste komma ihåg att vi pratar om "finländare i Sverige" och den här gruppen kan inte likställas med finländare i Finland.

"Finländaren" känner sig helt finsk. Han ser sig som en finsk i Sverige och är inte osäker när han besvarar frågan "Tänker du att du är finsk,

svensk eller svensk-finsk?" Han är absolut finsk och det är bara så. Man kan säga att några "finländare" i Sverige känner sig mer finska än finländare i Finland. "Finländaren" kan se svensk ut och kan prata flytande svenska, men trots det vill han urskilja sig som en finne. Han skulle kunna identifiera sig med svenskarna, men det vill han inte. Om man frågar honom utomlands "Var kommer du ifrån?", svarar han att han är finsk men att han bor i Sverige.

"Jag känner mig själv som en finne! Så att jag inte... Jag brukar alltid skoja om att jag logiskt sett är en sverigefinländare, men jag är finländare, helt finsk. Jag är bara en finne som bor i Sverige och är född i Sverige. Det är, ser du, så att jag har haft så mycket att göra med finskan." (24)

"Egentligen vill jag inte känna mig som en svensk. På nå't sätt tycker jag inte om människotypen allmänt sett... om vi alltså generaliserar en svensk. Dom är kanske lite för ytliga... och alltså... jag känner mig nog mera hemma tillsammans med finländare." (25)

Finska symboler, ritualer och myter betyder för "finländaren" mera än för någon annan grupp. Han har en finsk flagga hemma på väggen eller på bokhyllan och en av "finländarna" hade till och med den finska flaggan i sin rockärm. "Finländare" skäms aldrig över sin finskhet. Den finska flaggan innebär ett hem för honom. När han ser den finska flaggan, känner han högaktning för Finland, Finlands historia och sitt hemland. På Finlands självständighetsdag tänder han det blåvita ljuset i fönstret och sjunger Finlands nationalsång. Följande citat beskriver på ett bra sätt att de finska symbolerna och ritualerna är viktiga för "finländaren". Det är intressant att notera att en respondent känner sig mera finländsk än hennes föräldrar.

" Okej också i Finland är självständighetsdagen en mycket stökig dag, men jag har också en grym fart på. Jag kan inte riktigt tänka mig, varför skulle jag inte kunna vara hemma, då alla i Finland också har ledigt, varför får inte jag? Jag tänder ljuset i fönstret, jag är lite... det bli lite så där... Morsan tycker att jag är galen, när jag inte ens har några syskon... att är liksom enda barnet... och morsan och farsan... Så det blir viktigt att behålla den." (26)

"Finländaren" har en stark finsk självkänsla. Han är stolt över Finland och sin finska bakgrund. Han älskar Finland och den här kärleken visar han på ett *patriotiskt* sätt (jmf. Bauman, 1995, s 209). En del av finländarna har fullgjort sin värnplikt i Finland. Några män hade bytt till svenskt medborgarskap, eftersom de tyckte att det var för besvärligt att gå den finska arméutbildningen. Enligt dem var värnplikten lättare och mera praktisk att fullgöra i Sverige än i Finland. En av respondenterna hade också tänkt på vad han skulle göra i händelse av krig. Han hade fullgjort sin värnplikt vid sjöstridskrafterna i Sverige och under ett krig skulle han tjänstgöra på en ubåt. Om Sverige låg i krig med Finland, skulle han "sänka ubåten i havets djup". Han skulle vara beredd att uppoffra sig för Finland. En respondent hade däremot avstått från sin dröm om att bli polis, eftersom hon då borde ha bytt till svenskt medborgarskap.

Med hjälp av Skutnabb-Kangas (1986, s 184 f) begrepp för segregation, kan vi säga att *segregationen är frivillig för "finländare"*. Den finska kulturen inverkar starkt på "finländarens" identitet. Däremot förhåller han sig kritisk till den svenska kulturen och han kan också ha negativa inställningar till Sverige och svenskarna. Total segregation kan man dock inte tala om, eftersom "finländare" kan leva normalt i det svenska samhället och pratar flytande svenska och finska. Följaktligen bör man i vissa fall hellre tala om *en reserverad integration*. Han har också svenska, finska och utländska vänner. "Finländarens" föräldrar pratar inte så bra svenska och han pratar helst finska med sina föräldrar och syskon. Han vill absolut lära sina barn finska.

"Finländaren" vill inte medvetet ta avstånd från majoritetskulturen, men han känner sig ibland som en utlänning i Sverige och han trivs bättre med finnarna än svenskarna. Han skulle också kunna tänka sig att flytta till Finland om han hade familjen, jobbet och vännerna där.

"Nog skulle jag bo i Sver... nej, Finland hellre... Absolut. Just på grund av den här hemtrevliga känslan och då jag anser det vara självklart att jag kommer att växa upp och utvecklas som en svensk, så att det känns eller kommer att kännas som ett hem. Men jag känner mig själv liksom utanför. Fast jag nu inte är det tekniskt sett...jag är inte utomstående, men jag känner mig själv som en sådan. Människor är liksom så... jag vet inte, är det på nåt sätt

paranoia, kanske jag skulle känna likadant i Finland, men i Finland... jag skulle hellre bo i Finland. Absolut." (27)

En del av "finländarna" har fördomar mot svenskarna. De tycker att svenskarna är för ytliga och "fina" av sig. Däremot tycker de att finländare är äkta och arbetssamma människor. "Finländare" kan också ha positiva inställningar till svenskar. Han tycker att en typisk svensk är en internationell, fint klädd människa med mer sociala egenskaper än finländare.

"Finländaren" vill gärna åka till Finland varje sommar och om vintrarna kan han längta till Finland. När han hör ordet Finland, tänker han på sommar, släktingar, tango, folkdans (Kaustby), bastu, öl och arbetslöshet. Några "finländare" tycker att tango och folkdans är en viktig del av den finska musikkulturen och de intresserar sig för och utövar, själva folkdans. "Finländaren" är ganska intresserad av vad som händer i Finland och det finska samhället; det var endast han som pratade om Finlands arbetslöshet. Han beskriver Finland med följande adjektiv: vackert, varmt och bekvämt. Han tycker också att Finland är ett äkta, ledigt land och att människor i Finland är avslappnade och ärliga. Vid internationella idrottsevenemang sympatiserar "finländare" alltid med Finland. De viktigaste sakerna i "finländarens" liv är familj, vänner, hälsa, utbildning och jobb. I framtiden vill han gärna åka utomlands eller bilda familj, ha en lägenhet och ett trevligt jobb.

Enligt Ouvinen-Birgerstam (1984, s 62) kan man säga att "finländaren" har *en positiv, realistisk minoritetsidentitet*. För honom är finskheten till största delen positiv. Men han kan anpassa sig till det svenska samhället på ett bra sätt. Man kan säga att ingen respondent i vårt material har en defensiv, negativ minoritetsidentitet. Det skulle vara intressant att veta hurdan situationen är hos den första generationen sverigefinnar. Enligt våra respondenter har de haft många sociala och psykiska problem - t ex alkoholism. De har inte heller anpassat sig till det svenska samhället lika bra som den andra generationen. De har inte talat svenska när de kom till Sverige och vi tror att några av dem kan ha en negativ, defensiv minoritetsidentitet.

"Finländarens" referensgrupp utgörs ofta av finnarna och han identifierar sig närmast med den finska kulturen. Trots det är hans metakulturella

medvetenhet ganska hög och kognitivt, affektivt och till uppträdandet är den kulturella kompetensen för båda kulturerna ganska hög. "Finländaren" kan kallas *en reserverad anpassare*.

Enligt Ouvinen-Birgerstam (1984, s 62) finns det sex etniska strategier bland minoritetsmedlemmar. Hon delar upp individens individuation eller hennes personliga identitetsstyrka i två kategorier; stark och svag, och hennes assimilationsgrad i tre kategorier; minoritetsidentifikation, pendling mellan minoritets- och majoritetsidentifikation och majoritetsidentifikation. De alla förefaller vara teoretiskt möjliga, men man måste minnas att de är en förenkling av möjliga strategierna, och att "rena fall" blir relativt ovanliga. Vi har placerat våra typgrupper i Ouvinen-Birgerstams modell på följande sätt: (Figur 3.)

	Stark bakomliggande individuation med positiv identitet	Svag bakomliggande individuation med negativ identitet
Minoritets- identifikation	<i>"Finländare i Sverige"</i> (Positiv, realistisk minoritetsidentitet)	(Defensiv, negativ minoritetsidentitet)
Pendling mellan minoritets- och majoritetsidenti- fikation	<i>"Integrerade"</i> ("Dubbel identitet"- situationell växling mellan identiteterna)	<i>"Världsmedborgare "</i> ("Marginalitet"- social identitetslöshet)
Majoritetsidenti- fikation	<i>Svensk</i> (Positiv, realistisk majoritetsidentitet)	(Defensiv, negativ majoritetsidentitet)

FIGUR 3. En modell över etniska strategier hos andra generationen sverigefinnar.

7.2 TVÅSPRÅKIGHET PÅ INDIVIDUELLA OCH SOCIALA NIVÅER

Språket har en central betydelse för identiteten. Med hjälp av språket får vi en bild av världen, andra människor och oss själva. *Språket är en av den etniska gruppens viktigaste symboler och integrerande faktorer.* Enligt Skutnabb-Kangas (1981, s 78 ff) är sverigefinnarna tvåspråkiga men tillhör en språkminoritet. Det är typiskt för minoritetsspråk att ha låg status (också för finska språket i Sverige). Risken för att misslyckas i försöken att bli tvåspråkig är stor för minoritetsbarnen. De kan bli enspråkiga inom sitt eget språk eller inom minoritetsspråket. Enligt vår undersökning kan man säga att gruppen "svenskarna" är nästan enspråkiga i majoritetsspråket, om tvåspråkighet definieras strängt (jmf. Virta, 1994, s 9). De förstår finska och kan tala lite finska, men deras språk är inte fullständigt. De kan t.ex. inte alltid uttrycka sina känslor på finska. För "världsmedborgarna" är det så, att de inte kan använda någotdera språket mångsidigt. Man kan säga att de är halvspråkiga. De förstår bägge språken, men de kan inte använda någotdera språk fullständigt. Uttalet kan ibland vara svårt för honom. Både "den integrerade" och "finländaren i Sverige" är tvåspråkiga, om tvåspråkighet definieras strängt. De kan skapa språk på både finska och svenska och deras språk är ganska kreativt. Det är ganska vanligt att deras svenska är lite bättre än finskan, men det är ingen stor skillnad. På basis av vår undersökning kan vi säga att språket har en viktig betydelse för identiteten hos andra generationens sverigefinländare.

Många andra generationens sverigefinländare behöver inte det finska språket dagligen. Många av respondenterna använder bara finska, när de pratar med sina föräldrar eller syskon. Någon berättade för oss att han har skaffat sig finska kamrater för att kunna använda sig av finskan. De finska vännerna är viktiga för respondenterna i första hand för att de kan prata finska.

"Nog är det i det avseendet att jag får använda min finska men för mig gör det detsamma varifrån man kommer." (28)

En intressant sak var att respondenterna använder sig av föräldrarnas dialekt. Vi hade tänkt oss att de skulle använda standard finska. Nästa citat är en bra exempel. (Översättning på svenska finns i bilaga 3)

"Siäl on kivaa, siäl on enemmän metsää, mettäihmisiä on, mitä täällä on tai mää oon niinku kaupunki-ihminen, en mää vois ikinä muttaa maalle. Siäl ei oo mittään... jossain metässä, korvessa istua. Mut Suomes on eri juttu sinne mennee..." (Föräldrarna från Västra Finland) (29)

Varför är den ena sverigefinländaren tvåspråkig och den andra inte? Såväl föräldrarna som samhället kan motivera individen att använda och utveckla bägge språken. Enligt Bourdieu har skolan en viktig betydelse för individens språkliga utveckling. I skolan lär barnet sig att uppträda, att skriva och prata det officiella språket. Om barnet inte lär sig något språk som modersmål, kan man tänka sig att det är svårt att lära sig andra språk. Detta kan vara ett skäl till att "världsmedborgare" varken kan finska eller svenska perfekt. Barnets egen motivation inverkar på hur han lär sig språket, men hans sociala omgivning och samhället kan också undertrycka hans motivation. Minoritetsspråkets status är lägre än majoritetsspråkets i det svenska samhället, så i någon mån kan man säga att majoritetskulturen motiverar ungdomarna till enspråkighet i svenska.

Bourdieu betonar att språket är *ett maktmedel i samhället*. Att prata majoritetsspråket hjälper individen att gå till olika fält och avancera där. För sverigefinländaren är språket den viktigaste inträdesbiljetten till samhällets olika fält. Individens språkliga habitus inverkar på hennes plats i olika sociala och kulturella fält, men samhället kan också förhindra individen att gå till fälten. För andra generationens sverigefinländare är det ganska lätt att gå till olika fält eftersom de vanligen lär sig majoritetsspråket redan i skolan. På individnivå kan tvåspråkighet i andra generationen leda till att förespråkare för majoritetskulturen trängs undan av minoriteten från de språkliga fälten. Några av de intervjuade berättade om att de drar nytta av det finska språket, då de vill diskutera hemligheter med andra finländare. Överlag sågs tvåspråkigheten bland de intervjuade som en positiv sak. Ett par av de intervjuade berättade att de, tack vare sin tvåspråkighet, hade lättare för att lära sig främmande språk. I det här avseendet ansågs tvåspråkigheten vara ett kapital som de flesta av majoritetsbefolkningen saknar.

"Det känns som att jag har lätt att lära nya språk." (30)

Enligt Skutnabb-Kangas (1986, s 206 ff) förekommer det strukturellt våld mot sverigefinländare. Hon anser att rasismen mot finnar grundar sig på den tid då Finland var en del av Sverige. Många av de värderingar som svenskar har om Finland och finnarna, om det finska språket och den finska kulturen, bär fortfarande prägel av det tidigare dominansförhållandet. Enligt Virta (1994, s 25) kan finnarna anses tillhöra de språkgrupper för vilka språket utgör ett centralt värde i den nationella och etniska identiteten. Det kan förstås mot bakgrund av finska språkets långa historia som ett svenskan underordnat språk.

Förutom den historiska bakgrunden, kan ett skäl till diskrimineringen av finländare vara att de flesta finländare, som kom till Sverige på 1960- och 1970-talet hörde till arbetarklassen. De är flitiga jobbare men har inte ansetts särskilt intelligenta. Detta beror antagligen på att de som nykomlingar inte kunnat betala inträdesavgifterna till de olika fälten - deras kunskaper i svenska har varit svaga. Den andra generationen befinner sig här i en klart bättre situation.

I ett minoritets-majoritets-förhållande kan man i Bourdieus termer tala om olika gruppers strävan efter seger inom olika fält. På olika stridsarenor slåss minoriteter mot majoriteten, men samtidigt för minoriteterna också en inbördes kamp. På fälten råder allas krig emot alla. Minoriteterna ser andra minoriteter som ett hot i situationer där gemensamma resurser delas upp emellan nykomlingarna. Just nu förs en diskussion om minoritetsspråkens situation. I framtiden är finskan möjligen ett erkänt minoritetsspråk i Sverige. Detta har förorsakat motreaktioner - andra minoriteter har svårt att acceptera att finskan skulle få en specialställning gentemot andra språkminoriteter. Bourdieu talar om obligatoriska inträdesavgifter för nykomlingarna - har finländarnas betalade avgifter äntligen accepterats?

7.3 SVERIGEFINNAR - MINORITET I SVERIGE?

Samhällsutvecklingen i Sverige de senaste tjugo åren har radikalt förändrat villkoren för den svenska invandrapolitiken. Situationen har kommit att kännetecknas av en allt större etnisk, språklig och kulturell mångfald. Inflyttning från utomeuropeiska länder har sedan 1980-talets mitt ökat i sådan grad att inflyttningen av nordbor till Sverige har sjunkit från att ha utgjort två tredjedelar under 1970-talets första hälft till omkring en femtedel idag. Ändå är nordborna och speciellt sverigefinnarna fortfarande de största grupperna. *Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle som består av en mångfald värderingar och förhållningssätt.* (Lundström, 1996, s 62.)

Sverigefinnar, som är den största etniska gruppen i Sverige, har under de senaste femtio åren på ett mycket aktivt sätt bidragit till det svenska samhällets utveckling. Detta gäller de flesta samhällsområden, inte minst i kulturellt hänseende. Sverigefinnarna har lyckats att samarbeta med både svenska myndigheter och organisationer liksom med invandrarorganisationer. De minoritetssträvanden som kännetecknar sverigefinnarnas organisationsliv idag ligger i linje med vad som händer i Europa i övrigt. (Lundström, 1996, s 62.) Enligt olika minoritetsdefinitioner (jmf. Skutnabb-Kangas, 1994, s 100; Schwarz, 1976, s 9; Liebkind, 1984) kan man säga att *sverigefinnarna är en minoritet i Sverige, den största*. De skiljer sig språkligt från svenskar och har sitt ursprung i Finland. Sverigefinnarna är också en minoritet *maktmässigt*; de har mindre makt än svenskar i det svenska samhället. Nuförtiden förs en ganska livlig diskussion om minoriteternas och speciellt minoritetsspråkens ställning i Sverige. Minoritetsspråkskommitten har som tidigare nämnts förslagit att *finska*, samiska och zigeniska officiellt skall erkännas som *minoritetsspråk i Sverige*. Detta skulle tydligt stärka sverigefinnarnas minoritetsposition i Sverige.

I vår undersökning var begreppen "minoritet" och "etnisk grupp" (jmf. enkätblankett, frågan C 1) ganska obekanta för den andra generationens sverigefinnar. De flesta respondenter visste inte vad orden betydde eller dom tyckte att sverigefinnarna inte hade med dessa begrepp att göra;

sverigefinnar är enligt dem ingen etnisk grupp eller minoritet i Sverige. Finländarna i Sverige är som svenskar ansåg många respondenter.

“Minoritet... ja, finnar kan åtminstone inte längre räknas som en minoritet, jag vet... inte. Nej inte så, dom räknas som vanliga svenskar nuförtiden.” (31)

Men vad kan förändringarna i den svenska minoritetspolitiken betyda om sverigefinnarna inte känner sig som minoritet? Eller är det bara den första generationen som känner sig som minoritetsfolk i Sverige? För några få respondenter i vår undersökning var begreppen ändå bekanta och enligt dom är sverigefinnarna naturligtvis en minoritet i Sverige; den största minoriteten!

“Ja... finnar är vanligtvis... ja, man kan se dom som en minoritet... det är fortfarande en ganska stor minoritet... det är väl minoritet! “ (32)

Den andra generationens sverigefinnar har under hela sina liv bott i Sverige. Kanske är det den största orsaken till att dom inte känner sig som minoritet; dom är mer svenskar än sina föräldrar. Dom kan prata svenska tydligt och dom har också anpassat sig till det svenska samhället. Man kan inte säga att dom är finländare i sitt tal eller utseende. Dom har tillägnat sig de av svenska samhällets spelregler och delvis - en svensk identitet. Dom är hemma i Sverige. Den andra generationens sverigefinnar kan inte se sig som en minoritet; dom känner sig jämställda med svenskar. Den första generationen sverigefinnars situation var annorlunda. Dom flyttade till Sverige på 1960- och 70-talet och oftast kunde dom inte prata svenska. Eftersom de tidigare tillhört en språklig majoritet i Finland, hade de svårt att leva i en minoritetsroll i Sverige. Dom fick känna majoritetsfolkningens fördomar och attityder. Enligt von Kreitor (1980, s 100) markerar utlänningen avstånd till den andra; han är någon annan. Invandrare tillhör en viss socialgrupp, religion etc. men ingår nu i den nya kategorin "utlänning" och det är de inte vana vid. I den reella kontakten med svenskar konfronteras invandraren med en helt ny syn på sig själv och sin etnicitet. Etnicitet framstår nu som en allt överskuggande egenskap som värderas negativt

av omgivningen. Den första generationens sverigefinnar var och är en minoritet i Sverige.

7.4 IDENTITET HOS SVERIGEFINNAR - BLANDNING AV FINSKHET OCH SVENSKHET

För de flesta människor är identiteten inte knuten till enbart en faktor utan är sammansatt av flera olika ingredienser av varierande styrka. *För sverigefinnar är identiteten knuten till Finland som fosterland, till Sverige som det land man bor i, till både det svenska och finska språket, till kön, till ålder...* Identitet hänger alltså nära samman med etnicitet, språk och kultur. Den etniska identiteten kan syfta på identifikation, samhörighet, tillhörighet, ursprung, likhet, sympati och trivsel med avseende på kultur, språk och samhälle. *I denna undersökning studerade vi sverigefinnars identitet med avseende på självuppfattning, etnicitet, attityder till finskhet och svenskhet samt nationell förankring i Sverige och Finland.*

SVERIGEFINNARNAS IDENTITET - SKILLNADER MELLAN OLIKA GRUPPER

Graden av etnisk medvetenhet varierar betydligt mellan människor. För en individ från en homogen majoritetsbefolkning är den etniska tillhörigheten sällan en särskilt medveten eller problematisk del av hans sociala identitet. Han är född till medlemskap i en självklar befolkningskategori, som inte ifrågasätter hans tillhörighet. Detta gäller så länge han stannar i den och följer dess normer. *För etniska minoriteter och invandrare är den etniska grupptillhörigheten däremot en ytterst central och problematisk del av medlemmarnas identitet, och skillnaderna i den självupplevda etniska identiteten kan vara stora mellan medlemmar inom en och samma etniska minoritet. (Ouvinen-Birgerstam, 1984, s 51.)*

Den etniska identiteten hos "världsmedborgaren" har ingen gestalt; han känner sig inte hemma någonstans. "Världsmedborgare" har ändå en

positiv attityd till sig själv; han förhåller sig positivt och självsäkert. Han vill vara en medborgare utan något egentligt hemland. Han vill tänka själv och göra vad han vill. Han vill inte binda sig vid något land, språk eller någon kultur. Han bor i Sverige, men det har ingen betydelse för honom. Trots känslan av att vara utan ursprung står finskheten, närmare "världmedborgarens" hjärta än svenskheten; finska föräldrar och kompisar är viktiga för "världsmedborgaren" och den svenska livstilen är inte värd att kämpa för.

En stark känsla att vara svensk är typisk för de respondenter, som vi i denna undersökning kallar "svenskar". "Svensken" anser sig själv som positiv och framgångsrik; han har anpassat sig mycket bra till det svenska samhället, han pratar svenska som svenskar gör och Sverige är hans fosterland. Hans föräldrar har också haft positiva attityder till svenskhet och dom har önskat att barnen så snabbt som möjligt blir svenska, eftersom dom nu lever ju i Sverige. Finskhet kopplas bara till föräldrar. Finland är föräldrarnas fosterland - inget mer.

"Jag vet inte. Det är morsans och farsans land... Så... deras födelseland och familjens kan man säga, min släkts land." (33)

"Svensken" är inte intresserad av Finland. Till finskhet kopplar han mest negativa och pinsamma föreställningar: finländarnas nationaldräkt är träningsoverall, finska nationaldrycken är koskenkorva... "Svensken" identifierar sig med svenska folket och han är stolt över det.

Enligt Lainio finns det många bland sverigefinnarna som inte accepterar sitt finska ursprung utan räknar sig som helt svenska. *Det är vanligt i sociala situationer när en assimilerad grupp har lägre social prestige än majoriteten.* Det kan också vara smärtsamt att erkänna att man har blivit berövad något som kunde ha inneburit ett rikare liv eller att man har svikit sin grupp. Språkbyte har ofta åtföljt en sådan assimilationsprocess. I sin strävan att bli accepterad har man antagit normerna för svenskhet som delvis har inkluderat en nedklassning av det finska och ett accepterande av fördomar mot den egna gruppen. (Lainio & Wandé, 1996, s 264.)

Den etniska identiteten hos grupperna "finländare i Sverige" och "både finländare och svensk" är en blandning av finskhet och svenskhet. "Finländare" betonar mer sitt finska ursprung, men i samma andetag tillägger han att han ju bor och lever i Sverige. "Finländaren" ser sig som en positiv människa som klarar sig bra i det svenska samhället. Han har anpassat sig till svenskt liv och samhälle, men innerst inne är han en äkta, purfinländare, som råkar leva i Sverige. "Finländaren" är stolt över sin finskhet och han är t.o.m redo att uppoffra, även sitt drömyrke, för finskheten, såsom kvinnans som gav upp sina polisplaner.

"Det var det, jag ville bli polis, jag är finsk medborgare, jag var tvungen att byta medborgarskap - jag bestämde att jag inte skulle bli polis... det känns så väldigt viktigt att vara finsk medborgare."
(34)

Bauman (1995, s 209) avser med patriotismen kärleken till fosterlandet; om man älskar sitt land, har man en vilja att bevara och göra allt som dess makt och lycka kräver. Finland är inte bara föräldrarnas land; det är viktigt också för "finländare". Den enda saken som oroar "finländaren" är det finska språket. Han har levt hela sitt liv i Sverige och av naturliga skäl har svenskan blivit hans vardagsspråk. "Finländaren" vill upprätthålla finska språket och därför pratar han bara finska med sina föräldrar och finska kompisar. Man kan säga att det finska språket är en viktig del av finländarens identitet.

Respondenter, som tillhör gruppen "både finländare och svensk", balanserar mellan finsk och svensk etnisk identitet; dom kan välja om de är finländare eller svenskar. Dom ser positivt på sig själva, precis som alla andra grupper. Dom är stolta över sitt finska ursprung, men samtidigt lever dom ett lyckligt liv i Sverige. Att vara tvåspråkig, att ha släktningar både i Finland och Sverige och att trivas i båda länderna är enbart positivt för dom. Men trots allt detta är Finland "bara" ett sommar- eller semesterställe. Sverige är hemma; där har dom bott hela livet. Finskheten och det finska ursprunget är viktiga vid sidan av svenskheten.

“Jag är sverigefinne... så att jag kommer aldrig bli en riktig svensk, eftersom mina föräldrar inte är svenska och jag har pratat finska sen jag var liten. Jag känner mig ganska mycket, lika mycket av varje.“ (35)

“Både finländare och svensk” - hans etniska identitet är en så kallad *dubbel identitet; den är både finsk och svensk.*

Ur språklig synvinkel kan vi påstå att den andra generationens sverigefinnar i de flesta fall har lyckats att bygga upp en ganska positiv språklig självuppfattning med båda språken. Alla respondenter var tvåspråkiga och de flesta var stolta över att dom kunde två språk. Nästan alla hade bra språkkunskaper i svenska medan kunskapen i finska språket oftast enligt vår bedömning var medelmåttig (när det gällde talet). Andra generationens sverigefinnar har en balanserad syn på det finska och svenska språket.

Den nationella och etniska identiteten representerar gruppnivån för individens identitet (jmf. Skutnabb-Kangas, 1994; Virta, 1994). När vi frågade respondenterna om deras etniska och nationella identifikation, blev svaret oftast någon typ av dubbel identiteten; identitet som är både svensk och finsk (jmf. Ouvinen-Birgerstam, 1984; Soininen, 1989; Virta, 1994). De två etniska identiteterna består troligen av flera olika dimensioner. När våra respondenter sade sig vara mer “svenska” än “finska” kan de t ex ha tänkt på sin kompetens i språk, kultur och samhälle; man kan svenska, man kan bete sig enligt svenska kulturnormer och man kan klara sig bra i det svenska samhället. Att vara svensk kan också syfta på att man bor i Sverige eller att man är svensk medborgare. Svenskhet kan stå för sympati för eller trivsel med svensk kultur, det svenska språket och samhället. Svenskheten kan också syfta på samhörighet med svenskar och det svenska samhället. *Men trots kompetens, sympati, samhörighet och trivsel kan man alltså påstå att man inte är helt svensk, att man alltid också är finländare.* Man har ju sitt ursprung i Finland.

Den andra generationens sverigefinnar har två blandade nationella identiteter; finsk och svensk (jmf. Johansson, 1993). Alla respondenter har ett gemensamt drag; dom har alla sitt ursprung i Finland: genom att

båda föräldrar eller åtminstone en förälder är finländare. De flesta respondenterna accepterar sitt finska ursprung och finskheten som en del av sina identiteter. Av andra generationens sverigefinnar kopplas Finland oftast till språket och släktingar. Dessa har i sin tur ofta en lokal förankring t ex föräldrarhemmet eller sommarstugan. Sverigefinnarna hade bott i Sverige hela sitt liv (med två undantag), och det har naturligtvis påverkat deras identitet.

Lyckligtvis är sverigefinnarna inte helt bundna av gamla traditioner utan dom kan skapa en identitet både av gamla och nya ingredienser utifrån sina egna behov. De kan utveckla både sin finskhet och svenskhet; de kan hitta sätt att förena och kombinera de båda kulturerna. Man behöver inte assimileras av vare sig svenskheten eller finskheten; man har möjlighet att själva assimilera bägge kulturerna och länderna i sin egen identitet. *Sverigefinnar har alltså friheten - att välja och röra sig mellan finsk och svensk identitet* (jmf. Bauman, 1995). Följande citat säger mycket om den andra generationens sverigefinnar och deras identitet i Sverige; det handlar om blandningen av finskhet och svenskhet!

“Eller alltså... att vi tillhör hit. Fast man är finsk... men... när man har bott i Sverige... är man svensk.” (36)

7.5 DEN SVENSKA DRÖMMEN - RADHUS, TVÅ BARN, HUND OCH VOLVO 740

Finländare och svenskar lever i samma kulturella och samhälleliga omgivning enligt respondenterna; dom fann inga större skillnader mellan det finska och svenska samhället. Visserligen konstaterade flera att dom inte visste så mycket om Finland. Utifrån vad de hört sina föräldrar berätta och vad de hör från nyheter i TV tänkte de att Finland påminner om Sverige.

“Jag vet faktiskt ingenting om Finland. Om jag säger riktigt ärligt... vem som är Finlands president idag...? Är det inte en kvinna?” (37)

Sverige betraktas i Finland som en "kär fiende". En av de viktigaste måttstockarna för nationell framgång är hur Finland klarar sig jämfört med Sverige, oavsett om det är fråga om ekonomi, idrott eller kultur. Man kan alltid stå ut med att det går dåligt för Finland, förutsatt att Sverige inte klarar sig bättre (Virta, 1994, s 5).

Så ser respondenterna också på Sverige. Däremot hittade de många - också roliga - skillnader mellan finländare och svenskar. Dom beskrev ofta *den typiska svensken* på det här sättet:

“Typisk svensk... om lite... inte ungdomar, men lite äldre... då arbetar man på Volvo och bor i radhus... och kör Volvo, oftast 740... två barn och hund och... dom åker runt med husvagn någonstans i Sverige... bara åker omkring...” (38)

Enligt respondenterna har svenskar länge haft denna idyll med en lycklig fyra personers familj, där modern är lärare, fadern direktör och barnen går i tennisskola. De flesta respondenter menade att den här drömmen inte är deras egen dröm; för dom var typiska svenskar ofta ganska ytliga och tråkiga - dom vågar inte skilja sig från andra.

“Går i samma kläder som alla andra... åtminstone i början... våga inte skilja sig från mängden, och ja sen samma sak liksom, vad man vill göra i livet, man får inte skilja ut sig, man skall vara likadan.” (39)

Det faktum, att svenskar är sociala är mycket positivt, enligt respondenterna. Det är lätt att umgås med svenskar; dom är öppna och vänliga. Svenskar anses ha större social förmåga än finländare. *I finländarnas ögon framstår svenskarna som pratsamma och socialt skickliga verbala virtuoser.* Svenskarna känner ofta ganska mycket folk, men har en viss distans gentemot varandra. Det här beteendet är ganska löjligt enligt många respondenter. Finländare är oftast försiktiga och trumpna när man träffar dom för första gången, men när finländaren är en kompis, är han kompis för evigt.

Den mest allmänna stereotypin om svenskar gäller den svenska mannen. En svensk man är för fin, för välklädd och framför allt - homosexuell.

För en svensk man är utseendet viktigt och han är pratsam och socialt skicklig. En av respondenterna beskrev den svenske mannen på detta sätt:

“Finnarnas... finska, allmänna tycket om den svenske mannen är, att han är en väldigt fruntimmersaktig brödsmuleätare och... jag går inte och påstår, men i alla fall, på något sätt så är han sån.” (40)

Många respondenter *beskrev finländaren med hjälp av klädseln*: i stan kan man känna igen en finländare; han eller hon har ju alltid träningsoverall och sockor på sig!

“Finländarna, dom har alltid träningsoverall på sig. Svenskarna frågar om det är finnarnas nationaldräkt. Överallt när dom går omkring, går dom oftast i träningsoverall.” (41)

“I Finland har alla sockor på sig. Finsk turistbuss och 30 plusgrader, dom har ändå tubsockar... (skratt)... Jag älskar finnar, dom har en egen stil!” (42)

Bland svenskar förekommer sägner, rykten och vitsar om olika invandrargrupper. Bakom de flesta historier och rykten ligger den streotypa uppfattningen att invandrare är *primitiva, dumma och naiva*. Personer som tillhör främmande grupper betraktas och värderas i förhållande till det man själv uppfattar som normalt. Negativa etniska streotypier har en tendens att forma sig som motsatser till de egenskaper eller förhållningssätt som värderas högt i den egna kulturen. Man definierar sig själv genom att beskriva sin motsats. (Bergman & Swedin, 1982, s 194 f.)

Den finska träningsoverallen är den mest allmänna stereotypin bland svenskar. *Lars Dimming* (1997) undrade om träningsoverallens betydelse för finländarna i Göteborgs-Postens artikel “Absolut Suomi” så här: “Det kommer ständigt nya alarmerande hälsorapporter i Finland. Fetma är en folksjukdom och det finska folkhälsoinstitut varnar för att befolkningen nu är fetast i hela Norden. 20 procent av finnarna som fyllt 30 år har så högt blodtryck att de måste behandlas medicinskt.

Detta kan möjligen vara en förklaring till att man ser så många människor i träningsoverall. Den verkar vara nationaldräkten på modet. En fördel med detta klädesplagg är förstås att det inte stramar så hårt kring midjan.” (Dimming, 1997, s 15)

Den andra lika allmän stereotypin gäller *finsk alkoholkultur*. De flesta av respondenterna tyckte att finländarna är sugna på att supa. Tidigare hade finländarna ganska dåligt rykte i Sverige. En av respondenterna berättar:

“Det har börjat att försvinna knivryktet, liksom, det har alltid menats så, att man går runt med kniv här, man hör inte det så mycket längre som förut, att finnar är galna, att dom går runt med kniven i höger hand och koskenkorva-flaskan i vänster. Det har börjat att försvinna, dom har börjat fatta, mina kompisar har börjat fatta att vi inte är såna.” (43)

Nuförtiden har finländarna lämnat sina knivar hemma, men “det goda ryktet” att dricka sprit har bevarats. Enligt respondenterna tror svenskarna att finländarna ofta träffas kring koskenkorva och starköl; och att beteende- och klädselregler inte angår finländarna. *Finländaren är “skogsmänniska”* och han vet det också. Men det finns också positiva saker hos finländarna. Dom har bra rykte på arbetsmarknaden; finländarna jobbar hårt och man behöver inte övervakta dom när dom jobbar. Finländare tar alltid hand om sitt arbete med stort ansvar. Svenskar är i sin tur lata arbetare; arbetsmoralen är mycket högre hos finländarna än hos svenskarna.

“Man håller dom kanske inte som professorer, eller åt det hållet. Att dom är dumma finnar, men dom är i alla fall bra arbetare.” (44)

Finländare förknippas ofta med patriotism (jmf. Kylmänen, 1994). Finländare vet mycket om sin historia och dom är oftast mycket stolta över sitt fosterland. Patriotismen kommer fram mest i idrotten. Den andra generationens sverigefinnar skiljer sig inte från purfinländarna i detta avseende. Deras *patriotism framträder speciellt i idrotten*.

“Och alla dessa viktiga matcher, då är jag mycket, mycket finsk. Jag har finska flaggan på bordet, man blir lite så här galen...”
(45)

Den symboliska förbindelsen mellan person och kollektiv kan ta sig många uttryck, i första hand genom stora offentliga ritualer som militärparader och officiella firanden av nationaldagar. Den internationella idrotten är ett bra exempel på den symboliska förbindelsen mellan person och kollektiv. Idrottsutövarna deltar inte i egenskap av sig själva, utan i namn av en nation. Idrottsmän är våra representanter; de är där i stället för oss. (Eriksen, 1996, s 60 f.)

7.6 “VI OCH DOM” - FRÄMLINGSKAP UR SVERIGEFINNARNAS SYNVINKEL

Sverige är i dag ett mångkulturellt samhälle. Sverige är också ett demokratiskt samhälle, som försöker se till att människor inte lever på isolerade öar, odlar egna traditioner och utövar sin folklöre. Om Sverige, detta mångkulturella och demokratiska land, ska ha en chans att överleva, måste människor i detta land verka tillsammans mot gemensamma mål.

Nästan alla respondenter menade att finländarna har anpassat sig bra till det svenska samhället och till den svenska livstilen. Rasismen är ändå en del av svensk vardag. *Den senaste tioårsperioden har uttrycken för främlingsrädsla, främlingsfientlighet, diskriminering, antisemitism och brutalisering mellan olika etniska grupper tilltagit i styrka.* De negativa attityderna från svenskarnas sida gentemot finnar som var relativt vanliga under 1960-70-talet har nästan helt försvunnit. Respondenternas föräldrar har mött någon slags rasism under 1960-70 talet. Då fanns ganska få utlänningar i Sverige och finländarnas dåliga kunskap i svenska gav ett bra skäl till att mobba dem.

Skutnabb-Kangas (1994, s 164 ff) pratar om *den nordiska rasismen*. Enligt henne är det inte längre biologiska drag som utväljs för rasism utan i kulturella och språkliga drag. Olika grupper "kulturiseras" och de olika kulturerna och språken tillskrivs bestämda negativa

värdeledningar. Rasism uttrycks alltså på olika sätt. Den biologiskt argumenterade rasismen är den mest synliga. Det är just därför den ofta uppfattas som rasism i den offentliga debatten. Då bortser man från rasismens mera implicita och osynliga former, etnicism och lingvicism. Dessa är uttryck för mera sofistikerade former av rasism, där människor delas in i grupper som får mer eller mindre tillgång till makt och resurser på grund av deras etniska eller språkliga hemvist.

Några av respondenterna har ändå mött mobbning i skolan på grund av sitt finska ursprung. *Vanliga uttryck var "finndjävlar, finnballe och jävla utlänning"*. Några respondenter berättade att också lärarna kunde diskriminera finska elever. Diskriminering syntes i form av dåliga resultat i prov, låga betyg, kvarsittningar och lärarnas likgiltighet.

“Det är svårt att förklara... mindre frågor, man fick inte samma uppmärksamhet... mer kvarsittningar. Nej, det var sådana små sakerna.” (46)

“Ja... tyvärr just lärarna. Det är egentligen, barnen är dumma, men lärarna i vissa antal kom besvikelsen, att lärarna har dessa fördomar.” (47)

Det fysiska våldets kultur är fortfarande den vanligaste i många länder, men under moderniseringen har i västeuropeiska länder fysiskt våld utvecklas till symboliskt våld, till användningen av *skam* som straff (Skutnabb-Kangas, 1981, s 309). De flesta av respondenterna menade ändå, att alla elever fick samma behandling i skolan; om man var finländare hade ingen betydelse för lärarna. En respondent berättade även att hon fick bättre behandling på grund av sin finskhet.

“Nej, tvärtom. Kanske lite för mycket bortskämd, kanske var dom rädda för det.” (48)

“Sverigefinnarna är jämställda med svenskar”-argumenten (jmf. enkätblankett, frågan 9) stämmer nuförtiden enligt respondenterna. Några respondenter betonade att alla nordbor är jämställda med svenskar i Sverige; svenskar och andra nordbor skiljer inte så mycket från varandra. Dom har liknande utseende, deras kulturella och

religiösa bakgrund är nästan den samma och språkligt (inte finska) kommer dom bra överens. Nordbor har lätt för att anpassa sig till det svenska samhället. En av respondenterna tyckte dock, att andra nordbor klarar sig bättre än finländarna i Sverige. Orsaken till det är språket. Norska, danska och isländska ligger språkligt nära svenskan, medan finskan tillhör de finska-ugriska språken.

“Ja, man kan säga att norrmän och danskar är bättre än finnar, men det är bara språket, liksom.” (49)

Detta argument gäller säkert för första generationens sverigefinnar. Dom kom från Finland oftast utan kunskaper i svenska språket och de lärde sig det först i Sverige. Den andra generationen sverigefinnars situation är annorlunda. Dom är födda och har vuxit upp i Sverige. Dom har också lärt sig tala svenska när dom var barn; nästan alla kunde prata svenska när dom började skolan. Man kan inte höra på deras svenska, att dom har sitt ursprung i Finland. Att dom kan svenska, är den största och viktigaste saken för att dom känner sig jämställda med svenskar.

“Jag pratar bra svenska. Man hör inte att jag finne.” (50)

Sätten att använda "vi- och dom"-pronomenet ger en ganska intressant inblick i respondenternas identitet. “Finländare i Sverige” och “världsmedborgare” använder vi-pronomen då de talar om finländare medan “svensk” då använder dom-pronomen.

“Vi är lite som svenskarna nuförtiden” (“finländare i Sverige”) (51)

“Vi räknas inte som svenskar, vi är liksom utlänningar här. Vi har bättre som farsan säger bättre arbetsmöjligheter än andra utlänningar.” (“finländare i Sverige”) (52)

“Att *dom* inte är som andra utlänningar, *dom* är som norrmän eller danskar, vad som helst, att *dom* är nästan som svenskar.” (“svensk”) (53)

De som tillhör gruppen "både finländare och svensk" använde oftast vi- och dom-pronomenet i ordning. När vi pratade om saunakulturen, använde dessa respondenter oftast uttrycket "vår sauna", medan i annat sammanhang använde de dom-pronomen i samband med finskhet. Traditionella, finska saker som sauna, sisu och Sibelius hör till "vår kultur", till finskhet. I andra sammanhang syftar "vi" mest på svenskarna. Dom-pronomen syftar ganska ofta också på utlänningar.

"Alla får behålla sin kultur, men dom skulle också lära sig vår kultur. Att inte bara komma hit och tro att nu gör vi så här, det här är mitt och så här har jag alltid gjort. Jag har blivit uppfostrad på det här viset." (54)

Mellan olika grupper och också inom grupper kan det alltså växla, vem som är den andra generationen sverigefinnars ingrupp och vem som är deras utgrupp - "främlingar". "Vi" syftar mest på finländare och svenskar. I några fall betyder vi-pronomen alla nordbor, men sverigefinländare använder nästan aldrig vi-pronomen när han menar alla människor då och då; inklusive utlänningar. Några respondenter känner sig då och då som utlänningar i Sverige.

"Då och då känner man sig som en utlänning här. Just nu när jag var i Finland, man har ju detta finska temperament... lite dyster...att visst tänker man lite annorlunda, när man har ett andra språk. Så är det." (55)

Respondenterna tänker allmänt att sverigefinnar har en bättre situation i Sverige än andra utlänningar. Sverigefinnarna har integrerat sig med det svenska samhället, medan andra utlänningar kanske har konflikter mellan den egna kulturen och majoritetskulturen. Utlänningar och deras situation väckte oftast ganska kraftiga reaktioner bland respondenterna. Enligt enkäten anser 44 procent av dom att det finns för många utlänningar i Sverige och 52 procent tycker att det finns tillräckligt med utlänningar. Enbart en person menar att det finns för få utlänningar i Sverige. Ett fåtal respondenter medgav direkt att hon eller han var emot utlänningar. Dom kritiserade den svenska invandrapolitiken. Många respondenter tyckte om utlänningar och många hade också utländska

kompisar. *Men i många fall tillade dessa respondenter att dom accepterar utläningar bara på vissa villkor.*

“Nej, jag tycker inte att dom är för många, men just nu tycker jag, att man skulle behöva ta tag i dom som vi har och ge dom ett bra liv. Att vi inte ska ta hit fler, som stannar i Sverige permanent. Men dom som är här, dom skulle få ett bättre liv först. Att här finns så många som lever på det sociala, liksom, är inget roligt liv precis.” (56)

“Dom gör ingen skada, om dom bara lämnar mig i fred, så att inget händer mig.” (57)

Några respondenter uttryckte klart att de ansåg att utläningar bara utnyttjar samhällets tjänster och bidrag och att dom inte heller vill arbeta.

“Dom tar ju pengarna från sociala bara, inget jobb...” (58)

Man kan se på dessa attityder mot utläningar på två sätt. Å ena sidan sympatiserar respondenterna med utläningar och deras situation. Respondenternas egna föräldrar har nästan varit i samma situation tidigare. Man är förstående inför de svårigheterna som arbetsmarknaden och det byråkratiska samhället gör. Den svenska staten och dess utrikespolitik kan ses som den största syndabocken till utläningarnas dåliga situation. Sverige har inte haft någon riktig invandrapolitik; utläningar tas emot i obegränsad mängd, dom placeras i vissa förorter och glöms oftast där. Enligt Bergman & Swedin (1982) uppträder svenskarna som ett herrefolk i många invandrares ögon. Svenskarna bryr inte sig om minoritetsmedlemmarnas personliga egenskaper eller kultur. Många respondenter ansåg att Finland i sin tur har lyckats med sin invandrapolitik.

“På så sätt är Finland mycket smartare. Dom tar ju liksom så många utläningar som dom kan ta hand om. Här tar dom liksom; kom hit, kom hit!” (59)

Som EU-land har Finland tvingats ta emot en viss kvot av politiska flyktingar men antalet invandrare är fortfarande mycket lågt i förhållande till exempelvis Sverige.

Å andra sidan har andra generationens sverigefinnar ganska reserverade attityder till utlänningar. Man accepterar utlänningar, men menar samtidigt att utlänningar framkallar osäkerhet och instabilitet i samhället. Dom som har bott länge i Sverige, accepteras lättare. Dom har integrerats i samhället och de flesta av dom har också ett arbete. Dom som har varit i Sverige bara ett år eller mindre väcker fördomar och misstankar. Utlänningar grupperar sig till egna gäng och på så sätt blir dom främmande för majoritetskulturen och dess befolkning. En respondent var av den åsikten att våld och brott har ökat med den tilltagande invandringen till Sverige.

“Det är också att här är utlänningar, dom kommer till ett sånt där gäng, dom bråkar och gör massa skit, som dom gör på kvallarna och sen, nej; det har blivit för jävligt här i Sverige.” (60)

Enligt Bauman (1990) formuleras skillnaden mellan "oss" och "dem" ibland som en skillnad mellan ingrupp och utgrupp. Detta par av motsatta attityder är oupplösligt. Man kan inte ha någon ingruppskänsla utan en utgruppsskänsla och vice versa. "Vi" och "dom" kan bara förstås tillsammans, i sin ömsesidig konflikt. (Bauman, 1990 A, s 53 f.) En förutsättning för medlemmar i en grupp (ingruppen) skall tycka illa om en annan grupp (utgruppen) är att de känner att de tillhör en grupp, som klart och tydligt är åtskild från den ogillade gruppen. Ingruppens betydelse för dess medlemmar härrör alltså ur dess relationer med utgruppen. (Bergman & Swedin, 1986, s 104.) Ingruppen omges av positiva värden som förtroende, tillgivenhet, trygghet och samarbetsvilja medan negativa värden som misstänksamhet, motvilja, rädsla och stridslust förknippas med utgruppen (Horgby, 1996, s 48).

Att leva med främlingen är alltid ett osäkert, prövande och nedbrytande liv. Man gör en åtskillnad mellan vänner och fiender, men i det långa loppet hjälper inte det. Främlingen utgör ett konstant hot mot social ordning och struktur. Det finns inga klara regler för hur man skall möta

främlingar. Enligt Bauman (1990 B, s 143 ff) utgör nationalstaten ett försök att hantera problemet med främlingar. Genom att definiera territorier och försöka avgöra vilka som tillhör ingrupp och vilka som tillhör utgrupp, utesluts främlingarna från gemenskapen. Ur Baumans synvinkel är nationalstaten "a religion of friendship". Genom att sigmatisera och utesluta främlingar försöker man undvika ambivalens och kaos.

Men trots allt måste man leva tillsammans och kämpa mot gemensamma mål. Främlingen finns inte utanför oss. *Vi är alla främlingar för oss själva.*

8 DISKUSSION

”Svenskar är vi inte, ryssar vill vi inte bli - låt oss därför vara finnar.” Dessa ord, som förknippats med Adolf Iwar Arwidsson, står som ett motto i den finska 1800-talsnationalismens historia. Något av samma situation, med osäkerhet om identiteten fick efterkrigstidens finländska invandrare uppleva i Sverige från 1940-talet till våra dagar. Som framgått tidigare hänger identiteten nära samman med etniciteten, språket och kulturen. Hur ser den finländska identiteten ut i dag? Vilka etniska, språkliga och kulturella uttryck tar den sig?

Den andra generationens sverigefinnar känner sig inte som en minoritet i Sverige, inte antalsmässigt eller maktmässigt (jmf. definitionen om minoritet; Skutnabb-Kangas, 1994). Dom har tillägnat sig reglerna i det svenska samhället och känner sig jämställda med svenskar. Dessa faktorer har säkert inverkat på sverigefinnarnas identitet. Ur språklig synvinkel har den andra generationens sverigefinnar lyckats bygga upp en positiv språklig självuppfattning till både svenska och finska språket. De är tvåspråkiga och de har en balanserad syn på båda språken. Två sammanblandade nationella identiteter är typisk för den andra generationens sverigefinnar. Dom har oftast någon typ av dubbel identitet; en identitet som är både svensk och finsk. Sverigefinnar balanserar mellan den finska och svenska identiteten; det beror på situationen om dom känner sig som finnar eller svenskar. Men enligt vår undersökning finns det också sverigefinnar vars nationella och etniska identitet saknar gestalt. Dom känner sig inte hemma någonstans. Dom är världsmedborgare som inte vill binda sig själva vid något land eller någon kultur. Det finns också sverigefinnar som har en stark känsla av att vara svenska. Sverige är deras fosterland och Finland - där finns bara föräldrarnas ursprung. Finskhet är ändå en del av varje sverigefinnarnas identitet. Dom kan inte bli av med sitt finska ursprung.

Men man behöver varken assimileras av svenskheten eller finskheten. Man kan själva assimilera bägge kulturerna och länderna. Sverigefinnar kan alltså välja och röra sig mellan finskhet och svenskhet. Identiteten är aldrig fixerad. Den förändras och bildas på nytt i sociala relationer (jmf. Bauman 1995; Berger & Luckmann, 1995). Enligt Skutnabb-Kangas är andragenerationens sverigefinnar kompetenta i de kognitiva aspekterna av

bägge kulturerna som har att göra med språkkunskaper i båda finska och svenska. Dom visar lojalitet och identifikation med både Finland och Sverige i de affektiva aspekterna. Andra generationens beteendemässiga kompetens och metakulturella medvetenhet ser ut att vara hög för bägge kulturerna.

Främlingskap har blivit ett permanent tillstånd. Ur Kristevas (1991) synvinkel är främlingen den som inte tillhör den nation i vilken man befinner sig; den som inte åtnjuter samma medborgarskap. Enligt denna definition är sverigefinnar som är finska medborgare i Sverige främlingar. Men är det så? Är den andra generationens sverigefinnar främlingar? Dom flesta känner sig jämställda med svenskar; de har anpassat sig bra till det svenska samhället och den svenska kulturen. Nuförtiden möter de utlänningar, som har en annorlunda religiös, kulturell och språklig bakgrund, fientlighet från omgivningens sida. Negativa attityder från svenskarnas sida gentemot finnar har nästan totalt försvunnit. På grund av dessa förändringar i svenska samhället kan vi påstå att sverigefinnarna inte längre är främlingar, en utgrupp. Dom har kommit in i ” den svenska ingruppen”.

De flesta undersökningar som handlar om sverigefinnar är gjorda med kvantitativa metoder. På så sätt skiljer vår undersökning sig från tidigare undersökningar. Resultaten är ändå likriktade. Enligt Virta (1994) tycks sverigefinnarnas identitet vara en kulturell identitet, som hör ihop med finska språket och finsk mentalitet. Men deras identitet är i betydligt mindre utsträckning en nationell identitet som beror av Finland som nation, land och samhälle. Sverigefinnarnas identitet är språkligt-kulturellt finsk, men nationellt svensk. Å ena sidan är dom finnar, men å andra sidan är Sverige det land där de trivs och där de vill bo.

I vår undersökning har använts både kvalitativa och kvantitativa metoder. Den kvantitativa enkäten var ganska liten (bara 25 enheter) och därför använde vi enkäten bara som ett kontrollmedel för det kvalitativa materialet. Syftet med det kvantitativa materialet var alltså att ge stöd åt det kvalitativa materialet. Det kvantitativa materialet analyserades med uni- och bivariata frekvensfördelningar. På grund av materialets lathet var det inte rationellt och möjligt att göra mer komplicerade statistiska analyser. Därför är det också omöjligt att göra generaliseringar från vårt

material. Det kvalitativa materialet består av 25 temaintervjuer. Med temaintervjuerna ville vi få "en djup" information om respondenternas världen. Respondenterna berättade med egna ord om sina erfarenheter och känslor. Vi analyserade materialet med hjälp av en typologi. Vi delade in sverigefinnarna i undersökningsmaterialet i fyra typer: "världsmedborgarna", "svenskarna", "finländarna i Sverige" och "både finländare och svensk". Vi beskrev och analyserade undersökningsmaterialet med hjälp av dessa typgrupper. Det har inte varit så vanligt bland undersökningar som handlar om sverigefinnar. Vi har åtminstone inte stött på sådana undersökningar. Respondenternas citat gav en färgrik och mångdimensionell bild av deras livserfarenheter. Dessa citat har valts för att belysa resultaten.

Både kvalitativ och kvantitativ metod är inriktade på att ge en bättre förståelse av det samhälle vi lever i och hur enskilda människor och grupper påverkar varandra. Kvalitativa metoder syftar till att fånga egenarten hos den enskilda enheten och dennes speciella livssituation, medan kvantitativ information skaffas på ett sätt som präglas av avstånd och urval. Kvalitativa metoder har sin styrka i att de visar på den total situationen; det möjliggör en ökad förståelse för sociala processer och sammanhang. Kvantitativa metoder i sin tur har sin styrka främst i att de kan analysera fördelningar och samband mellan olika företeelser. Man kan också göra generaliseringar genom statistiska tekniker. Ur vår synvinkel ger den kvalitativa metoden, och särskilt temaintervjun, möjlighet för respondenter att med egna ord berätta om och beskriva sina känslor och tankar. I kvantitativa undersökningar kan man oftast inte berätta om sina tankar utan bara välja något alternativ från färdiga svaralternativ.

I denna undersökning försökte vi förbättra reliabiliteten genom att t ex ställa samma fråga tre gånger (jmf. bilaga 1, frågan 20; bilaga 2, frågor A5 och E5). Med några respondenter hände det att deras åsikter ändrades under intervjun. I början av intervjun hade t.ex. en respondent den åsikten att han var helt och hållet svensk, men i slutet av intervjun hade respondentens åsikt ändrats; då kände han sig som sverigefinne eller finländare. Några respondenter blev förvirrade av att deras åsikter hade ändrats. Dom tänkte att dom hade talat utan att tänka sig för. Men dom ljög knappast, utan intervjusituation var som en "medvetenhetsprocess".

Det som respondenten inte var medveten om i början av intervjun blev mer medvetet under intervjuns gång. I detta fall kan man inte påstå, att svaren har förblivit lika, där det stöder inte reliabiliteten. Att svaren är lika är inte nödvändigtvis relevant om man antar att en undersökning kan nå många olika verkligheter (jmf. engelskt uttryck "multiple realities").

Denna undersökning behandlar på ganska omfattande sätt olika teman. Vårt kvalitativa material är stort; 25 temaintervjuer, som tog mellan 30-90 minuter styck. Här finns således utrymme för en lång rad ytterligare forskningsinsatser genom att fördjupa sig i något speciellt temaområde. Man kan utforska om t ex identiteten hos sverigefinnar som är i puberteten, eller man kan koncentrera sig på andra generationens sverigefinnars sätt att använda finska språket. Den andra generations sverigefinnar är värda att utforska; de ger en intressant bild av livet som etnisk grupp i Sverige!

REFERENSER

- Alasuutari, P. (1993) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alkula, Pöntinen & Ylöstalo (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo, Helsinki & Juva: WSOY.
- Allardt, E. (1996) Samhällsutvecklingen i Finland och Sverige efter 1945 - bakgrunden till ut- och invandringen. Ingår i: Lainio, J. (red), Finnarnas historia i Sverige 3. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Allardt, E. & Starck, C. (1981) Språkgränser och samhällsstruktur. Finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv. Lund: Awe/Gebbers.
- Bauman, Z. (1990) A: Att tänka sociologiskt. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Bauman, Z. (1990) B: Modernity and Ambivalence. Oxford: Polity Press.
- Bauman, Z. (1995) Postmodern etik. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Beck, U. (1995) Att uppfinna det politiska. Bidrag till en teori om reflexiv modernisering. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Berg, L-E. (1992) Den lekande människan. Lund: Studentlitteratur.
- Berger, P.L. & Luckman, T. (1995) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus.
- Bergman, E & Swedin, B. (1986) Solidaritet och konflikt. Etniska relationer i Sverige. Stockholm: Carlsson.
- Bergman, E & Swedin, B.(1982) Vittnesmål. Invandrares syn på diskriminering i Sverige. En rapport från Diskrimineringsutredningen. Stockholm: LiberFörlag.

- Berry, J.W. (1986) *The Acculturation Process and Refugee Behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1991) *A: Kultur och kritik*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Bourdieu, P. (1991) *B: Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Broady, D. (1990) *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HLS Förlag.
- Carle, J. (1996) *Aktion eller opinion? En studie av Ungdomens Miljöriksdag*. Göteborg.
- Calson-Jakobsson, M. (1996) *Språket - ett maktmedel*. Ingår i: *Invandrare och minoriteter*, nr 5-6.
- Dimming, L. (1997) *Absolut Suomi*. Ingår i: *Göteborgs-Posten*, Tvådagars 8.11.1997
- Eriksen, T.H. (1993) *Ethnicity and nationalism*. Finland: WSOY.
- Eriksen, T.H. (1996) *Historia, myt och identitet*. Stockholm: Bonnier Alba.
- Eriksen, T.H. (1992) *Us and Them in Modern Societies. Ethnicity and Nationalism in Mauritius, Trinidad and Beyond*. Drammen: Tangen Grafiske Senter AS.
- Eskola, A. (1971) *Socialpsykologi*. Stockholm: Awe/Gebbers.
- Gronmo, S. (1982) *Forholdet mellom kvalitative og kvantitative metoder i samfunnsforskningen*. Ingår i: Holter, H. & Kallerberg, R. (red), *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo- Bergen- Tromsø: Universitetsforlaget.
- Grönfors, M. (1982) *Kvalitatiiviset kenttättyömenetelmät*. Juva: WSOY.

Göteborgs-Posten. A: 8.1.1998: Förslag kan göra Sverige flerspråkligt.

Göteborgs-Posten. B: 9.1.1998: Lipponen nöjd med språkförslag.

Hall, S. (1992) The Question of Cultural Identity. Ingår i: Hall, S., Held, D. & McGrew, T. (red), Modernity and its Future. Trowbridge: Redwood Books.

Hansagi, H. & Allebeck, P. (1994) Enkät och intervju inom hälso- och sjukvård. Handbok för forskning och utvecklingsarbete. Lund: Studentlitteratur.

Hellevik, O. (1984) Forskningsmetoder i sociologi och stadsvetenskap. Natur och Kultur.

Hirsjärvi, S. & Hurme (1982) Teemahaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1991) Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur.

Horgby, B. (1996) Diskurs, mentalitet och konstruktion av främlingskap. Ingår i: Arnstberg, K-O (red) Boja eller Befrielse. Etnicitetsforskningens inriktning och konsekvenser. Botkyrka: Mångkulturellt centrum.

Hughes, J.A. (1979) Sociologisk analys. Utforskningsmetoder. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Jallinoja, R. (1996) Sosiologiaa postmodernisuudesta: Zygmunt Bauman. Ingår i: Rahkonen, K. (red), Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Tampere: Tammerpaino Oy.

Johansson, R. (1993) Nationer och nationalism: Teoretiska och empiriska aspekter. Ingår i: Tägil, S. (red), Den problematiska etniciteten. Nationalism, migration och samhällsomvandling. Lund: Lund University Press.

Jutila, H. (1994) Ruotsinsuomalaisten koululaisten Suomi-kuva. Turku: Turun yliopisto.

Järvelä, M. (1994) Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät-luentosarja, kevät 1994. Jyväskylän yliopisto.

Kristeva, J. (1991) Främlingar för oss själva. Stockholm: Natur och Kultur.

Kylmänen, M. (1994) Me ja muut: kulttuuri, identiteetti, toiseus. Tampere: Vastapaino.

Lainio, J. (1996) Finskans ställning i Sverige och dess betydelse för sverigefinnarna. Ingår i: Lainio, J. (red), Finnarnas historia i Sverige 3. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lainio, J. & Wande, E. (1996) Finskan i utbildningsväsendet och sverigefinnarnas utbildning i Sverige. Ingår i: Lainio, J. (red), Finnarnas historia i Sverige 3. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lange, A. & Westin, C. (1981) Etnisk diskriminering och social identitet. Stockholm: Liber förlag.

Lantz, A. (1993) Intervjumetodik. Lund: Studentlitteratur.

Laukkanen, M. & Östnäs, A. (1986) Invandrarlandet Sverige - det nya folkhemmet? Lund: Studentlitteratur.

Liebkind, K. (1980) Etniska minoriteters identitetskris i assimilationsprocessen - konstruktionsteoretisk modell -. Ingår i: von Kreitor, N-K. (red), Minoritet, kultur, identitet. Borås: Invandrarlaget.

Liebkind, K. (1984) Minority Identity and Identification Process: A Social Psychological Study. Helsingfors: The Finnish Society of Sciences and Letters.

Liebkind, K. (1989) Conceptual Approaches to Ethnic Identity. Ingår i: Liebkind, K. (red), New Identities in Europe. European Science Foundation.

Lundberg, P. & Eriksson, M. (1983) Tvärkulturell kommunikation - forskning och erfarenheter av betydelse för interkulturella samtal. Pedagogiska institutionen, Lunds universitet.

Lundström, S. (1996) Invandrapolitikens framväxt och svenskt-finskt migrationssamarbete. Ingår i: Lainio, J. (red), Finnarnas historia i Sverige 3. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mead, G.H. (1976) Medvetandet, jaget och samhället från socialbehavioristisk ståndpunkt. Uppsala: Argos.

Mäkelä, J. (1996) Pierre Bordieu - Erottautumisen teoreetikko. Ingår i: Heiskala, R. (red), Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Tampere: Tammer-Paino OY.

Ouvinen-Birgerstam, P. (1984) Identitetsutveckling hos barn. En jämförelse mellan finska, jugoslaviska och svenska barn. Lund: Studentlitteratur.

Peura, M. (1994) Uppkomsten av en etnisk minoritet. Sverigefinnarnas mobilisering och motstånd. Ingår i: Peura, M. & Skutnabb-Kangas, T. (red), Man kan vara tvåländare också. Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp. Stockholm: Sverigefinnarnas arkiv.

Schwarz, D. (1976) Identitet och minoritet. Stockholm.

Simmel, G. (1981) Hur är samhället möjligt? och andra essäer. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Skutnabb-Kangas, T. (1986) Minoritet, språk och rasism. Malmö: Liber.

Skutnabb-Kangas, T. (1994) Sverigefinnar förhandlar om etnisk identitet. Ingår i: Peura, M. & Skutnabb-Kangas, T. (red), Man kan vara tvåländare också. Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp. Stockholm: Sverigefinnarnas arkiv.

Skutnabb-Kangas, T. (1981) Tvåspråkighet. Lund.

- Soininen, M. (1989) Samhällsbilder i vardande. Stockholm: Ceifo.
- Trost, J. (1994) Enkätboken. Lund: Studentlitteratur.
- Tynjälä, P. (1991) Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Ingår i: Kasvatus 22, s 5-6, 387-398.
- Vasenkari, M. (1997) Några synpunkter på dialogisk antropologi. Ingår i: Nord Nytt.
- Virta, E. (1994) Tvåspråkighet, tänkande och identitet. Studier av finska barn i Sverige och Finland. Psykologiska institution, Stockholms universitet.
- von Kreitor, N-K. (1980) Kultur för förtryckta. Ingår i: von Kreitor, N-K. (red), Minoritet, kultur, identitet. Borås: Invandrarförlaget.
- Weinreich, P. (1989) Variations in Ethnic Identity: Identity Structure Analysis. Ingår i: Liebkind, K. (red), New Identities in Europe. European Science Foundation.
- Ålund, A. (1985) Skyddsmurar. Etnicitet och klass invandrar sammanhand. Stockholm: LiberFörlag.

BILAGA 1

ENKÄTBLANKETT

BAKGRUNDSINFORMATION

A. Namn.....

B. Kön

- 1 Kvinna
- 2 Man

C. Födelseort.....

D. Födelseår.....

E. Civilstånd

- 1 Ogift
- 2 Gift
- 3 Samboende

F. Medborgarskap

- 1 Finskt
- 2 Svenskt
- 3 Något annat

G. Moderns medborgarskap

- 1 Finskt
- 2 Svenskt
- 3 Något annat

H. Faderns medborgarskap

- 1 Finskt
- 2 Svenskt
- 3 Något annat

I. Modersmål

- 1 Finska
- 2 Svenska
- 3 Något annat

J. Skolspråk

- 1 Finska
- 2 Svenska

K. Utbildningsnivå

- 1 Grundskola
- 2 Yrkeskola
- 3 Gymnasium
- 4 Institut
- 5 Universitet
- 6 Någon annan

1. Har du bott i Sverige

- 1 1-10 år
- 2 11-20 år
- 3 21-25 år
- 4 26- år

2. Hur länge har dina föräldrar bott i Sverige

- 1 1-10 år
- 2 11-20 år
- 3 21-30 år
- 4 31-40 år
- 5 41- år

3. Dina föräldrar flyttade till Sverige eftersom

- 1 de fick arbeten
- 2 det är bättre levnadsstandard i Sverige än i Finland
- 3 de har släktingar i Sverige
- 4 de studerade i Sverige
- 5 de hade någon annan orsak.....

4. Är du tvåspråkig

- 1 ja
- 2 nej

5. Kan du tala flytande andra språk

- 1 ja, vilka.....
- 2 nej

6. Svar på detta om du kan tala finska.

Hurdant är ditt språkkunskap i finska språket

- 1 bra
- 2 medelmåttigt
- 3 dåligt

7. Hurdant är ditt språkkunskap i svenska språket

- 1 bra
- 2 medelmåttigt
- 3 dåligt

8. Vilket språk talar du hemma

- 1 finska
- 2 svenska
- 3 något annat.....

9. Vad tänker du om finländarnas situation här i Sverige
- 1 sverigefinnarna är jämställda med svenska
 - 2 sverigefinnarna har bättre situation än andra utlänningar i Sverige
 - 3 sverigefinnarna har sämre situation än andra utlänningar i Sverige
 - 4 sverigefinnarna är jämställda med andra utlänningar i Sverige
10. Följer du med händelser i Finland
- 1 ja
 - 2 nej
11. Om du svarade ja till frågan 10, vilka händelser följer du med
- 1 nyheter
 - 2 idrott
 - 3 kultur
 - 4 underhållning
12. Tycker du att det finns
- 1 för många
 - 2 tillräckligt
 - 3 få
utlänningar i Sverige
13. I barndom var dina kompisar
- 1 finska
 - 2 svenska
 - 3 både finska och svenska
 - 4 några andra.....
14. Är dina kompisar nuförtiden
- 1 finska
 - 2 svenska
 - 3 både finska och svenska
 - 4 några andra.....
15. Diskuterar du med dina kompisar
- 1 på finska
 - 2 på svenska
 - 3 både på svenska och finska
 - 4 på något annat språk.....

16. Har svenska lärare eller studenter mobbat dig i skolan eftersom du är sverigefinländare

- 1 ofta
- 2 ibland
- 3 aldrig

17. Numera tre viktigaste sakerna i ditt liv

hälsa.....
familj.....
utbildning.....
arbete.....
fosterland.....
religion.....
levnadsnivå.....
kompisar.....

18. När du här i Sverige kan välja mellan svenska och finska, vilket språk talar du då helst

- 1 finska
- 2 svenska

19. Om du kunde välja frivilligt, skulle du bo

- 1 i Finland
- 2 i Sverige

20. Tänker du att du är

- 1 finsk
- 2 svensk
- 3 svensk-finsk

**TACK FÖR DITT SVAR! DET VAR ETT STORT HJÄLP
FÖR OSS.**

BILAGA 2

TEMAINTERVJU

A. LEVNADSHISTORIA, FAMILJE- OCH UTBILDNINGSHISTORIA

1. Har du bott hela ditt liv i Sverige? I vilken stad? Om du inte alltid har bott i Sverige, var har du bott?
2. Har du trivts i Sverige? Varför, varför inte?
3. När har dina föräldrar flyttat till Sverige? Varför?
4. I vilken stad har du avlagt grundskolan? På vilket språk? Berätta om dina erfarenheter av skolan. Har ditt modersmål och din familjebakgrund påverkat dina erfarenheter?
5. Känner du dig mer svensk eller finsk? Varför? Kan du ge några exempel på vardagslivet...t ex, när du tittar på ishockey, hejar du på Sverige eller Finland?

B. TVÅSPRÅKIGHET?

1. Är du tvåspråkig? Talar du både svenska och finska? Kan du tala andra språk? Vilka språk? Vilket språk talar du med dina föräldrar?
2. Vilka orsaker har påverkat ditt "språkval" (alltså talar du finska eller svenska eller båda språken) ? Hur har ditt "språkval" påverkat ditt liv i Sverige? Berätta om dina erfarenheter t ex från skolan...

C. KULTURELL ANPASSNING

1. Vad tänker du om finländarnas situation här i Sverige? Vad förstår du med ordet "etnisk grupp och minoritet"? Kan man kalla finländarna så?
2. Beskriv en typisk svensk. Känner du dig som en typisk svensk? Varför, varför inte? Vilka skillnader finns det mellan finländarna och svenskarna? Ge exempel...
3. Tycker du att Sverige är ett mångkulturellt land? Ge exempel...

4. Vad tänker du om utlänningar? Känner du dig som en utlänning i Sverige? Vilken situation har finländarna i det svenska samhället? Vad tänker svenskarna om finländarna? Jämför med andra nationaliteter.

5. Hur har du anpassat dig till det svenska samhället?

6. Vad tänker du om det finska samhället? Följer du med Finlands nyheter och händelser? Om du följer, vilka nyheter är de mest intressanta? Varför följer du inte med?

7. Vad betyder den blåvita korsflaggan, bastun och Sibelius för dig? Beskriv Finland med fem adjektiv.

D. IDENTITET

1. Berätta om din barndom och ungdom; med vem lekte du; var träffade du dina kompisar; vilket språk talade ni; har dina kompisar växlat och varför?

2. Är det lätt att umgås med svenskar? Har svenska lärare eller studenter mobbat dig i skolan? På vilket sätt? Om du har gått i finska skolan, hur har du umgåtts med svenskar?

3. Vilka intressen/hobbier har du? Var? Med vem? Vilken betydelse har dessa intressen för dig?

4. Berätta om tre viktigaste sakerna i ditt liv.

E. FRAMTIDEN

1. Har din sverigefinska bakgrund påverkat din utbildning eller ditt jobb?

2. Vilka planer/drömmar har du för framtiden?

3. Om du fick frivilligt välja, skulle du bo i Sverige eller i Finland? Varför?

4. Har du barn? Vad ska du berätta/Vad har du berättat dina barn om din sverigefinska bakgrund? Påverkar det uppfostran?

5. Är du svensk, finsk eller...? Motivera.

F. SLUTFRÅGOR

1. Vill du säga någonting mer?
2. Vad tänker du om denna forskning?

BILAGA 3

"No, kyllä mulla on se joku muu...mä haluan joskus niinkö ajatella, et mä oon tämän vörldsmödborgare, et niinkö mä aattelen, et mä olisin enempi suomalainen ku ruotsalainen." (1)

"...mää tunnen muun maalaiseks...auringosta tullu tai jostakin vastaavaa...en mää tiiä. Se on se." (2)

"...mää oon vaan Kalle, en mikkään...papereissa kyllä lukkee et oon Ruottin kansalainen, mutta ei mulle merkitse mittään." (3)

"Yhtä paljon ku Ruottin lippu, se on vaan lippu, ei siinä mittään... Ei siinä mittään kummenpaa, se on lippu ku lippu... Niinku Kanadan lippu tai mikä lippu vaan ni se on ihan sama." (4)

"No, on sillälaila, että mulla on vähän heikko toi ruottinkieli, mut sit mulla on heikko suomenkieli kans, mutta... Ruottin kieli on vähän heikko, sitä ei kumpaaka kieltä ossaa... Ei ihan täydellisesti, sitä tulee vähäsen sekopi. Ruottiiko puhuu ni puhuu välillä suomee, muutama sana tulee...Ja samanteko suomee puhuu ni tulee ruottia välisiin... Kyllä sitä ymmärtää muuten ihan kaikki, lukkee paremmin ruottia ku mitä suomee." (5)

"Et tavallaan niinku kotimaa, se on vaan tämä piha, mikä tässä on. Hehheh. Se... ei mikkään muu kiinnosta." (6)

"Enemmän ruotsalaiseksi, kyllähän minä tunnen että minä olen suomalainen sittekiin, muttako Ruotsissa assuu ja ni enempi ruotsalainen oon..." (7)

"Mä bruukaan sanoa, että mä oon niinkö 70 ruotsalainen ja 30 suomalainen. Mutta mä oon sitteki niin, mä tunnen itteni suomalaiseks, jos ymmärrät? Mä puhun enemmän ruotsia, mä teen niinkö kaikki ruotsalaiset tekkee, mutta niinkö täällä (näyttää sydäntä) mä oon niinkö suomalainen." (8)

"Enemmän mä oon ainakin ruotsalainen... en mä tykkää suomen kielestä...mä aion vaihtaa itteni Ruotsin kansalaiseksi heti, kun mä täytän 18." (9)

"Ruotsinsuomalainen... mää oon kuitenkin, ku sitä o kuiteski Suomen kansalainen... siitä ei pääse eroon." (10)

"No, se on hyvä, et ossaa ruotsin kielen niin hyvin, että ei kukkaan kuule että mä en oo... että mä oon suomalainen. Niin, se on auttanu mua paljon, mutta... samalla kerralla mä osaan huono... suomea, jos mä oisin niinku, se on niin monta sanna mitä mä en ossaa, mutta se on siksi, ku mä oon asunnu täällä nii kauan." (11)

”Kyllä mä luulen, et siitä isästä tulee ruotsalainen kuiteski... mä en tykkää suomalaisista miehistä...En mä tiä... ne on outoja. Eikä ne oo hyvännäkösiä. Mun mielestä ainakaan.” (12)

”No, aika paljon kesää, jos sanoo, kun minä olen ollut aina ollut kesällä Suomessa niin sillohan on tämä lippu...Ja, minä luulen, että ensimmäinen asia, mitä minä ajattelen on tämä kesä ja sauna...ja uimaan, ja sitten kaikki koko suku...ja niin, mutta ei minulla ole maasta, niinku sehän on enemmän persoonilla, että....” (13)

”Mikä asuu Suomessa ja mikä asuu Ruotsissa? En usko et se on iso ero loppujen lopuksi.” (14)

”Jag kan inte säga att jag är svensk för att mina föräldrar är finska, jag pratar finska. Man kan inte säga finsk för att jag är svensk medborgare och född i Sverige. Så är jag svenskfinsk, tycker jag.” (15)

”Et se niinku vähän vaihtelee sillain... päivästä ja mielentilasta ja tilanteesta ja...” (16)

”Tää on semmonen vaikee kysymys. Mä oon jossakin välillä, mä oon ruotsinsuomalainen. Että tota... jossakin siinä välissä oon, että... kummatkin paikat tuntuu yhtä hyvältä. Että Suomi sekä Ruotsi.” (17)

”Sillon ku tulee Suomi-Ruotsi-otteluita ja semmosia, silloin mä yleensä kyllä oon suomalainen, vaan sen takia et toinen on ruotsalainen, mun poikakaveri on ruotsalainen, ni se on vähän pakko olla suomalainen. Mää tunnen itensä aika paljon yhtä paljon kumpaaki, mut en mä halluu, mä oon silti suomalainen, en mä ikinä tuu täysin ruotsalaiseks tulemaan. Just sen takia ku mun vanhemmat on sieltä ja enkä mä sano kellekkään et mä oon ruotsalainen.” (18)

”Mää voin sanoo, et mä oon kaksikielinen.” (Sanoo painottaen.)(19)

”...se on jääkiekkomatsissa, et yks lippu toisessa käessä ja toinen toisessa. Yhessä on siniristi ja toisessa on... mikä se on... keltaristi. Et se on... ei sillä mikään kummoisempi merkitys oo.” (20)

”Mutta nyt sitte tässä jatko-opiskelemaan, ku diplomi-insinööriksi tulee, niin mä haluaisin mielellään jotenki, että ois niinku tässä rajassa, Suomen-Ruotsin rajassa, työtä... en tiä, onko se mahdollista, vielä en oo oikein löytäny semmosta sopivaa paikkaa, mutta mielellään näkisin, että ois joku niinkö, jossakin firmassa justiin että naapurisuhteita, Ruotsissa tai Suomessa. Ja toisen maan kanssa sitte niinkö tekemisissä.” (21)

”Ja sitten perhe. Siitä on tullu tärkeä. Pikku hiljaa. Pikku hiljaa... erityisesti nyt sen jälkeen kun oon Suomessa käyny... pikkusen enempi tutustunu... pikkusen laajempaan perheeseen. Se tuntuu pikkusen tärkeämmältä... etäisyys on tehnyt, ettei niitä oo näkyny... nyt ku on näkeny niin ihan mukavia ihmisiä.” (22)

"No, eiköhän mulla oo niinku ruotsalaisten unelma, että Volvo, talo, vaimo, kaks pentua ja koira... Mä tykkään, et mä oon tullu siihen ikkään, että on aika ruveta niinku ajattelemaan pitemmälle, että ei vaan ottaa päivä päivältä." (23)

"Mää tunnen itteni suomalaiseks! Et en mää... mää aina skoijaan, et mää on okei logiskt, mää oon ruotsinsuomalainen, mutta mää oon suomalainen, mää oon täys suomalainen, et mää oon vaan suomalainen, joka asuu Ruotsissa, ja syntyny Ruotsissa, se on kato ku on niin paljon ollu suomen kieltä kumminki." (24)

"Mä en oikeestaan haluu tuntee itteäni ruotsalaiseks. Et mä en jotenki pidä koko ihmistyyppistä siis yleisellä... jos siis yleistetään ruotsalainen ihminen. Ehkä vähän liian pinnallisia... ja tota noin... kyll mää, jollakin tavoin tunnen itteni kotoisammaks suomalaisten parissa." (25)

"Okei Suomessaki on itsenäisyyspäivä on niin hirvittävä hiili, mut mulla on kauhee hiili täällä. En mää oikein voi kuvitella, minkä takia mää en vois olla kotona ku Suomessaki kaikilla on vapaapäivä, miksei mulla voi olla? Minä sytyttelen kynttilöitä ikkunaan, mää oon vähän... se menee vähän semmoseks... mamma tykkää et mää oon ihan hullu, ku mulla ei kato siskoksia ollenkaan, et mää oon niinku ainut täällä ni, ja mamma ja pappa, ni se tulee, se on tärkeä pitää ne." (26)

"Kyll mä asuisin Ruot... eiku Suomessa mielummin... Ehdottomasti. Just tää kotoisen tunteen takia, ja koska mä, mä jotenki pidin itsestään selvänä, et mä tuun kasvamaan, niinku kehittymään ruotsalaiseks, että tuntuu, tai tulee tuntumaan kodilta. Mut mä tunnen jotenki itteni ulkopuoliseks. Vaikk en mä tietysti oo ihan teknillisesti puhuen, mä en oo ulkopuolinen, mutta mä tunnen itteni. Ihmiset on jotenki niin, no en mä tiä, onks se jotenki vainoharhaisuutta, ehkä mä tuntisin itteni samanlaiseks Suomessa, mutta Suomess mutt, kyll mä asuisin mielummin Suomessa. Ehdottomasti." (27)

"On se siinä mielessä et mä saan käyttää mun suomenkieltä, muuten se on mulle aivan sama mistä ihminen on." (28)

"Det är trevligt, där finns mera skog, mera skogsmänniskor än här... eller jag är liksom en stadsmänniska. Jag skulle aldrig kunna flytta ut på landet. Där finns ingenting... att sitta där i skogen, i ett kärr. Men det är en annan sak när man åka till Finland." (Föräldrarna är från Västra Finland) (29)

"Must tuntuu, et mulle on helpompi oppia uusia kieliä." (30)

"Minoritet... ei suomalaisia ainakaan voi enää minorigeettiin, en mää tiä, en mää sillai, ne lasketaan niiku tavalliseks ruotsalaiseks nykyään." (31)

"Joo, onhan suomalaisetki tavallaankin... voidaan laskea vähemmistöksi... se on vielä melko suuri sellanen... onhan ne vähemmistö." (32)

"En mä tiiä. Se on mun äitin ja isin maa... niitten syntymämaa ja perheen, ja suvun syntymämaa." (33)

"Se oli se, määhä halusin poliisiks, mä oon Suomen kansalainen, mun piti vaihtaa kansalaisuutta, mä päätin ettei musta tuukkaan poliisi... se tuntu niin tärkeeltä olla Suomen kansalainen." (34)

"Mää oon ruotsinsuomalainen...musta ei tuu ikinä tulemaan aito ruotsalainen, koska mun vanhemmat ei ruotsalaisia ja määhä oon pienestä asti puhunu suomea. Mää tunnen itteni aika paljon kumpaaki." (35)

"Tai siis... että me kuulutaan tänne. Vaikka onkin suomalainen, mutte sitte ku on asunu Ruotsissa niin..." (36)

"Et en mä oikeastaan tiedä Suomesta mitään. Jos mä ihan suoraan sanon... kuka Suomen presidenttikään tänä päivänä on...? Eiks se oo nainen?" (37)

"Tyypillinen ruotsalainen, no jos vähän, no ei nuoriso, vähän vanhempi niin on töissä Volvolla ja... rivitalossa assuu ja on sitte Volvo ja kaksi lasta ja koira ja... mennee asuntovaunulla jonnekkii sinne Ruotsiin vaan matkustaa..." (38)

"Kävelee samoissa vaatteissa ku kaikki muut... ainaki alussa... ettei uskalla niikö ryhmästä erottautua, joo ja sitten sama juttu niikö, mitä haluaa elämässä tehdä, niikö ei saa erottautua, vaan pitäs olla samanlainen..." (39)

"Suomalaisen... suomalainen yleinen mielipide ruotsalaismiehestä on, et se on neitimäinen leipäpalan syöjä ja... en mä mee semmosta väittämään, mut kuitenkin... jotenki se on semmonen." (40)

"Suomalaiset, niillä on verkkaripuku päällä, veryttelypuku aina päällä. Ruotsalaiset kyssyy, onko se suomalainen kansallispuke. Joka puolella ku ne mennee, ne mennee yleensä veryttelypuvulla." (41)

"Suomessa kaikilla on nilkkasukat. Suomalainen turistibussi ja 30 astetta hellettäni kyllä niillä on nilkkasukat jalassa kumminki... (nauraa) Mää rakastan suomalaisia, niillä on oma tyyli!" (42)

"Että mitä on alkanu häviämään se kyllä se puukkomaine niinku, et se aina meinannu, et sitä puukon kanssa kävellään täällä, et sitä ei enään kuule niin paljon, mitä mä ennen kuulin, et suomalaiset on hulluja ja sillain et ne puukkojen kans kävelee ja kossupullo toisessa käessä. Nyt se on alkanu häviämään, ne on alkanu tajuamaan, mun kaverit on alkannu tajuamaan et ei me olla semmosii..." (43)

"Niit ei ehkä pidetä minään niiku professoreina tai tolla tavalla, et ne on niiku tyhmiä suomalaisia, mutt kyll ne on hyvii työntekijöitä." (44)

“Sit näitä kaikkia tärkeitä niiku matseja ja mitä kaikkia, ni sillo mä oon hyvin, hyvin, hyvin suomalainen. Mulla on suomen lippu pöydällä... sitä tulee vähän tämmöseks hulluks.” (45)

“Det är svårt att förklara...mindre frågor... man fick inte samma uppmärksamhet... mer kvarsittningar... nej, det var sådana små sakerna.” (46)

“On...valitettavasti just opettajat. Et se on oikeestaan, lapset on tyhmii, mut opettajat joissakin määrissä ehkä tuli pettymyksenä, et opettajillakin on näitä ennakkoluuloja.” (47)

“Ei, ei sillain - päinvastoin. Vähän liianki paljon lellitty, ehkä ne pelkäs sitä...” (48)

“No, sanotaan niin, että norjalaisilla ja tanskalasilla on vielä parempi ku suomalaisilla, mut se on just niikö kieli, mikä...” (49)

“Mä puhun hyvää ruotsia. Et ei musta kuule, et mä oon suomalainen.” (50)

“*Me* ollaan vähän niiku ruotsalaiset nykyään” (51)

“No, *meitä* ei lasketa ruotsalaisiks, *me* ollaan niiku ulkomaalaisia täällä näin. *Meillä* on paremmat, niiku isä sanoo, paremmat työmahdollisuudet ku muilla ulkomaalaisilla. “ (52)

“Että ei *ne* oo ku muut ulkomaalaiset. *Ne* on ku norjalaiset tai tanskalaiset, ihan mikä tahansa, et *ne* on ihan ku ruotsalaiset.” (53)

“Jokainen saa pitää omaa kulttuurinsa, mutta *nekin* sais oppia meiän kulttuurista. Et ei vaan tulla tänne ja luulla, et nytte tehään näin ja minun ja näin mä oon aina tehny...jag har blivit uppfostrat det här viset.” (54)

“No, joskus sitä tuntee itensä ulkomaalaiseks täällä... no, nytku Suomessa oli, niin sitä varmaan on sitä suomalaista luonnetta... pikkusen se synkkämainen niin, että... kyllä sitä ajattelee pikkusen erilailla... ku kerran on toinen kielikin, niin se on...” (55)

“No, en tykkää, että *niitä* liikaa on, mutta just tällä hetkellä mä tykkään, et *meiän* pitäs ottaa kiinni *näistä* mitä meillä on ja antaa heille hyvä elämä. Jotta *meiän* ei pitäs lissää ottaa, mitkä jäävät Ruotsiin lopullisesti. Tota, *ne* jotka täällä on, niin saisivat kunnon elämän ensiksi. Että täälläkin on niin monta, että sosiaalilla elevät, että... tälleen, että ei se oo mitenkään kivaa elämää...” (56)

“Ei *ne* tee mittään haitto, ku *ne* vaan jättää mut silleen, ettei *ne* tee minulle mittään.” (57)

“Eihän ne muuta ku sosiaalilta vaan rahat, ei mittään töitä...” (58)

“Siinä mielessä Suomi on paljon älykkäämpi... nehän ottaa niikö ulkomaalaisia niikö, niin paljonko ne pystyy... niin... hoitamaan... täällä ne ottaa niikö: tänne vaan, tänne vaan!” (59)

“Se on sitten kanssa ku tässä on ne ulkomaalaiset, ne semmoseen jengiin tulee, ne tappelee ja kaikkee paskaa tekkee, mitä ne tekkeekää iltasin ulkona ja sitte, ei, se on vähän menny hulinaks täällä Ruotsissa.” (60)

BILAGA 4

FREKVENSER

KÖN

Value label	Value	Frequency	Percent	Cum Percent
Kvinna	1	14	56.0	56.0
Man	2	11	44.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0

Valid cases 25 Missing cases 0

FÖDELSEÅR

Value label	Value	Frequency	Percent	Cum Percent
66	1	4.0	4.0	
69	2	8.0	12.0	
70	1	4.0	16.0	
71	3	12.0	28.0	
72	1	4.0	32.0	
74	4	16.0	48.0	
75	2	8.0	56.0	
76	1	4.0	60.0	
77	2	8.0	68.0	
78	4	16.0	84.0	
80	2	8.0	92.0	
81	2	8.0	100.0	
	Total	25	100.0	

Valid cases 25 Missing cases 0

HURDANT ÄR DITT SPRÅKKUNSKAP I FINSKA SPRÅKET

Value label	Value	Frequency	Percent	Cum Percent
Bra	1	13	52.0	52.0
Medelmåttigt	2	9	36.0	88.0
Dåligt	3	3	12.0	100.0
	Total	25	100.0	

Valid cases 25 Missing cases 0

HURDANT ÄR DITT SPRÅKKUNSKAP I SVENSKA SPRÅKET

Value label	Value	Frequency	Percent	Cum Percent
Bra	1	22	88.0	88.0
Medelmåttigt	2	3	12.0	100.0
Dåligt	3	0	0.0	100.0
	Total	25	100.0	

Valid cases 25 Missing cases 0